

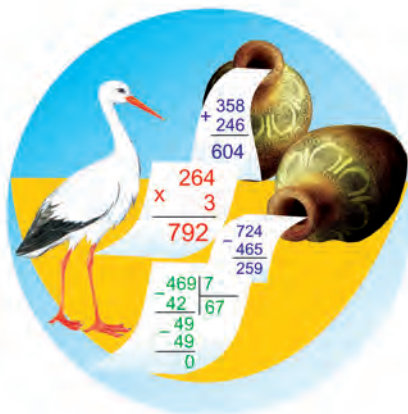
S. BURXONOV, O'. XUDOYOROV, Q. NORQULOVA

MATEMATIKA

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
3-sinfi uchun darslik

Uchinchi nashr

*O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi
vazirligi tasdiqlagan*

«SHARQ» NASHRIYOT-MATBAA
AKSIYADORLIK KOMPANIYASI
BOSH TAHRIRIYATI
TOSHKENT – 2016

Mas'ul muharrir **Akbar Bahromov** – fizika-matematika fanlari nomzodi.

Taqrizchilar:

Barno Abdullayeva – Nizomiy nomidagi TDPU kafedra mudiri, pedagogika fanlari doktori, professor;

Nazira Ahmedova – Respublika ta'lim markazi Boshlang'ich ta'lim bo'limi boshlig'i;

Dilnoza Yakubova – Namangan viloyati Uchqo'rg'on shahridagi 34-DIUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Shartli belgilar:

1, 2, 3 ... – og'zaki bajariladigan mashqlar

1, 2, 3 ... – yozma bajariladigan mashqlar

– bo'sh kataklar o'rniga $>$, $<$, $=$ belgilaridan mosini qo'ying

– daftaringizga ko'chirib yozing va yodingizda tuting

– boshqotirmalar, qo'shimcha mashqlar

– uyda bajariladigan mashqlar

– dars tugadi

Respublika maqsadli kitob jamg'armasi mablag'lari hisobidan chop etildi.

YUZLIK

2-SINFDA O‘TILGANLARNI TAKRORLASH

Ikki xonali sonlarni xonadan o‘tib qo‘shish

1. Yechilishini tushuntiring:

$18+7$

$34+6$

$67+29$

1-usul. Bo‘laklab qo‘shish:

$18+7 = \square$

$34+6 = \square$

$67+29 = \square$

$10 \ 8$

$30 \ 4$

$60 \ 7 \ 20 \ 9$

$8+7 = 15$

$4+6 = 10$

$60+20 = 80$

$10+15 = 25$

$30+10 = 40$

$7+9 = 16$

$80+16 = 96$

2-usul. Ustun shaklida qo‘shish:

$$\begin{array}{r} 18 \\ + 7 \\ \hline 25 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ + 6 \\ \hline 40 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 \\ + 29 \\ \hline 96 \end{array}$$

2. Qulay usulda yeching:

$28+7$

$53+27$

$49+48$

$76+17+4$

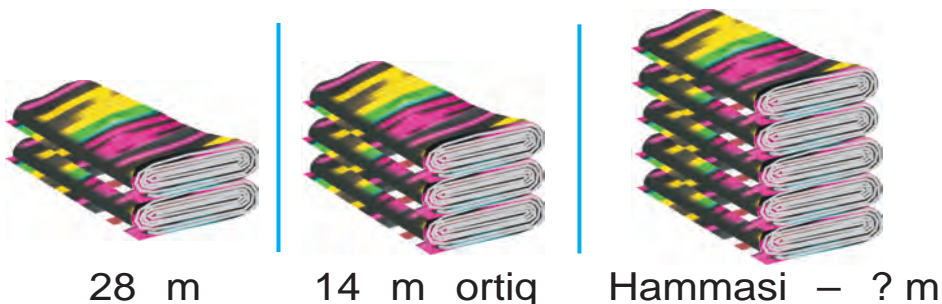
$74+9$

$38+15$

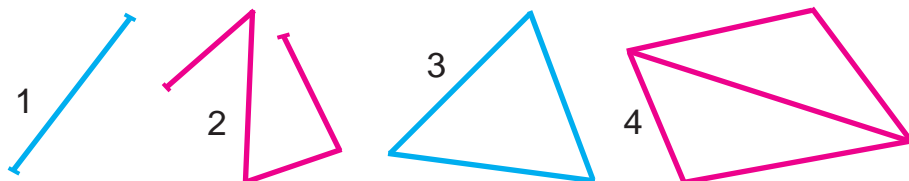
$64+29$

$27+38+9$

3. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

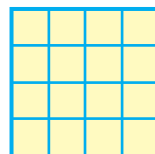

4. Har bir shaklda nechta kesma bor?

5. Nigora do'kondan 8 ta chiziqli daftar va undan 5 ta ortiq katak daftar sotib oldi. Nigora hammasi bo'lib nechta daftar sotib olgan?

6. Shakldan 30 ta kvadratni sanab bera olasizmi?

7 $47 + 7$

$36 + 14$

$54 + 37$

$65 + 28 + 7$

$65 + 9$

$45 + 17$

$78 + 19$

$48 + 27 + 8$

8 Bog'dagi bir tup olxo'ridan 38 kg, ikkinchisidan esa undan 9 kg ko'p hosil olindi. Hammasi bo'lib nechta kilogramm olxo'ri terib olingan?

Ikki xonali sonlarni xonadan o'tib ayirish

9. Yechilishini tushuntiring:

$40 - 6$

$74 - 9$

$86 - 28$

1-usul. Bo'laklab ayirish:

$$\begin{array}{r} 40 - 6 = \square \\ 30 \quad \wedge \quad 10 \end{array}$$

$10 - 6 = 4$

$30 + 4 = 34$

$$\begin{array}{r} 74 - 9 = \square \\ 4 \quad \wedge \quad 5 \end{array}$$

$74 - 4 = 70$

$70 - 5 = 65$

$$\begin{array}{r} 86 - 28 = \square \\ 20 \quad \wedge \quad 8 \end{array}$$

$86 - 20 = 66$

$66 - 8 = 58$

2-usul. Ustun shaklida ayirish:

$$\begin{array}{r} 40 \\ - 6 \\ \hline 34 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 74 \\ - 9 \\ \hline 65 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 86 \\ - 28 \\ \hline 58 \end{array}$$

10. Qulay usulda yeching:

$20 - 7$

$54 - 8$

$67 - 28$

$73 - 17 + 9$

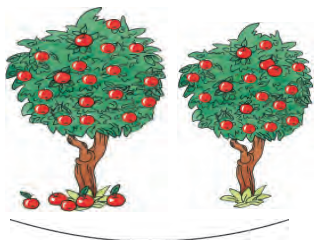
$70 - 4$

$83 - 6$

$95 - 49$

$86 - 32 + 7$

11. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

72 kg

45 kg

? kg

12. Kesmalar uzunligini o'lchang. AB kesma CD kesmadan necha millimetr qisqa?

13. Zumrad birinchi haftada 62 betli kitobning 28 betini, ikkinchi haftada esa qolganini o'qib bo'ldi. Zumrad ikkinchi haftada birinchi haftadagiga qaraganda necha bet ko'p o'qigan?

14. Soat sirtini shunday 6 bo'lakka bo'lingki, har bir bo'lakdagi sonlar yig'indisi bir xil bo'lsin.

15. $30 - 8$ $33 - 7$ $53 - 26$ $67 + 28 - 19$

$90 - 6$ $74 - 9$ $86 - 37$ $95 - 47 + 26$

16. Birinchi do'konga 53 kg, ikkinchisiga esa undan 15 kg kam go'sht keltirildi. Ikkala do'konga jami necha kilogramm go'sht keltirilgan?

Qavsli ifodalar

17. Yechilishini tushuntiring:

$$73 - \overset{3}{(41-29)} - \overset{4}{(27+18)} = 16$$

$$\begin{array}{r} -41 \\ +29 \\ \hline -12 \end{array} \quad \begin{array}{r} +27 \\ +18 \\ \hline +45 \end{array} \quad \begin{array}{r} -73 \\ -12 \\ \hline -61 \end{array} \quad \begin{array}{r} -61 \\ -45 \\ \hline -16 \end{array}$$

Qavsli ifodalarda avval qavs ichidagi amal, keyin boshqa amallar chapdan o'ngga tomon tartib bilan bajariladi.

18. $72 - (18 + 15)$
 $(32 - 23) + 17$

$82 - (16 + 8) - (18 + 7)$
 $68 + 17 - (47 + 8) - (25 - 9)$

19. Botirda 24 ta yong‘oq bor. Ukasidagi yong‘oqlar unikidan 8 ta kam. Aka-ukada hammasi bo‘lib nechta yong‘oq bor?

Yechish rejasi:

- 1) Ukasidagi yong‘oqlar soni — $24 - 8$
- 2) Jami yong‘oqlar soni — $24 + (24 - 8)$

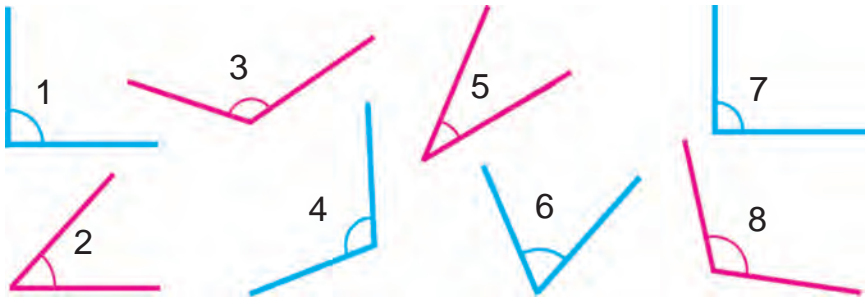
Yechilishi:

$$24 + (24 - 8) = 24 + 16 = 40$$

Javobi: 40 ta yong‘oq.

20. Birinchi egatdan 35 kg, ikkinchisidan esa undan 9 kg ortiq sabzi kovlab olindi. Ikkala egatdan hammasi bo‘lib necha kilogramm sabzi olingan?

21. Go‘niya yordamida to‘g‘ri burchaklarni, to‘g‘ri burchakdan kichik burchaklarni, to‘g‘ri burchakdan katta burchaklarni aniqlang:

22. 9 ta cho‘pdan 3 tasining har biri 3 bo‘lakka bo‘linsa, jami cho‘plar soni qancha bo‘ladi?

23

$$37 - (14 + 15)$$

$$87 - (36 - 9) + 23$$

$$49 - (54 - 17)$$

$$28 + 19 - (27 - 8)$$

- 24.** Polizdan 43 ta tarvuz va undan 6 ta kam qovun uzildi. Hammasi bo'lib nechta tarvuz va qovun uzib olingan?

Qo'shishning guruhlash qonuni

- 25.** Qo'shiluvchilarning o'rinlari qanday almashtirishini va yechilishini tushuntiring:

$$5+6 = 6+5 = 11$$

$$24+16 = 16+24 = 40$$

$$7+8+5 = 8+7+5 = 5+7+8 = 5+8+7 = 20$$

Qo'shiluvchilarning o'rnini almashtirilgani bilan yig'indi o'zgarmaydi.

- 26.** Yechilishini tushuntiring:

$$23+18+7 = (23+7)+18 = 30+18 = 48$$

$$34+8+26+12 = (34+26)+(12+8) = 60+20 = 80$$

Qo'shiluvchilarning o'rnini almashtirish orqali ularni guruhlab qo'shish mumkin.

- 27.** Guruhlab qo'shing:

$$12+7+8$$

$$21+46+19$$

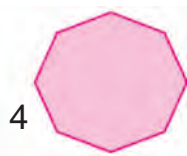
$$38+7+12+23$$

$$14+9+6$$

$$35+17+25$$

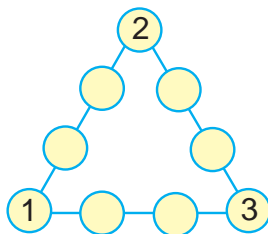
$$9+26+14+41$$

- 28.** Ko'pburchaklarning nomlarini ayting. Ularning har birida nechta tomon, burchak va uch bor?

29. Azizda 18 ta, Diloromda undan 7 ta ortiq, Xurshidada esa Diloromdagidan 12 ta ortiq daftar bor. Xurshidada nechta daftar bor?

30. 4 dan 9 gacha sonlarni bo'sh doirachalar ichiga shunday joylashtiringki, uchburchakning har bir tomonidagi sonlar yig'indisi 17 bo'lsin.

31

$$6+9+4$$

$$14+17+6$$

$$27+8+3+32$$

$$8+7+2$$

$$25+26+5$$

$$4+38+6+12$$

32

Birinchi qopda 37 kg, ikkinchi qopda undan 8 kg ortiq, uchinchi qopda esa ikkinchidagidan 3 kg ortiq kartoshka bor. Uchinchi qopda necha kilogramm kartoshka bor?

Sondan yig'indini ayirish

33. Yechilishini tushuntiring:

$$76 - (24 + 18) = 76 - 42 = 34$$

34. $25 - 7 + 5$

$64 - 18 + 9$

$82 - 27 + 39$

$25 - (7 + 5)$

$64 - (18 + 9)$

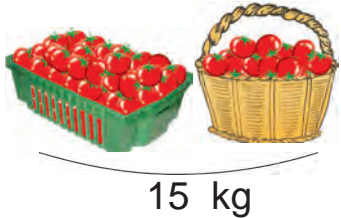

$82 - (27 + 39)$

35. Sport musobaqasida 34 nafar o'quvchi qatnashdi. Ulardan 15 nafari yugurish, 8 nafari uzunlikka sakrash, qolganlari balandlikka sakrash bo'yicha ishtirok etishdi. Balandlikka sakrashda necha nafar o'quvchi qatnashgan?

Yechish rejasi:

- 1) Yugurish va uzunlikka sakrash bo'yicha qatnashgan o'quvchilar soni — $15+8$
- 2) Balandlikka sakrash bo'yicha ishtirok etgan o'quvchilar soni — $34-(15+8)$

36. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Keltirildi	Qoldi	Sotildi
 15 kg	 3 kg 6 kg	? kg

37. 12 ta shashka donasini uch qator qilib shunday joylashtiringki, har bir qatorda 5 tadan shashka donasi bo'lsin.

38

$19-8+9$	$48-12+7$	$73-38+25$
$19-(8+9)$	$48-(12+7)$	$73-(38+25)$

39. Bog'da 60 tup daraxt bor. Ulardan 25 tupi olma, 17 tupi o'rik, qolganlari esa shaftoli daraxti. Bog'da necha tup shaftoli daraxti bor?

Sondan ayirmani ayirish

40. Yechilishini tushuntiring:

$$18-(12-5) = 18-7 = 11$$

$$18-12-5 = 6-5 = 1$$

41.	$14 - (8 - 6)$	$32 - (14 - 9)$	$82 - (36 - 27)$
	$14 - 8 - 6$	$32 - 14 - 9$	$82 - 36 - 27$

42. Dasturxondagi vazalarda 16 ta olma bor edi. Ulardan 9 tasi yeyildi. Shundan keyin vazalardagi olmalar sonini 20 taga yetkazish uchun yana nechta olma kerak?

Yechish rejasi:

- 1) Vazalarda qoldi — $16 - 9$
- 2) Yana kerak — $20 - (16 - 9)$

43. Birinchi qatordagi har bir shaklning ikkinchi qatordagi tegishli shakldan farqini toping.

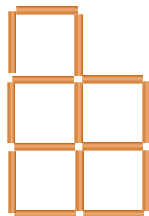

44. Sinfda 18 nafar o'g'il bola va 17 nafar qiz bola bor. 7 nafaridan tashqari barcha o'g'il bolalar futbol to'garigiga qatnashadi. Sinfdagi o'quvchilardan necha nafari futbol to'garigiga qatnashmaydi?

45. Berilgan shaklda nechta kvadrat bor?

Shakldagi cho'plardan qaysi bittasini olib tashlasak, 4 ta kvadrat qoladi?

12 - (7 - 5)

47 - 23 - 6

94 - (45 - 28)

12 - 7 - 5

47 - (23 - 6)

94 - 45 - 28

47 Do'konda peshindan keyin qolgan 54 ta muzqaymoqdan 38 tasi sotildi. Agar ertalab do'konga 100 ta muzqaymoq keltirilgan bo'lsa, kun bo'yi nechta muzqaymoq sotilgan?

Ko'paytirish va bo'lish orasidagi bog'lanish

48. Rasm asosida ko'paytirish va bo'lishga doir uch xil masala tuzing va ularni yeching:

1) 4 ta likopchanning har birida 3 tadan olma bor. Likopchalardagi jami olmalar nechta?

Yechilishi: $3 \cdot 4 = 12$. **Javob:** 12 ta olma.

2) 12 ta olma 4 ta likopchaga teng qo'yildi. Har bir likopchada nechtadan olma bor?

Yechilishi: $12 : 4 = 3$. **Javob:** 3 tadan olma.

3) 12 ta olma likopchalarga 3 tadan qo'yildi. Olmalar nechta likopchaga qo'yilgan?

Yechilishi: $12 : 3 = 4$. **Javob:** 4 ta likopcha.

Ikki sonning ko'paytmasi ko'paytuvchilardan biriga bo'linsa, ikkinchi ko'paytuvchi hosil bo'ladi.

49. Katakalar o'rniga tegishli sonlarni topib qo'ying:

$$3 \cdot \square = 18$$

$$54 : \square = 6$$

$$\square : 8 = 7$$

$$\square \cdot 9 = 72$$

$$81 : \square = 9$$

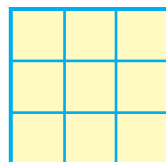
$$\square : 7 = 8$$

50. Rasm asosida ko‘paytirish va bo‘lishga doir uch xil masala tuzing va ularni yeching:

51. Ixtiyoriy ko‘rinishdagi uchburchak, to‘rtburchak va beshburchak chizing.

52. 1 dan 9 gacha bo‘lgan sonlarni shunday qo‘yingki, qator va ustunlar bo‘yi-cha yig‘indi 15 bo‘lsin.

53. $2 \cdot \square = 14$ $48 : \square = 8$ $\square : 5 = 8$
 $\square \cdot 6 = 54$ $56 : \square = 7$ $\square : 9 = 7$

54. Rasm asosida ko‘paytirish va bo‘lishga doir uch xil masalalar tuzing va ularni yeching:

0 va 1 sonlari ishtirokida ko‘paytirish

55. Yechilishini tushuntiring:

$$0 \cdot 7 = 0 \quad 0 \cdot 53 = 0 \quad 5 \cdot 0 = 0 \quad 99 \cdot 0 = 0$$

0 ni har qanday songa ko‘paytirsa yoki har qanday sonni 0 ga ko‘paytirsa, 0 hosil bo‘ladi.

56. Yechilishini tushuntiring:

$$1 \cdot 9 = 9 \quad 1 \cdot 72 = 72 \quad 6 \cdot 1 = 6 \quad 84 \cdot 1 = 84$$

1 ni har qanday songa ko'paytirsa yoki har qanday sonni 1 ga ko'paytirsa, shu sonning o'zi hosil bo'ladi.

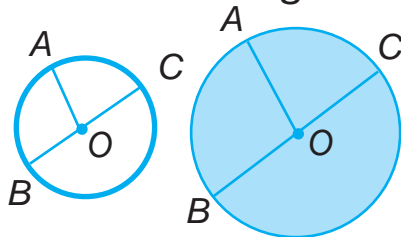
57. $0 \cdot 6 + 27 \cdot 1$ $27 : 3 + 24 \cdot 1 - 26$
 $1 \cdot 7 - 79 \cdot 0$ $6 \cdot 8 + 0 \cdot (62 - 26)$

58. Gulzordan Shahnoza 7 ta, Dilnoza undan 3 marta ko'p gul uzdi. Gulzordan hammasi bo'lib nechta gul uzilgan?

59. $0 \cdot 25 \square 4 \cdot 1$ $3 \cdot 0 + 27 \square 57 \cdot 0 + 0 \cdot 35$

$\geq =$ $43 \cdot 0 \square 0 \cdot 8$ $10 \cdot 1 - 4 \square 1 \cdot 36 - 28 \cdot 1$

60. Doira va aylananing radiusi va diametrlarini millimetr hisobida o'lchang.

61. 12 ta shashka donasini to'rt qator qilib shunday joylashtiringki, har bir qatordagi shashkalar soni 4 tadan bo'lsin.

62. $5 \cdot 0 + 1 \cdot 9$ $3 \cdot 9 + 24 \cdot 1 - 18$

$6 \cdot 1 - 8 \cdot 0$ $(73 - 34) \cdot 1 + 57$

63. Qovunning massasi 6 kg, handalakning massasi undan 4 kg kam. Qovunning massasi handalaknikidan necha marta ortiq?

0 ni songa, sonni 1 ga va sonni o'zini o'ziga bo'lish

64. Yechilishini tushuntiring:

$$1) 0 : 8 = 0 \quad 0 : 67 = 0 \quad \cancel{7 : 0} \quad \cancel{83 : 0}$$

0 ni har qanday songa bo'lganda 0 chiqadi. Sonni 0 ga bo'lish mumkin emas.

$$2) 9 : 1 = 9 \quad 17 : 1 = 17 \quad 78 : 1 = 78$$

Har qanday sonni 1 ga bo'lganda bo'lingan sonning o'zi chiqadi.

$$3) 8 : 8 = 1 \quad 16 : 16 = 1 \quad 100 : 100 = 1$$

Har qanday sonni o'zini o'ziga bo'lganda 1 soni hosil bo'ladi.

$$65. \begin{array}{cccc} 0 : 38 & 48 : 0 & 3 : 1 : 3 & 23 : 1 - 0 : 99 \\ 25 : 1 & 81 : 8 & 0 : 7 : 6 & 59 : 59 + 59 : 1 \end{array}$$

66. Bir-biridan 100 m uzoqlikda turgan ikki o'quvchi bir-biri tomon yura boshlashdi. Birinchi o'quvchi 25 m yurganda, ikkinchisi 35 m yurdi. Ular orasida necha metr masofa qoldi?

$$67. \begin{array}{cc} 72 : 8 + 8 : 1 \cdot 9 & 36 : 4 + 27 \cdot 1 - 23 : 23 \\ (6 \cdot 9 - 24 : 4) : 1 & 7 \cdot 8 + 0 : (58 - 46) - 47 \end{array}$$

68. Sirkuldan foydalanib radiusi 2 sm va 3 sm bo'lgan aylana va doiralar chizing.

69. Sherzod birinchi qavatdan ikkinchi qavatga ko'tarilish uchun 18 ta zinani bosib o'tdi. U ikkinchi qavatdan to'rtinchi qavatga chiqquncha yana nechta zinani bosishi kerak? Birinchidan oltinchi qavatga chiqquncha-chi?

70. $53 : (37 + 16) : 1 \cdot 8$ $42 : 6 + 0 : 3 + 58 : 1 \cdot 1$
 $(63 : 7 + 8 \cdot 6) : 57$ $9 \cdot 5 + 9 : (67 - 58) - 29$

71. Do'kondan 4 quti chinni idishlar sotib olindi. Har bir qutida 1 ta choynak va 6 ta piyola bor. Jami nechta chinni idish sotib olingan?

Ko'paytuvchilarning o'rinlarini almashtirish xossasi

72. Yechilishini tushuntiring:
 $3 \cdot 8 = 24$ $8 \cdot 3 = 24$ **Demak:** $3 \cdot 8 = 8 \cdot 3$.

Ko'paytuvchilarning o'rnini almashgani bilan ko'paytma o'zgarmaydi.

73. Ko'paytuvchilarning o'rnini almashtirib yeching:

$$\begin{array}{cccc} 2 \cdot 3 & 7 \cdot 8 & 4 \cdot 9 + 3 \cdot 8 & 7 \cdot 9 - 6 \cdot 8 \\ 3 \cdot 8 & 9 \cdot 6 & 5 \cdot 8 - 4 \cdot 7 & 6 \cdot 7 + 3 \cdot 9 \end{array}$$

Namuna: $2 \cdot 3 = 3 \cdot 2 = 6$.

74. Tokzordan 3 ta savatga husayni va 2 ta yashikka toifi uzildi. Har bir savatdagi husayni 6 kg, har bir yashikdagi toifi 8 kg. Hammasi bo'lib nechta kilogramm uzum uzilgan?

75. Uzunligi 6 sm 6 mm va 9 sm 8 mm bo'lgan ikkita kesma chizing.

76. 24 m arqon uchta joyidan teng qirqilsa, har bir bo'lakning uzunligi necha metr bo'ladi?

77. Jadval bo'yicha misollar tuzing va yeching:

Qo'shiluvchi	23	$7 \cdot 5$	$4 \cdot 8$	$8 \cdot 3$	$3 \cdot 9$
Qo'shiluvchi	$6 \cdot 8$	43	$6 \cdot 7$	$5 \cdot 9$	$7 \cdot 8$

Namuna: $23 + 6 \cdot 8 = 23 + 48 = 71$.

78. Qopda 40 kg kartoshka bor edi. 8 haftadan keyin qopda 16 kg kartoshka qoldi. Haftasiga necha kilogrammdan kartoshka ishlatilgan?

Ko'paytirish va bo'lish jadvallari

79. Jadvallardan foydalanishni o'rganing.

1) Ko'paytirish jadvali:

.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	9	18	27	36	45	54	63	72	81

2) Bo'lish jadvali:

4	6	8	10	12	14	16	18	:2
6	9	12	15	18	21	24	27	:3
8	12	16	20	24	28	32	36	:4
10	15	20	25	30	35	40	45	:5
12	18	24	30	36	42	48	54	:6
14	21	28	35	42	49	56	63	:7
16	24	32	40	48	56	64	72	:8
18	27	36	45	54	63	72	81	:9
2	3	4	5	6	7	8	9	

80. $48 + 8 \cdot 5$ $7 \cdot 8 - 38$ $63 : 7 + 8 \cdot 9$
 $54 - 18 : 2$ $27 : 3 + 74$ $6 \cdot 8 - 72 : 8$

81. 24 ta olma va 16 ta nok 4 ta vazaga bir xil taqsimlanib, dasturxonga qo'yildi. Har bir vazaga nechtadan olma va nechtadan nok qo'yilgan? Har bir vazada nechtadan meva bor?

82. Arifmetik amallar yordamida 3 ta 5 raqamidan quyidagi sonlarni hosil qiling: a) 2 ni; b) 4 ni; c) 11 ni.

83. $5 \cdot 9 - 27$ $43 - 27 : 3$ $72 : 8 + 7 \cdot 8$
 $36 : 4 + 68$ $56 + 4 \cdot 9$ $6 \cdot 7 - 63 : 9$

84. Barno 9 yoshda, buvisi 63 yoshda. Buvisining yoshi Barnonikidan necha marta ortiq? Buvisi nabirasidan necha yosh katta?

Sonning qismini, qismi bo'yicha sonning o'zini topish

85. 1) Tasma uzunligining yarmisini toping.

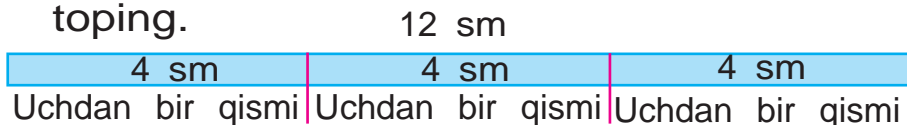

Yechilishi: $12 : 2 = 6$ (sm). **Javob:** 6 sm.

Sonni ikkiga bo'lganda hosil bo'lgan son shu sonning ikkidan bir qismi yoki yarmi deb ataladi.

2) Tasma uzunligining uchdan bir qismini toping.

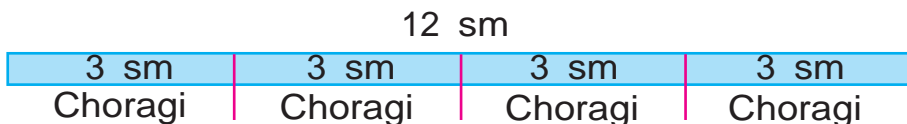

Yechilishi: $12 : 3 = 4$ (sm). **Javob:** 4 sm.

Sonni uchga bo'lganda hosil bo'lgan son shu sonning uchdan bir qismi deyiladi.

3) Tasma choragining uzunligini toping.

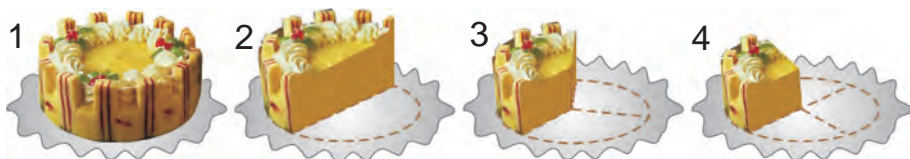

Yechilishi: $12 : 4 = 3$ (sm). **Javob:** 3 sm.

Sonni to'rtga bo'lganda hosil bo'lgan son shu sonning to'rttdan bir qismi yoki choragi deb ataladi.

86. Tortning qanday qismlari tasvirlangan?

87. 1) 6, 14, 20 sonlarining yarmini toping.
2) 6, 15 sonlarining uchdan bir qismini toping.
3) 8, 16, 24 sonlarining choragini toping.

88. 1) Tarvuzning yarmi 5 kg. Butun tarvuzning massasi necha kilogrammga teng?

Yechilishi: $5 \cdot 2 = 10$ (kg). **Javob:** 10 kg.

2) Qovunning uchdan bir qismi 2 kg. Butun qovunning o'zi necha kilogrammga teng?

Yechilishi: $2 \cdot 3 = 6$ (kg). **Javob:** 6 kg.

3) Qovoqning choragi 2 kg. Butun qovoqning massasi necha kilogrammga teng?

Yechilishi: $2 \cdot 4 = 8$ (kg). **Javob:** 8 kg.

89. 60 50 40 30 20 10 sonlari orasiga «+» va «-» ishoralaridan tanlab shunday qo'yingki, natija 70 chiqsin.

90. 4, 8, 12, 16 va 20 sonlarining yarmi va choragini toping. 24 va 27 sonlarining uchdan bir qismi qancha bo'ladi?

91. Savatdagi anorning choragi 6 donani tashkil etadi. Savatdagi anorning yarmi necha donani tashkil etadi? Uchdan bir qismi-chi?

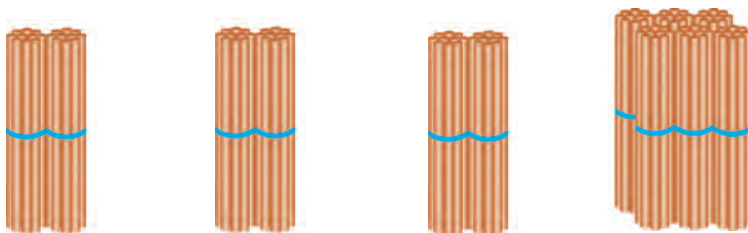

JADVALDAN TASHQARI KO'PAYTIRISH VA BO'LISH

20 · 3, 3 · 20 ko'rinishdagi ifodalar

92. Yechilishini tushuntiring:

1) $20 \cdot 3 = \square$

2 o'nlik + 2 o'nlik + 2 o'nlik = 6 o'nlik
2 o'nlik · 3 = 6 o'nlik. **Demak:** $20 \cdot 3 = 60$.

2) $3 \cdot 20 = \square$

Ko'paytuvchilarning o'rnini almashgani bilan ko'paytma o'zgarmaydi. Shuning uchun:
 $3 \cdot 20 = 20 \cdot 3 = 60$. **Demak:** $3 \cdot 20 = 60$.

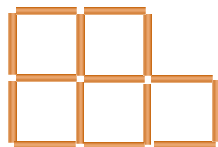
93. $30 \cdot 2$ $10 \cdot 4 + 24$ $30 \cdot 3 - 4 \cdot 20$
 $5 \cdot 20$ $20 \cdot 2 - 37$ $30 \cdot 2 + 2 \cdot 20$

94. Bir egatdan 4 qop, ikkinchisidan 5 qop lavlagi kovlab olindi. Bitta qopdagi lavlagi 20 kg bo'lsa, har bir egatdan qancha lavlagi olingan? Ikkinchi egatdan birinchisiga qaraganda necha kilogramm ortiq lavlagi kovlab olingan?

95. Ko'pburchaklarning perimetrini santimetr va millimetrlar hisobida toping.

96. 6 ta kvadrat berilgan. Shunday ikkita cho'pni olib tashlangki, natijada 3 ta kvadrat qolsin.

97

$20 \cdot 4 + 18$

$84 - 30 \cdot 2$

$30 \cdot 3 - 40 \cdot 2$

$3 \cdot 30 - 37$

$23 + 2 \cdot 30$

$10 \cdot 5 + 2 \cdot 20$

98

Do'kondan Lobar 20 ta, Laziz esa undan 3 marta ko'p daftar sotib oldi. Lobar va Laziz hammasi bo'lib nechta daftar sotib olishdi?

60 : 3, 100 : 2 ko'rinishdagi ifodalar

99. Yechilishini tushuntiring:

1) $60 : 3 = \square$

6 o'nlik : 3 = 2 o'nlik. **Demak:** $60 : 3 = 20$.

2) $100 : 2 = \square$

10 o'nlik : 2 = 5 o'nlik. **Demak:** $100 : 2 = 50$.

100. $60 : 2$ $80 : 4$ $90 : 3$ $70 : 7$ $100 : 5$

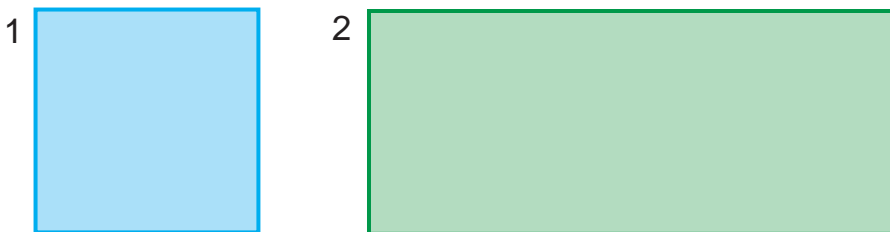
101. 70 kunda matematika darsi nechta marta bo'ladi? Matematika darsi bir haftada 5 marta bo'lishini hisobga oling.

102. Jadval bo'yicha misollar tuzing va yeching.

Kamayuvchi	80:4	40 · 2	30 · 3	50 · 2	80:2
Ayriluvchi	60:6	90:3	4 · 20	60:2	2 · 20

Namuna: $80:4 - 60:6 = 20 - 10 = 10$.

103. Shakllarning tomonlarini o'lchang. Ularning perimetri va yuzlarini toping. Shakllarning har biri qanday nomlanadi?

104. Yer maydonini to'rtburchak shaklida o'rash uchun eni 1 m dan bo'lgan 12 ta panjara keltirildi. Panjara bilan o'raladigan maydonning tomonlari qanday bo'lsa, uning yuzi eng katta bo'ladi? Bunday maydonning yuzi necha kvadrat metrga teng bo'lishini hisoblang.

105

$80:4 \square 40:2 + 40$

$60:2 \square 20 \cdot 3 - 100:2$

$60:3 \square 90:3 - 10$

$50 \cdot 2 \square 100:5 + 40 \cdot 2$

$40:2 \square 60:2 - 20$

$100:2 \square 80:2 + 90:3$

106

Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching.

Bor edi — 80 ta muzqaymoq.

Tushgacha sotildi — choragi.

Tushdan keyin sotildi — yarmi.

Qoldi — ? ta.

90 : 30 ko'rinishdagi ifodalar

107. Yechilishini tushuntiring:

$$90 : 30 = \square$$

$$9 : 3 = 3. \quad \text{Demak: } 90 : 30 = 3.$$

Nol bilan tugagan sonni nol bilan tugagan songa bo'lish uchun ularning noldan oldin turgan sonlarini bo'lish yetarli.

108. $40:20$ $60:30$ $80:40$ $50:10$
 $30:10$ $80:20$ $60:20$ $50:50$

109. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:

Hammasi — 80 m.

Bitta parda uchun — 20 m.

Tikilishi kerak — 3 ta parda.

Ortib qoladi — ? m.

110. $27+40:20$ $9 \cdot 6 - 90:30$
 $43 - 80:20$ $80:40 + 20 \cdot 4$

111. Kesmalarni o'lchang. AB kesma CD kesmadan necha marta qisqa?

112. Musobaqada 100 m masofani uch o'rtoqdan biri 19 sekundda, ikkinchisi 20 sekundda, uchinchisi esa 18 sekundda bosib o'tdi.

Agar Azim Salimdan, Olim Azimdan tez yugurgan bo'lsa, ularning har biri masofani qancha vaqtda bosib o'tgan?

113

$35 - 90 : 30$

$40 : 20 + 40 : 5$

$8 \cdot 7 - 60 : 30$

$59 + 60 : 20$

$70 : 10 - 48 : 8$

$80 : 20 + 30 \cdot 2$

114

Oshxonada kuniga 20 kg dan sabzi sarflandi. Agar oshxonada 67 kg sabzi qolgan bo'lsa, 4 kunga yetishi uchun yana qancha sabzi sotib olish kerak?

Yig'indini songa, sonni yig'indiga ko'paytirish

115. Yechilishini tushuntiring:

1) $(2+3) \cdot 4 = \square$ 2) $4 \cdot (2+3) = \square$

1-usul. 1) $(2+3) \cdot 4 = 5 \cdot 4 = 20$

2) $4 \cdot (2+3) = 4 \cdot 5 = 20$

Yig'indini songa ko'paytirish uchun qavs ichidagi yig'indi hisoblanib, natija songa ko'paytiriladi. Bu qoida sonni yig'indiga ko'paytirish uchun ham o'rinli.

2-usul. 1) $(2+3) \cdot 4 = 2 \cdot 4 + 3 \cdot 4 = 8 + 12 = 20$

2) $4 \cdot (2+3) = 4 \cdot 2 + 4 \cdot 3 = 8 + 12 = 20$

Yig'indini songa ko'paytirish uchun qavs ichidagi har bir qo'shiluvchi songa ko'paytiriladi, keyin ko'paytmalar qo'shiladi. Bu qoida sonni yig'indiga ko'paytirish uchun ham o'rinli.

116. 6 ta vazaning har birida 4 donadan olma va 2 donadan nok bor. Vazalarda hammasi bo'lib necha dona meva bor?

Yechish rejasi:

1) Har bir vazadagi mevalar soni — $4+2$

2) 6 ta vazadagi mevalar soni — $(4+2) \cdot 6$

Hisoblash: $(4+2) \cdot 6 = 6 \cdot 6 = 36$.

Javob: 36 dona meva.

117. 7 ta guldorning har birida 5 donadan qizil va 4 donadan sariq atirgul bor. Jami atirgullar necha dona?

118. $(3+4) \cdot 2$ $(7+3) \cdot 5$ $(3+4) \cdot 7$
 $6 \cdot (5+3)$ $6 \cdot (8+1)$ $8 \cdot (5+3)$

119. Shunday to'rtta sonni topingki, bu sonlardan biri 4 ga bo'linganda, ikkinchisi 4 ga ko'paytirilganda, uchinchisiga 4 qo'shilganda, to'rtinchisidan 4 ayirilganda javob 4 bo'lishi kerak.

120. $(7+2) \cdot 3$ $(5+2) \cdot 9$ $(2+7) \cdot 6$
 $7 \cdot (6+3)$ $8 \cdot (3+5)$ $9 \cdot (1+7)$

121. Sarvar, Shahnoza va Gulnozaning har birida 4 tadan katak va 5 tadan chiziqli daftar bor. Ularda jami nechta daftar bor?

23 · 4, 4 · 23 ko'rinishdagi ifodalar

122. Yechilishini tushuntiring: $23 \cdot 4 = \square$ $4 \cdot 23 = \square$

$$23 \cdot 4 = (20+3) \cdot 4 = 20 \cdot 4 + 3 \cdot 4 = 80 + 12 = 92$$

$\begin{matrix} \wedge \\ 20 & 3 \end{matrix}$

$$4 \cdot 23 = 4 \cdot (20+3) = 4 \cdot 20 + 4 \cdot 3 = 80 + 12 = 92$$

$\begin{matrix} \wedge \\ 20 & 3 \end{matrix}$

123. $14 \cdot 2$	$15 \cdot 4$	$46 \cdot 2$	$16 \cdot 6$
$3 \cdot 27$	$7 \cdot 12$	$8 \cdot 12$	$2 \cdot 19$

124. Dilbar kuniga 6 sahifadan kitob o'qidi. 14 kun o'qiganidan keyin kitobning 12 sahifasi qoldi. Kitob necha sahifadan iborat?

125. O'lchov qiymatlarini millimetrlarda ifodalang:

$1 \text{ sm } 4 \text{ mm}$	$4 \text{ sm } 6 \text{ mm}$	$7 \text{ sm } 8 \text{ mm}$
$2 \text{ sm } 8 \text{ mm}$	$5 \text{ sm } 3 \text{ mm}$	$8 \text{ sm } 1 \text{ mm}$

Namuna: $2 \text{ sm } 4 \text{ mm} = 20 \text{ mm} + 4 \text{ mm} = 24 \text{ mm}$.

126. Ikki xonali shunday son topingki, uni 7 ga ko'paytirib, chiqqan sondan 1 ayirilganda 90 hosil bo'lsin. Bu qanday son?

127. $11 \cdot 3$	$25 \cdot 4$	$45 \cdot 2$	$17 \cdot 4$
$2 \cdot 33$	$6 \cdot 12$	$9 \cdot 11$	$2 \cdot 19$

128. Quyonlar uchun 5 kg sabzi olib kelindi. 13 ta quyonning har biriga 4 tadan sabzi berildi. Agar har bir kilogrammda 11 tadan sabzi bo'lsa, nechta sabzi ortib qoladi?

O'tilganlarni mustahkamlash

129. $20 \cdot 2$	$20 \cdot 5$	$30 \cdot 3$	$20 : 2$	$60 : 2$
$3 \cdot 20$	$2 \cdot 30$	$2 \cdot 40$	$40 : 4$	$80 : 2$

130. $(5+4) \cdot 1$	$4 \cdot (2+3)$	$(2+6) \cdot 7$
$2 \cdot (4+6)$	$(5+2) \cdot 5$	$8 \cdot (4+5)$
$(3+4) \cdot 3$	$6 \cdot (2+3)$	$(3+4) \cdot 9$

131. $20 \cdot 4 - 9 \cdot 8$ $40 \cdot 2 - 7 \cdot 6$ $2 \cdot 40 + 80 : 8$
 $30 \cdot 2 + 5 \cdot 8$ $20 \cdot 5 - 7 \cdot 9$ $3 \cdot 20 + 40 : 2$

132. $20 \cdot 3 \square 72 : 8 + 50$ $80 : 2 + 48 \square 30 \cdot 3$

$30 \cdot 2 \square 8 \cdot 9 - 12$ $2 \cdot 40 - 60 \square 80 : 4$

133. Rasm va uning ostidagi yozuv asosida masala tuzing va uni yeching:

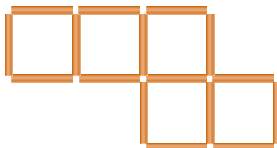
1 ta paket un —
18 ta non yopiladi

4 ta paket un —
? ta non yopiladi

134. Uchta kesma chizing. Birining uzunligi 12 sm, ikkinchisining uzunligi undan 4 marta qisqa, uchinchisi ikkinchisidan 6 sm uzun bo'lsin.

135. 2 ta cho'pning o'rnini shunday o'zgartiringki, kvadratlar soni 6 ta bo'lib qolsin.

136. $12 + 3 \cdot 4$ $24 + 90 : 30$ $12 \cdot 4 + 3 \cdot 16$

$47 - 5 \cdot 8$ $12 - 80 : 40$ $24 \cdot 3 - 4 \cdot 18$

137. To'pda 60 m duxoba bor. Birinchi xaridorga uning yarmi, ikkinchisiga qolgan duxobaning uchdan bir qismi sotildi. Ikkinchi xaridor necha metr duxoba sotib olgan?

138.	$10 : 10$	$50 : 10$	$40 : 20 + 2$
	$20 : 10$	$40 : 40$	$90 : 30 - 3$

139.	$13 \cdot 2$	$16 \cdot 4$	$18 \cdot 5$	$12 \cdot 7$
	$2 \cdot 16$	$4 \cdot 19$	$8 \cdot 1$	$2 \cdot 46$

140.	$16 \cdot 2 + 28$	$5 \cdot 14 + 24$	$29 \cdot 2 + 3 \cdot 14$
	$24 \cdot 3 - 32$	$8 \cdot 12 - 56$	$32 \cdot 3 - 13 \cdot 6$

141. Maktab bog'ida birinchi tupdan terilgan 96 kg olma 8 ta yashikka solindi. Ikkinchi tupdan terilgani esa 6 ta yashikka joylandi. Ikkinchi tupdan necha kilogramm olma terilgan?

142. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

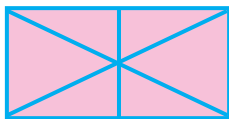
Hammasi — 36 ta anjir.

Har bir likopchaga qo'yish kerak — 6 tadan.

Likopchalar — 4 ta.

Yetishmaydi — ? ta likopcha.

143. Shaklda nechta uchburchak va nechta to'rtburchak yashiringan?

144. Shunday to'rtta turli sonlarni topingki, ularning ko'paytmasi 70 ga teng bo'lsin.

145.	$18 \cdot 3$	$15 \cdot 4$	$32 \cdot 3$	$11 \cdot 9$
	$3 \cdot 28$	$5 \cdot 17$	$7 \cdot 14$	$3 \cdot 29$

146. Savatda 32 ta anor bor. Undagi anorlarning yarmini Anvar, choragini Marjona oldi. Savatda nechta anor qoldi?

Harfli ifodalarning qiymatini topish

147. Yechilishini tushuntiring:

1) Agar $a = 48$, $b = 23$ bo'lsa, $a + b$ va $a - b$ ifodalarning qiymati bunday topiladi:

$$a + b = 48 + 23 = 71; \quad a - b = 48 - 23 = 25$$

2) Agar $a = 8$, $b = 4$ bo'lsa, $a \cdot b$ va $a : b$ ifodalarning qiymati bunday topiladi:

$$a \cdot b = 8 \cdot 4 = 32; \quad a : b = 8 : 4 = 2$$

148. Agar $a = 57$, $b = 35$ bo'lsa, $a + b$ va $a - b$ ifodalarning qiymatini toping.

149. Agar $a = 3$, $b = 4$ bo'lsa, jadval bo'yicha ifodalar tuzing va ularning qiymatini toping:

$a \cdot$	12	14	15	18	20	23	26	29	33
$b \cdot$	10	12	13	15	17	18	20	22	25

Namuna: $a \cdot 12 = 3 \cdot 12 = 36$.

150. Maktab tajriba maydoniga 8 kg kartoshka ekilib, undan 6 marta ko'p hosil olindi. Olingan hosil ekilganidan qancha ko'p?

151. 1) Tomoni $a = 3$ sm va $b = 5$ sm bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing. Uning perimetri va yuzini toping.

2) Tomoni $a = 4$ sm bo'lgan kvadrat chizing. Uning perimetri va yuzini toping.

- 152.** To'g'ri to'rtburchakni ikkita kesma bilan kesib, 8 ta uchburchak hosil qiling.

- 153.** $a + b$ va $a - b$ ifodalarning qiymatini toping:

a	24	29	38	47	53	57	66	68	73
b	15	18	23	29	34	38	20	23	27

Namuna: $a + b = 24 + 15 = 39$
 $a - b = 24 - 15 = 9.$

- 154.** 8 ta bir xil bankada 16 kg bodring tuzlandi. Ortib qolgan 12 kg bodringni tuzlash uchun yana nechta banka kerak bo'ladi?

- 155.** Agar $a = 1$, $b = 2$, $c = 3$, $d = 4$ ekanligi ma'lum bo'lsa, $a + b + c + d$ ifodaning qiymatini toping.

- 156.** Agar $a = 3$, $b = 4$ bo'lsa, ifodalar qiymatini toping:

6	12	18	21	24	27	30	60	90	: a
4	8	12	20	28	32	36	40	80	: b

Namuna: $6 : a = 6 : 3 = 2.$

- 157.** Uzilgan a kg uzum b ta yashikka joylangandan keyin yana d ta bo'sh yashik qoldi. Ularni ham to'ldirish uchun yana qancha uzum uzish kerak? Bunda $a = 54$, $b = 6$, $d = 4$.

Yechish rejasi: 1) 1 ta yashikka — $a : b$ kg.

2) d ta yashikka — $(a : b) \cdot d$ kg.

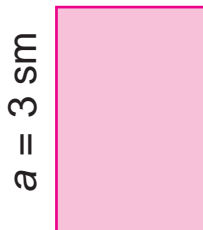
Hisoblash: $(a : b) \cdot d = (54 : 6) \cdot 4 = 9 \cdot 4 = 36.$

Javob: 36 kg uzum uzish kerak.

158. Sogʻilgan a litr sut b ta bankaga quyildi. Ortib qolgan d ta bankaga necha litr sut sigʻadi? Bunda $a = 12$, $b = 4$, $d = 2$ deb oling.

159. Toʻgʻri toʻrtburchakning boʻyi a , eni b boʻlsa, yuzi $a \cdot b$ ni toping:

a	3 sm	2 sm	3 sm	5 sm	8 sm
b	2 sm	3 sm	4 sm	4 sm	6 sm

Namuna: $a \cdot b = 3 \cdot 2 = 6$ (kv. sm).

$b = 2$ sm

160. Uy tomiga 35 ta kaptar kelib qoʻndi. Birozdan keyin ulardan 17 tasi uchib ketdi. Shundan soʻng 8 ta kaptar qaytib keldi. Soʻngra 14 ta kaptar uchib ketib, 7 tasi yana qaytib keldi. Tomda nechta kaptar qoldi?

161. $a = 20$, $b = 4$ boʻlsa, ifodalarning qiymatini toping:

$3 \cdot a$ $(30 - a) \cdot 8$ $(a+52) : 9$ $a \cdot 5 - 100$
 $a : b$ $a \cdot b + a$ $a : b - b$ $a : b + a \cdot b$

162. Sotib olingan a metr chit b ta bir xil koʻrpachani qoplashga yetdi. Shunday d ta koʻrpachani qoplash uchun yana necha metr chit kerak boʻladi? $a = 42$, $b = 7$, $d = 3$ deb oling.

Yigʻindini songa boʻlish

163. Yechilishini tushuntiring:

$$(9+6) : 3 = \square$$

1-usul. $(9+6) : 3 = 15 : 3 = 5$

Yig'indini songa bo'lishda avval yig'indi hisoblanadi, keyin songa bo'linadi.

2-usul. $(9+6) : 3 = 9 : 3 + 6 : 3 = 3 + 2 = 5$

Yig'indini songa bo'lishda avval qo'shiluvchilarning har biri songa bo'linadi, keyin bo'linmalar qo'shiladi.

164. $(8+6) : 2$ $(9+12) : 3$ $(24+32) : 8$
 $(10+5) : 5$ $(8+16) : 4$ $(18+54) : 9$

165. Birinchi to'pda 30 m, ikkinchi to'pda 24 m shoyi bor. Agar bitta ko'ylak uchun 3 m shoyi sarflansa, ikki to'pdagi jami shoyidan nechta ko'ylak tikish mumkin?

Yechish rejasi:

1) Ikkita to'pda — $(30+24)$ m.

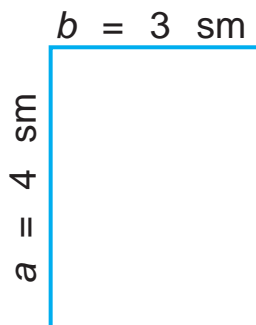
2) Tikish mumkin — $(30+24) : 3$ ta.

Hisoblash: $(30+24) : 3 = 30 : 3 + 24 : 3 =$
 $= 10 + 8 = 18.$

Javob: 18 ta ko'ylak.

166. Tomonlari a va b bo'lgan to'g'ri to'rtburchakning perimetrini toping:

a	4 sm	5 sm	8 sm	15 sm
b	3 sm	6 sm	12 sm	25 sm

Namuna: $(a+b) \cdot 2 = (4+3) \cdot 2 = 7 \cdot 2 = 14$ (sm).

167. 3-A sinfdan 32 nafar, 3-B sinfdan 34 nafar o'quvchi 3 ta avtobusda teatrga borishdi. Avtobuslarga necha nafardan o'quvchi o'tirgan?

168. Arifmetik amallar yordamida 4 ta 3 raqamidan 30 sonini hosil qila olasizmi? 6 ta 3 raqamidan 31 sonini-chi?

169 $(12+8) : 2$ $(15+18) : 3$ $(24+30) : 6$

$(12+6) : 3$ $(16+24) : 4$ $(35+28) : 7$

170 Sinfda 17 nafar o'g'il bola va 19 nafar qiz bola o'qiydi. Partalar 3 qatordan qo'yilgan. Har bir partalar qatorida necha nafar o'quvchi o'tiradi?

39 : 3 ko'inishdagi ifodalar

171. Yechilishini tushuntiring:

$$39 : 3 = \square$$

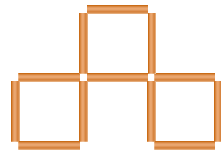
$$39 : 3 = (30+9) : 3 = 30 : 3 + 9 : 3 = 10 + 3 = 13$$

172. $28 : 2$ $55 : 5$ $63 : 3$ $84 : 4$
 $33 : 3$ $62 : 2$ $88 : 8$ $96 : 3$

173. Ozoda va Rahima gulzordan 44 ta gul uzib, 4 ta bir xil guldasta tayyorlashdi. 9 ta guldasta tayyorlash uchun nechta gul kerak?

174. Ikkita kesma chizing. Birinchi kesmaning uzunligi 88 mm, ikkinchisniki esa birinchi kesma uzunligidan 2 marta qisqa bo'lsin.

- 175.** 3 ta choʻpning oʻrnini shunday oʻzgartiringki, kvadratlar soni 5 ta boʻlib qolsin.

- 176.** $22 : 2$ $33 : 3$ $77 : 7$ $93 : 3$
 $36 : 3$ $48 : 4$ $82 : 2$ $99 : 9$

- 177.** Hayvonot bogʻidagi 2 ta qafasga 24 ta toʻti joylashishi mumkin. 5 ta qafasga nechta toʻti joylashadi?

42 : 3, 72 : 4 koʻrinishdagi ifodalar

- 178.** Yechilishini tushuntiring:

1) $42 : 3 = \square$

$$42 : 3 = (30 + 12) : 3 = 30 : 3 + 12 : 3 = 10 + 4 = 14$$

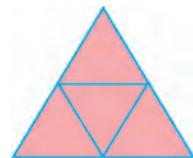
2) $72 : 4 = \square$

$$72 : 4 = (60 + 12) : 4 = 60 : 4 + 12 : 4 = 15 + 3 = 18$$

- 179.** $48 : 3$ $78 : 6$ $84 : 6$ $92 : 4$
 $72 : 3$ $91 : 7$ $75 : 3$ $96 : 8$

- 180.** 100 litr sutdan 84 litri 3 litrli bankalarga, qolgani 2 litrli bankalarga quyildi. Sut nechta 3 litrli va nechta 2 litrli bankalarga quyilgan?

- 181.** Berilgan shaklda nechta uchburchak va nechta toʻrtburchak bor?

- 182.** 91 ta kitobdan 39 tasi oʻquvchilarga tarqatilgandan keyin 4 bogʻlam kitob qoldi. Har bir bogʻlamda nechtadan kitob bor?

183. Bobo 56 yoshda, nabirasi 14 yoshda. Necha yildan keyin bobo nabirasidan ikki marta katta bo'ladi?

184. $45 : 3$ $84 : 7$ $78 : 3$ $96 : 4$
 $51 : 3$ $48 : 4$ $72 : 4$ $91 : 7$

185. Do'konga 5 ta o'ramda 90 m atlas keltirildi. Peshingacha ulardan 3 o'rami sotildi. Peshingacha necha metr atlas sotilgan?

O'tilganlarni mustahkamlash

186. $(2+2) : 2$ $(6+6) : 2$ $(7+7) : 7$

187. $(12+2) : 2$ $(6+12) : 3$ $(18+42) : 6$
 $(15+3) : 3$ $(8+16) : 4$ $(28+35) : 7$

- 188.** 1) Agar $a = 67$, $b = 18$ bo'lsa, $a+b$ va $a-b$ ifodalarning qiymatini toping.
2) Agar $a = 3$, $b = 28$ bo'lsa, $a \cdot b$ ifodaning qiymatini toping.
3) Agar $a = 80$, $b = 4$ bo'lsa, $a : b$ ifodaning qiymatini toping.

189. Rasm asosida masala tuzing va yeching:

18 kg

? kg

190. Bo'yi 8 sm bo'lgan to'g'ri to'rtburchakning perimetri 26 sm. Uning eni qancha?

Yechish rejasi:

1) Bo'yi va enining yig'indisi — $26 : 2$

2) Eni — $26 : 2 - 8$

191. Palov tayyorlash uchun guruch va sabzi teng solinadi. Go'sht guruchdan 2 marta kam, yog' guruchdan 4 marta kam, piyoz esa guruchdan 8 marta kam solinadi. Agar 8 kg guruchdan palov tayyorlanmoqchi bo'linsa, ularning har biridan necha kilogramm sotib olish kerak?

192.

$$(10+4) : 2$$

$$(8+12) : 4$$

$$(14+35) : 7$$

$$(12+6) : 3$$

$$(6+18) : 6$$

$$(27+45) : 9$$

193.

5 ta savatda 65 kg uzum bor. Shunday 2 ta savatda necha kilogramm uzum bo'ladi?

194. $28 : 2$ $66 : 6$ $54 : 6$ $96 : 8$
 $36 : 3$ $88 : 4$ $91 : 7$ $99 : 9$

195. Do'konda 85 ta «Nestle» suvidan 61 tasi sotilgandan so'ng 3 qadoq suv qoldi. Har bir qadoqda nechtdan «Nestle» suvi bor?

196. $39 : 3 + 17$ $28 + 65 : 5$ $42 : 3 + 56 : 8$
 $48 : 4 - 12$ $64 - 96 : 6$ $64 : 4 - 91 : 7$
 $51 : 3 - 25$ $87 - 72 : 4$ $88 : 8 + 99 : 9$

197. Do'konda birinchi kuni 25 kg, ikkinchi kuni birinchi kundagidan 20 kg ortiq konfet sotildi. Agar har bir qutida 5 kg dan konfet bo'lsa, ikki kunda necha quti sotilgan?

198. 0 dan 8 gacha sonlarni kvadrat kataklariga shunday joylashtiringki, kvadratning har bir qatori va ustuni bo'yicha sonlar yig'indisi 12 ga teng bo'lsin.

	4	

199

48 : 2 84 : 4 32 : 2 57 : 3 75 : 3
33 : 3 96 : 3 45 : 3 56 : 4 84 : 7

200

Bozorga 96 dona tarvuz olib kelindi. Peshingacha tarvuzlarning to'rtidan bir qismi sotildi. Sotish uchun necha dona tarvuz qoldi?

Bo'lishni tekshirish

201. Tekshirishni tushuntiring:

48 : 3 = 16 **Tekshirish:** 16 · 3 = 48.

Bo'lishni tekshirish uchun bo'linma bo'luvchiga ko'paytiriladi. Natija bo'linuvchiga teng bo'lsa, bo'lish to'g'ri bajarilgan bo'ladi.

202. Bo'lishni bajaring va natijani tekshiring:

52 : 4 56 : 8 72 : 6 75 : 5
42 : 6 78 : 3 84 : 3 91 : 7

203. 48 dona pomidor 3 ta bankaga bir xil sonda solinib tuzlandi. Xuddi shunday yana 5 ta bankaga tuzlash uchun necha dona pomidor kerak bo'ladi?

204. To'g'ri to'rtburchakning yuzi 24 kv. sm ga teng. Uning bo'yi 4 sm bo'lsa, eni necha santimetrga teng? Berilgan bo'yi va topilgan eniga ko'ra to'g'ri to'rtburchakni chizing.

205. Nodira akasidan 6 yosh kichik. Akasi 3 yil avval 8 yoshda edi. Hozir Nodira necha yoshda?

206. Bo'lishni bajaring va natijani tekshiring:

32 : 4	56 : 4	81 : 3	95 : 5
48 : 6	72 : 3	84 : 7	96 : 4

207. To'g'ri to'rtburchakning yuzi 32 kv. sm ga teng. Uning eni 8 sm ga teng bo'lsa, bo'yini toping. Berilgan eni va topilgan bo'yiga ko'ra to'g'ri to'rtburchakni chizing.

Ikki xonali sonni ikki xonali songa bo'lish

208. Yechilishini tushuntiring:

$$36 : 12 = \square$$

36 ning ichida nechta 12 borligini topamiz:

$12 \cdot 2 = 24$. Bu kam, 2 to'g'ri kelmas ekan.

$12 \cdot 3 = 36$. **Demak:** $36 : 12 = 3$.

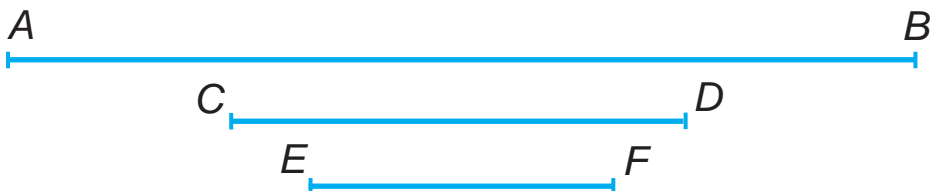
Ikki xonali sonni ikki xonali songa bo'lishda bo'linmani tanlash usuli yordamida topish mumkin.

209. Bo'linmani 2, 3 va 4 sonlari orasidan tanlab, misollarni yeching:

$$\begin{array}{cccc} 24 : 12 & 42 : 14 & 56 : 28 & 63 : 21 \\ 44 : 11 & 33 : 11 & 56 : 14 & 84 : 21 \end{array}$$

210. Feruza 43 ta, E'zoza 35 ta xurmo terdi. Ularning har biri xurmolardan 3 tasini yedi. Qizlarda hammasi bo'lib nechta xurmo qoldi?

211. Kesmalarni o'lchang. AB kesma CD kesmadan necha marta uzun? EF kesmadan-chi?

212. Qanday to'rtta har xil sonni ketma-ket ko'paytirib, 40 sonini hosil qilish mumkin?

213. Bo'linmani 2, 3 va 4 sonlari orasidan tanlab, misollarni yeching:

$$\begin{array}{cccc} 22 : 11 & 44 : 11 & 48 : 16 & 60 : 20 \\ 34 : 17 & 38 : 19 & 45 : 15 & 88 : 22 \end{array}$$

214. Kamola 84 yoshli buvisidan 21 marta yosh. U necha yoshda? Agar onasi 42 yoshda bo'lsa, onasi buvisidan necha marta kichik?

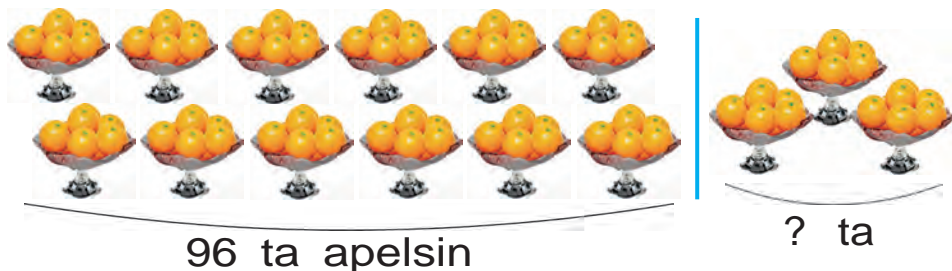
215. $10 : 10$ $20 : 10$ $60 : 20$ $80 : 40$
 $30 : 30$ $40 : 20$ $60 : 30$ $80 : 20$

216. Bo'linmani 5, 6, 7, 8 va 9 sonlari orasidan tanlab, misollarni yeching:

$55 : 11$ $72 : 12$ $75 : 15$ $98 : 14$
 $77 : 11$ $96 : 12$ $99 : 11$ $78 : 13$

217. Kutubxonaga 84 ta kitob olib kelindi. Har bir bog'lamda 14 tadan kitob bo'lsa, nechta bog'lam kitob keltirilgan?

218. Rasm asosida masala tuzing va yeching:

219. Lift birinchi qavatdan uchinchi qavatga chiqish uchun 8 m ko'tariladi. Birinchi qavatdan to'qqizinchi qavatga ko'tarilganda lift necha metr masofani bosib o'tadi?

220. $66 : 11$ $60 : 12$ $65 : 13$ $90 : 15$
 $88 : 11$ $84 : 12$ $91 : 13$ $84 : 14$

221. Do'konda 90 kg shakar 18 ta paketga solindi. Birinchi kuni 12 ta paketdagi shakar sotildi. Do'konda necha kilogramm shakar qoldi?

$$222. \quad 30 : 2 \qquad 50 : 2 \qquad 70 : 2 \quad 90 : 2$$

$$30 : 15 \qquad 50 : 25 \qquad 70 : 35 \quad 90 : 45$$

$$223. \quad 48 : 12 + 18 \qquad 22 - 85 : 17 \qquad 70 : 14 \cdot 4$$

$$33 : 11 + 29 \qquad 41 - 26 : 13 \qquad 80 : 16 \cdot 8$$

224. 64 dona olxo'ri 4 ta likopchaga teng taqsimlab qo'yib chiqildi. Likopchalarga nechta-dan olxo'ri qo'yilgan? Masalani yeching va unga teskari bo'lgan masala tuzing.

Yechilishi: $64 : 4 = 16$ (ta olxo'ri).

Teskari masala:

64 dona olxo'ri likopchalarga 16 tadan qo'yib chiqildi. Olxo'ri nechta likopchaga qo'yilgan?

Yechilishi: $64 : 16 = 4$ (ta likopcha).

225. 72 ta daftar sinf o'quvchilariga 2 tadan tarqatildi. Sinfda necha nafar o'quvchi bor? Masalani yeching va unga teskari bo'lgan masala tuzing.

226. Bir sutka davomida soatning minut mili soat mili bilan necha marta ustma-ust tushadi? Necha marta o'zaro to'g'ri burchak hosil qiladi?

$$227. \quad 56 : 14 + 17 \qquad 31 - 72 : 12 \qquad 88 : 44 \cdot 4$$

$$51 : 17 + 38 \qquad 43 - 78 : 13 \qquad 84 : 21 \cdot 9$$

228. Bitta ko'ylak tikishga 3 m gazlama sarflandi. 66 m gazlamadan nechta ko'ylak tikish mumkin? Masalani yeching va unga teskari bo'lgan masala tuzing.

Ko'paytirishni tekshirish

229. Tekshirishni tushuntiring:

$$9 \cdot 7 = 63$$

Tekshirish: $63 : 9 = 7$ yoki $63 : 7 = 9$.

Ko'paytirishni tekshirish uchun ko'paytma ko'paytuvchilardan biriga bo'linadi. Natija ikkinchi ko'paytuvchiga teng bo'lsa, ko'paytirish to'g'ri bajarilgan bo'ladi.

230. Ko'paytirishni bajaring va natijani tekshiring:

$$2 \cdot 14$$

$$4 \cdot 17$$

$$6 \cdot 13$$

$$12 \cdot 8$$

$$23 \cdot 3$$

$$18 \cdot 5$$

$$14 \cdot 7$$

$$9 \cdot 11$$

231. 32 nafar o'quvchining chorak qismi musiqa to'garagiga, 9 nafari sport to'garagiga boradi. Qaysi to'garakda sinf o'quvchilari ko'p?

232. Uzunligi 16 mm bo'lgan AB kesma va undan 6 marta uzun bo'lgan CD kesma chizing.

233. Qafasdagi 4 ta qush 4 ta bolaga bittadan berilsa-da, 1 ta qush qafasda qolishi mumkinmi?

234. Ko'paytirishni bajaring va natijani tekshiring:

$$3 \cdot 13$$

$$5 \cdot 19$$

$$8 \cdot 11$$

$$16 \cdot 4$$

$$24 \cdot 2$$

$$17 \cdot 4$$

$$12 \cdot 7$$

$$6 \cdot 15$$

235. Uchburchakning bir tomoni 7 sm, ikkinchi tomoni 5 sm. Agar uchburchakning perimetri 18 sm bo'lsa, uchinchi tomoni qancha?

O'tilganlarni mustahkamlash

236. $40 : 20$ $60 : 20$ $80 : 20$ $90 : 30$
 $40 : 40$ $60 : 30$ $80 : 40$ $90 : 90$

237. Bo'lishni bajaring va natijani tekshiring:

$60 : 4$ $65 : 5$ $72 : 6$ $96 : 8$
 $66 : 11$ $60 : 12$ $65 : 13$ $90 : 15$
 $88 : 11$ $84 : 12$ $91 : 13$ $84 : 14$

238. 96 kg qand 12 ta paketga solib chiqildi. Birinchi kuni 8 ta paketdagi qand sotildi. Necha kilogramm qand sotilgan? Sotish uchun yana necha kilogramm qand qoldi?

239. To'g'ri to'rtburchakning perimetri 32 sm. Agar uning bir tomoni 6 sm bo'lsa, qo'shni ikkinchi tomoni necha santimetrga teng?

240. 5 ta 2 soni orasiga to'rt amal ishorasining har biridan bittadan shunday qo'yingki, natijada 3 soni hosil bo'lsin.

241. Bo'lishni bajaring va natijani tekshiring:

$48 : 4$ $52 : 2$ $72 : 8$ $84 : 6$
 $24 : 12$ $42 : 14$ $56 : 28$ $63 : 21$
 $44 : 11$ $55 : 11$ $56 : 14$ $77 : 11$

242. 45 kg pomidor 15 ta bir xil bankaga solib tuzlandi. 96 kg pomidorni tuzlash uchun nechta shunday banka kerak bo'ladi?

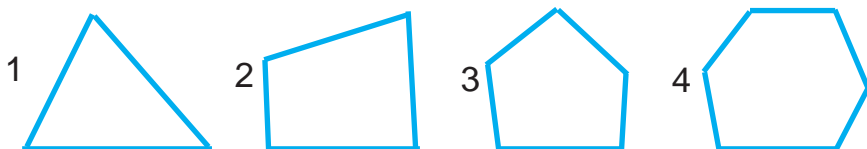
243. $2 \cdot 11$ $3 \cdot 11$ $4 \cdot 11$ $5 \cdot 11$
 $2 \cdot 22$ $3 \cdot 22$ $4 \cdot 22$ $6 \cdot 11$

244. Ko'paytirishni bajaring va natijani tekshiring:
 $2 \cdot 15$ $4 \cdot 13$ $8 \cdot 12$ $7 \cdot 14$
 $14 \cdot 4$ $16 \cdot 5$ $11 \cdot 9$ $12 \cdot 5$

245. Birinchi kuni kutubxonaga 13 ta bog'lamda 91 ta kitob olib kelindi. Ikkinchi kuni yana 3 ta shunday bog'lamli kitoblar keltirildi. Ikkinchi kuni nechta kitob keltirilgan?

246. $32 : 2 + 24$ $16 \cdot 2 + 27$ $65 : 5 + 19 \cdot 3$
 $75 : 5 + 27$ $12 + 42 \cdot 2$ $96 : 8 + 6 \cdot 14$

247. Ko'pburchaklarning tomonlarini millimetrlarda o'lchang va perimetrlarini toping:

248. 10 ta cho'pdan necha xil to'g'ri to'rtburchak yasay olasiz?

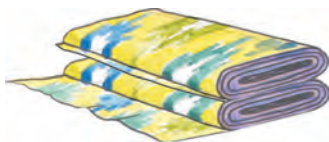

249. Ko'paytirishni bajaring va natijani tekshiring:

$3 \cdot 12$ $5 \cdot 17$ $6 \cdot 13$ $6 \cdot 16$
 $16 \cdot 3$ $12 \cdot 6$ $19 \cdot 5$ $17 \cdot 3$

250. 48 m adrasdan 16 ta ko'ylak tikildi. Yana 12 ta ko'ylak tikish uchun necha metr adras kerak bo'ladi?

Qoldiqli bo'lish (jadval ichida)

251. 7 ta yong'oqni 3 o'rtoq teng taqsimlab olishmoqchi bo'lishdi. Bolalarning har biriga nechtdan yong'iq tegadi?

Yechilishi: $7 : 3 = 2$ (1 qold.). 1 – qoldiq son.

Javob: 2 tadan yong'iq tegadi. 1 ta yong'iq qoldiq sifatida ortib qoladi.

7 : 3 = 2 (1 qold.) ifoda quyidagicha o'qiladi: 7 ni 3 ga bo'lsak, bo'linma 2 ga teng bo'ladi va 1 qoldiq qoladi.

252. Qoldiqli bo'lishlarni bajaring:

$15 : 2$

$16 : 3$

$21 : 5$

$25 : 6$

$19 : 2$

$25 : 3$

$36 : 5$

$37 : 6$

253. 18 dona anor 4 ta likopchaga bir xilda qo'yilishi kerak. Bitta likopchaga necha dona anor to'g'ri keladi? Necha donasi qoldiq sifatida ortib qoladi?

254. Uzunliklari 12 sm va 5 sm bo'lgan ikkita kesma chizing. Birinchi kesma uzunligi ikkinchi kesma uzunligiga bo'linganda necha santimetrli kesma qoldiq sifatida qoladi?

255. Tarozining birinchi pallasida 3 ta bir xil handalak bor. Ikkinchi pallasiga shunday 1 ta handalak va 12 ta bir xil shaftolini qo'ysak, tarozi pallalari tenglashadi. 1 ta handalak massasi nechta shaftolining massasiga teng?

256.

Qoldiqli bo'lishlarni bajaring:

$13 : 2$

$13 : 3$

$58 : 4$

$89 : 5$

$63 : 2$

$17 : 4$

$44 : 5$

$95 : 6$

257.

100 kg uzum har bir yashikka 8 kg dan qilib joylansa, nechta yashik kerak bo'ladi? Necha kilogramm uzum ortib qoladi?

258. Yechilishini tushuntiring:

1) $5 : 2 = 2$ (1 qold.), $1 < 2$ (qoldiq < bo'luvchi)

2) $8 : 3 = 2$ (2 qold.), $2 < 3$ (qoldiq < bo'luvchi)

3) $11 : 4 = 2$ (3 qold.), $3 < 4$ (qoldiq < bo'luvchi)

Qoldiqli bo'lishda qoldiq son bo'luvchidan doim kichik bo'lishi kerak.

259. Yechilishini tushuntiring:

$27 : 4 = \square$ (\square qold.)

Yechilishi: 27 gacha sonlar ichida 4 ga bo'lingan eng katta son – 24.

$24 : 4 = 6$

$27 - 24 = 3$; $3 < 4$. **Demak:** $27 : 4 = 6$ (3 qold.).

260. Qoldiqli bo'lishlarni bajaring:

$22 : 3$

$33 : 5$

$57 : 6$

$56 : 9$

$18 : 4$

$49 : 5$

$43 : 7$

$78 : 8$

261. Gulzordan uzilgan 48 ta gulni 5 ta guldonga teng miqdorda taqsimlab solish kerak. Har bir guldonga necha donadan gul solinadi? Nechta gul qoldiq sifatida ortib qoladi?

262. Kesmalarning uzunligini o'lchang. AB kesma uzunligi CD kesma uzunligiga bo'lsa, necha santimetr uzunlikdagi kesma qoldiq sifatida ortib qoladi? Qoldiq kesmani chizib ko'rsating.

263. Bo'sh kataklarga 3 va 4 sonlarini shunday joylashtiringki, har bir qator va ustun bo'yicha yig'indi har gal 9 chiqsin.

	2	
2		
		2

264. Qoldiqli bo'lishlarni bajaring:

$11 : 2$ $30 : 4$ $48 : 5$ $61 : 8$
 $28 : 3$ $52 : 6$ $61 : 7$ $78 : 9$

265. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

72 yoshda

Otasidan
2 marta yosh

Bobosidan
8 marta yosh

Qoldiqli bo'lish (jadvaldan tashqari)

266. Yechilishini tushuntiring:

$$96 : 7 = \square \quad (\square \text{ qold.})$$

Yechilishi: 96 ichida 7 ga bo'linadigan eng katta sonni izlaymiz: $7 \cdot 12 = 84$; $7 \cdot 13 = 91$; $7 \cdot 14 = 98$.

Ular orasidan 91 ni tanlaymiz. $96 - 91 = 5$;
 $5 < 7$. **Demak:** $96 : 7 = 13$ (5 qold.)

Qoldiqli bo'lishni bajarishning bunday usuli tanlash usuli deb ataladi.

267. Qoldiqli bo'lishlarni bajaring:

$25 : 2$	$54 : 4$	$64 : 5$	$87 : 8$
$38 : 3$	$75 : 6$	$95 : 7$	$98 : 9$

268. 32 ta atirgul va 21 ta chinnigulni 5 ta guldonga bir xilda solish kerak. Har bir guldonga nechta atirgul va nechta chinnigul to'g'ri keladi? Nechta atirgul va nechta chinnigul qoldiq sifatida ortib qoladi?

269. Sirkul yordamida radiusi 2 sm 8 mm va 3 sm 5 mm bo'lgan aylanalar chizing. Ularning markazlarini belgilang, diametrlarini o'tkazing va o'lchang.

270. 2 ga bo'linganda 1 qoldiq, 3 ga bo'linganda 2 qoldiq, 4 ga bo'linganda 3 qoldiq, 7 ga esa butun bo'linadigan sonni toping.

271. Qoldiqli bo'lishni bajaring:

$31 : 2$	$63 : 4$	$79 : 6$	$88 : 6$
$37 : 3$	$84 : 5$	$83 : 7$	$93 : 7$

272. Birinchi daraxtdan 45 kg, ikkinchisidan 54 kg xurmo terib olindi. Xurmolar 8 ta yashikka bir xilda qilib joylandi. Necha kilogramm xurmo ortib qoldi?

Qoldiqli bo'lishni tekshirish

273. Tekshirilishini tushuntiring:

$$31 : 7 = 4 \text{ (3 qold.)}$$

Tekshirilishi: $4 \cdot 7 + 3 = 28 + 3 = 31.$

Qoldiqli bo'lishni tekshirish uchun bo'linma bo'luvchiga ko'paytirilib, qoldiq son qo'shiladi. Natija bo'linuvchiga teng bo'lsa, qoldiqli bo'lish to'g'ri bajarilgan bo'ladi.

274. Amallarni bajaring va natijani tekshiring:

$$17 : 2$$

$$38 : 4$$

$$64 : 6$$

$$79 : 8$$

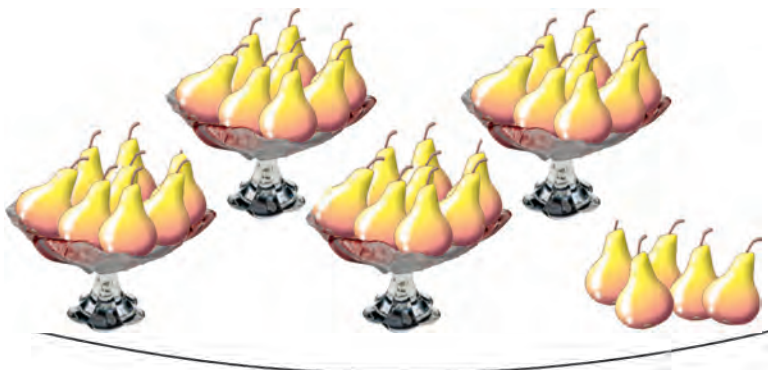
$$25 : 3$$

$$47 : 5$$

$$58 : 7$$

$$95 : 9$$

275. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

37 dona nok

276. Tomonlari 9 sm va 5 sm bo'lgan to'g'ri to'rtburchakdan tomoni 3 sm bo'lgan nechta kvadrat qirqib olish mumkin? Qanday yuzali to'rtburchak ortib qoladi?

277. 3 ta 2 raqamidan 24 sonini hosil qila olasizmi? 20 sonini-chi?

278. Amallarni bajaring va natijani tekshiring:

17 : 3 47 : 4 68 : 5 88 : 9

279. Bozordan sotib olingan mandarinlar sanalganda 52 ta ekanligi ma'lum bo'ldi. Ular 6 ta likopchaga teng taqsimlab chiqildi. Har bir likopchaga nechtdan mandarin qo'yilgan? Nechta mandarin qoldiq sifatida ortib qolgan?

Uch va undan ortiq ko'paytuvchilarni ko'paytirish

280. Yechilishini tushuntiring:

$$2 \cdot 3 \cdot 4 = \square$$

1) $2 \cdot 3 \cdot 4 = 6 \cdot 4 = 24$

2) $2 \cdot 3 \cdot 4 = 2 \cdot 12 = 24$

3) $2 \cdot 3 \cdot 4 = 2 \cdot 4 \cdot 3 = 8 \cdot 3 = 24$

Uch va undan ortiq ko'paytuvchilarni bir-biriga turli tartibda ko'paytirish mumkin.

281. Yechilishini tushuntiring:

$$3 \cdot 4 \cdot 5 = \square$$

$$3 \cdot 4 \cdot 5 = 3 \cdot (4 \cdot 5) = 3 \cdot 20 = 60$$

Uch va undan ortiq ko'paytuvchilarni ko'paytirishda ko'paytuvchilar qavslar yordamida guruhlab olinishi mumkin.

282. Ko'paytirishning guruhlash qonunidan foydalanib amallarni bajaring:

$$\begin{array}{ccc} 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 & 3 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 4 & 4 \cdot 2 \cdot 5 \\ 2 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 3 & 4 \cdot 2 \cdot 4 \cdot 2 & 2 \cdot 6 \cdot 4 \end{array}$$

Namuna: $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 = (2 \cdot 2) \cdot (2 \cdot 2) = 4 \cdot 4 = 16$.

283. Savatdagi shirin kulchalar 8 nafar bolaga 4 tadan berilgandan keyin 3 ta qoldi. Savatda jami nechta shirin kulcha bor edi?

284. Qanday qilib butun pishloqni 3 marta pichoq bilan kesib, 8 bo'lakka bo'lish mumkin?

285. Ko'paytirishning guruhlash qonunidan foydalanib amallarni bajaring:

$$\begin{array}{ccc} 5 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 3 & 5 \cdot 2 \cdot 5 \cdot 2 & 2 \cdot 8 \cdot 5 \\ 4 \cdot 2 \cdot 5 \cdot 1 & 2 \cdot 4 \cdot 1 \cdot 5 & 5 \cdot 7 \cdot 2 \end{array}$$

286. 3 ta xonaning har birida bittadan qandil bor. Har bir qandilga 5 tadan lampochka qo'yilgan. Agar qandillardagi 2 ta lampochka kuygan bo'lsa, yaroqli lampochkalar nechta?

O'tilganlarni mustahkamlash

287. Qoldiqli bo'lishlarni bajaring:

$$3 : 2 \quad 5 : 2 \quad 4 : 3 \quad 5 : 3 \quad 10 : 3$$

288. Amallarni bajaring va natijani tekshiring:

$$\begin{array}{ccc} 31 : 4 & 53 : 4 & 65 : 6 & 58 : 8 \\ 46 : 3 & 88 : 5 & 54 : 7 & 49 : 9 \end{array}$$

289. Ko'paytirishning guruhlash qonunidan foydalanib amallarni bajaring:

$$2 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 4$$

$$3 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 5$$

$$5 \cdot 2 \cdot 4$$

$$2 \cdot 5 \cdot 2 \cdot 4$$

$$3 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 5$$

$$3 \cdot 6 \cdot 5$$

290. Katak va chiziqli daftarlar sotib olinishiga doir quyidagicha ifodali masala tuzing:
 $28 + 28 : 2$.

291. Sirkul yordamida radiusi 2 sm 5 mm va 3 sm 4 mm bo'lgan doiralarni chizing. Ularning markazlarini belgilang, diametrlarini o'tkazing va o'lchang.

292. Soat millari 12 dan 20 minut o'tganini ko'rsatmoqda. Agar shu holatda soat va minut millari o'zni o'zaro almashtirib qo'yilsa, soat nechani ko'rsatadi?

293 Amallarni bajaring va natijani tekshiring:

$$35 : 2$$

$$54 : 4$$

$$59 : 5$$

$$94 : 8$$

$$41 : 3$$

$$27 : 6$$

$$81 : 7$$

$$95 : 9$$

294 Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

8 ta konfet

6 ta konfet

? ta konfet

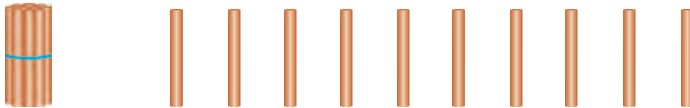
MINGLIK

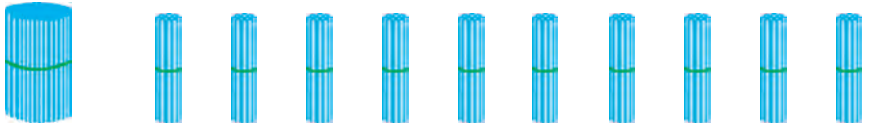
UCH XONALI SONLARNI RAQAMLASH

Yuzliklar

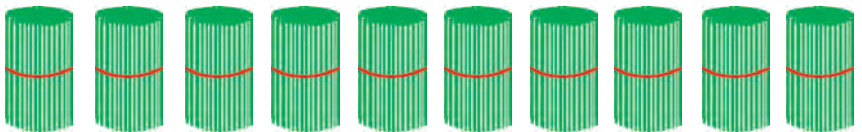
295. 1) O'nlikda nechta birlik bor?

2) Yuzlikda nechta o'nlik bor?

3) Yuzliklarni sanang:

1 ta yuzlik – yuz
2 ta yuzlik – ikki yuz
3 ta yuzlik – uch yuz
4 ta yuzlik – to'rt yuz
5 ta yuzlik – besh yuz

6 ta yuzlik – olti yuz
7 ta yuzlik – yetti yuz
8 ta yuzlik – sakkiz yuz
9 ta yuzlik – to'qqiz yuz
10 ta yuzlik – ming

**Yuzliklar — yuz (100), ikki yuz (200), uch yuz (300), to‘rt yuz (400), besh yuz (500), olti yuz (600), yetti yuz (700), sak-kiz yuz (800), to‘qqiz yuz (900).
10 ta yuzlik — ming.**

296. Yechilishini tushuntiring:

$$100 + 200 = 300$$

$$200 \cdot 3 = 600$$

$$400 - 200 = 200$$

$$400 : 2 = 200$$

Yuzliklar ustida amallar birliklar va o‘nlik-lar ustidagi amallar kabi bajariladi.

297. $200 \square 100$ $500 \square 400$ $500 \square 800$

$200 \square 300$

$300 \square 400$

$700 \square 600$

298. Bahodirning yoshi otasidan 4 marta, bobosi-dan esa 7 marta kichik. Bahodir 10 yoshda bo‘lsa, uning otasi necha yoshda? Bobosi-chi?

299. Tomonlari 20 sm va 30 sm bo‘lgan to‘g‘ri to‘rtburchakning perimetrini toping.

300. 9 ga bo‘lganda qoldiqda 7 chiqadigan eng kichik sonni toping.

301 $100 + 300 - 200$ $300 \cdot 2 - 300$

$500 - 200 + 300$

$800 : 4 + 500$

302 Qopdagi 70 kg un 5 kg dan qilib paketlarga solindi. Qopdagi un nechta paketga solingan?

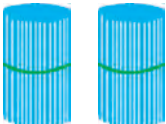
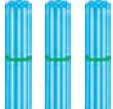
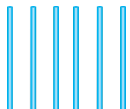

Al-Xorazmiy
(783 – 850)

Al-Xorazmiy matematika rivojlanishiga ulkan hissa qo'shgan buyuk olimdir. U 0 dan 9 gacha bo'lgan raqamlardan foydalanilsa, sonlarni o'nlik sanoq sistemasida xona birliklariga ajratib yozilishi mumkinligini ko'rsatgan. To'rt amalni bajarishda bunday yozuvdan foydalanishning afzalliklarini tushuntirib bergan.

Yuzlik, o'nlik va birliklardan sonlarni hosil qilish

303. Sonning hosil qilinishini tushuntiring:

Yuzlik	O'nlik	Birlik
		
2	3	6

304. 1) Har bir hisoblagichdagi sonni o'qing:

2) Quyidagi sonlarni o'qing va ularni abakda hosil qiling: 123, 258, 342, 567, 607, 952.

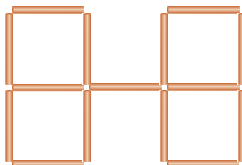
305. Jadvaldagi raqamlardan hosil qilingan sonlarni o'qing va daftaringizga yozing:

Yuzlik	O'nlik	Birlik	Yuzlik	O'nlik	Birlik
1	1	1	4	2	9
1	4	7	6	1	8
2	5	4	8	6	2
3	8	5	9	3	5

306. $28 + 14$ $23 + 37 - 43$ $97 - (38 + 25)$
 $54 - 27$ $71 - 42 + 58$ $63 + (37 - 28)$

307. Oshxonaga 60 kg kartoshka keltirildi. Birinchi kuni uning ikkidan bir qismi, ikkinchi kuni uchdan bir qismi ishlatildi. Oshxonada necha kilogramm kartoshka qolgan?

308. 2 ta cho'pning o'rnini o'zgartirib, 6 ta kvadrat hosil qiling.

309 $47 + 53$ $18 + 34 + 48$ $74 - (28 + 19)$
 $85 - 37$ $93 - 55 + 34$ $66 - (53 - 18)$

310 Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

65 kg piyoz

? kg

Uch xonali sonlar

311. Choʻtlarda koʻrsatilgan sonlarni oʻqing va ularning xona birliklari nomlarini ayting:

312. Sonlarni oʻqing va choʻtlarda koʻrsating: 158, 462, 809, 927. Har bir raqam nimani bildiradi?

100 dan 999 gacha boʻlgan sonlar — uch xonali sonlardir.

313. Sonlarni oʻsib borish tartibida koʻchirib yozing: 71, 482, 37, 356, 552, 194, 86, 124, 94, 352, 29, 911, 765, 67, 821, 99, 100, 238.

314. $28 \cdot 3 + 16$ $19 \cdot 5 - 16$ $3 \cdot 12 + 51 : 3$
 $34 + 4 \cdot 13$ $87 - 6 \cdot 12$ $7 \cdot 13 - 4 \cdot 18$

315. Oʻquvchilarga tarqatish uchun 100 ta daftar olib kelindi. Sinfdagi 32 nafar oʻquvchi 3 ta dan daftar oldi. Necha daftar ortib qoldi?

Yechish rejasi:

1) Tarqatildi — $32 \cdot 3$

2) Qoldi — $100 - 32 \cdot 3$

Hisoblash: $100 - 32 \cdot 3 = 100 - 96 = 4$ (ta).

316. 3 ta sinfdagi 98 nafar oʻquvchi oʻqiydi. Ular 3 ta avtobusga 24 nafardan oʻtirib teatrga borishdi. Necha nafar oʻquvchi teatrga bormagan?

317. Kvadratlar o'rniga mos raqamlar qo'ying.

$$\square \square + \square = \square \square 8$$

318.

$$32 \cdot 2 + 25$$

$$13 \cdot 6 - 47$$

$$4 \cdot 13 + 15 \cdot 3$$

$$18 + 5 \cdot 12$$

$$93 - 8 \cdot 11$$

$$25 \cdot 4 - 5 \cdot 17$$

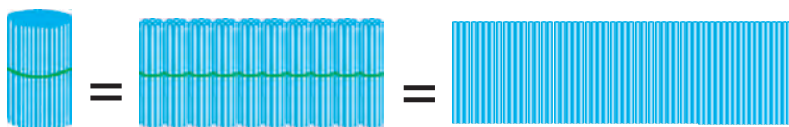
319.

Do'konga har birida 6 kg dan bo'lgan 14 quti konfet keltirildi. Bir haftada 11 quti konfet sotildi. Sotilmagan necha kilogramm konfet qoldi?

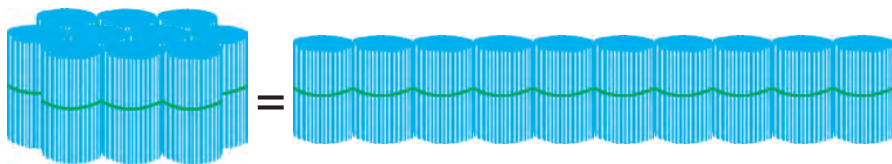
Minglik, yuzlik, o'nlik va birliklar orasidagi munosabatlar

320. 1) 1 ta yuzlikda nechta o'nlik, nechta birlik bor?

1 ta yuzlik 10 ta o'nlik 100 ta birlik

2) 1 ta minglikda nechta yuzlik, nechta o'nlik, nechta birlik bor?

1 ta minglik = 10 ta yuzlik

1 ta minglikda 10 ta yuzlik yoki 100 ta o'nlik, yoki mingta birlik bor.

Ming soni quyidagicha yoziladi: 1000.

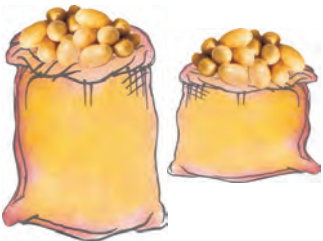
- 321.** Sonlarni o'qing: 158, 360, 527, 604, 700, 875, 999. Bu sonlarning har birida nechta yuzlik, nechta o'nlik, nechta birlik bor?

0 raqami bilan belgilangan xona o'qish va yozishda shu xona birligining ishtirok etmasligini bildiradi.

- 322.** Sonlarni raqamlarda ifodalang:
2 ta yuzlik, 5 ta o'nlik va 3 ta birlik
3 ta yuzlik
5 ta yuzlik va 4 ta birlik
7 ta yuzlik, 1 ta o'nlik va 9 ta birlik

- 323.** Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
		
84 kg kartoshka	To'rttdan bir qismi	? kg

Masala tuzish: Bozorga 84 kg kartoshka olib kelindi. Tushgacha uning to'rttdan bir qismi sotildi. Sotish uchun qancha kartoshka qoldi?

Yechish rejasi: 1) Sotildi — $84 : 4$
2) Qoldi — $84 - 84 : 4$

Hisoblash: $84 - 84 : 4 = 84 - 21 = 63$ (kg).

324. Birinchi tupdan 36 dona, ikkinchisidan undan 4 marta kam anor olindi. Birinchi tupdan ikkinchisiga qaraganda nechta ortiq anor uzilgan?

325. 9 ta jo'janing oyoqchalari soni 4 ta otning oyoqlari sonidan nechta dona ortiq?

326. $2 \cdot 46 - 28$ $12 \cdot 3 + 56$ $18 \cdot 5 - 38 \cdot 2$

$17 + 17 \cdot 4$ $96 - 6 \cdot 16$ $24 \cdot 3 + 2 \cdot 14$

327. 96 nafar o'quvchining uchdan bir qismi 3-A sinfda o'qiydi. Qolganlari 3-B va 3-D sinflarda o'qiydi. 3-B va 3-D sinflarda nechta nafar o'quvchi bor?

Uch xonali sonni xona birliklari yig'indisi ko'rinishida tasvirlash

328. Sonlarning xona birliklari yig'indisi ko'rinishida tasvirlanishini tushuntiring:

$$128 = 100 + 20 + 8 \qquad 340 = 300 + 40$$

$$999 = 900 + 90 + 9 \qquad 371 = 300 + 70 + 1$$

329. Xona birliklari yig'indisini son bilan ifodalang:

$$200 + 40 + 3 \qquad 700 + 80 + 9 \qquad 400 + 80$$

$$500 + 50 + 6 \qquad 900 + 70 + 1 \qquad 600 + 4$$

Namuna: $200 + 40 + 3 = 243$.

330. Sonlarni xona birliklari yig'indisi ko'rinishida ifodalang: 134, 271, 305, 567, 680, 792, 837, 915.

331. $39 : 3 + 48$ $72 : 3 - 16$ $88 : 2 - 68 : 4$

$27 + 64 : 4$ $56 - 96 : 8$ $78 : 6 + 54 : 3$

332. Bog‘da 72 kg olma va 66 kg nok uzildi. Olmalar yashiklarga 9 kg dan, noklar esa 6 kg dan joylandi. Olma va noklar jami nechta yashikka joylangan?

Yechish rejasi: 1) Olmalar joylandi — $72 : 9$

2) Noklar joylandi — $66 : 6$

3) Jami yashiklar — $72 : 9 + 66 : 6$

Hisoblash: $72 : 9 + 66 : 6 = 8 + 11 = 19$ (ta).

333. Keltirilgan sutning 42 litri 3 litrli bankalarga, 65 litri esa 5 litrli bankalarga quyildi. Keltirilgan sut jami nechta bankaga quyilgan?

334. 5 ta 1 raqami yordamida 21 sonini qanday hosil qilish mumkin?

335. $44 : 2 + 78$ $66 : 3 - 12$ $96 : 3 - 48 : 2$

$78 + 88 : 4$ $74 - 96 : 6$ $84 : 7 + 56 : 4$

336. Polizdan uzilgan bodringlarning 96 kilogrami 8 kg dan qilib, 72 kilogrami 6 kg dan qilib yashiklarga joylandi. Bodringlar jami nechta yashikka joylangan?

Uch xonali sonlarni taqqoslash

337. $8 \square 5$ $14 \square 12$ $44 \square 42$ $58 \square 75$

$8 \square 8$ $27 \square 44$ $45 \square 45$ $87 \square 69$

338. Sonlarning taqqoslanishini tushuntiring:

$348 > 267$ $348 < 362$ $348 > 342$

$348 < 523$ $348 > 309$ $348 = 348$

Uch xonali sonlar yuzliklar soni bo'yicha taqqoslanadi. Agar yuzliklar soni teng bo'lsa, o'nliklar soni bo'yicha taqqoslanadi. Agar o'nliklar soni ham teng bo'lsa, birliklar soni bo'yicha taqqoslanadi. Agar birliklar soni ham teng bo'lsa, bunday sonlar teng bo'ladi.

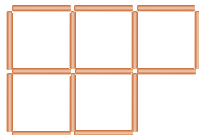
339. $158 \square 209$ $314 \square 282$ $658 \square 654$

 $274 \square 227$ $428 \square 457$ $825 \square 907$

340. $23 \cdot 2 + 48$ $26 \cdot 3 - 59$ $29 \cdot 3 - 48 : 2$
 $65 + 93 : 3$ $82 - 75 : 5$ $91 : 7 + 22 \cdot 4$

341. Birinchi xirmondagi sholi 48 qop, ikkinchisidagi esa 36 qop chiqdi. Ular ikkita mashinaga teng qilib ortildi. Har bir mashinaga necha qopdan ortilgan?

342. Cho'plardan shunday 3 tasini olib tashlangki, kvadratlar soni 3 ta bo'lib qolsin.

343 $156 \square 212$ $480 \square 408$ $651 \square 750$

 $308 \square 234$ $564 \square 564$ $912 \square 899$

344 Birinchi savatda 36 dona, ikkinchisida undan 24 dona kam olma bor. Birinchi savatdagi olmalar soni ikkinchi savatdagidan necha marta ortiq?

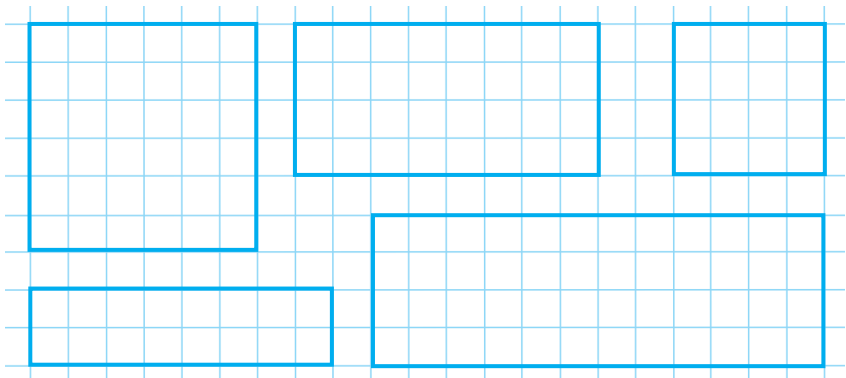
Uzunlik o'lchov birliklari. Kilometr

345. $1 \text{ sm} = \square \text{ mm}$ $5 \text{ sm } 4 \text{ mm} = \square \text{ mm}$
 $1 \text{ dm} = \square \text{ sm}$ $8 \text{ dm } 6 \text{ sm} = \square \text{ sm}$
 $1 \text{ m} = \square \text{ dm}$ $3 \text{ m } 7 \text{ dm} = \square \text{ dm}$
 $1 \text{ m} = \square \text{ sm}$ $2 \text{ m } 40 \text{ sm} = \square \text{ sm}$

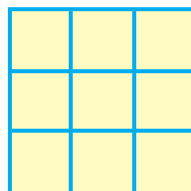
Katta masofalar kilometr bilan o'lchanadi. Kilometr qisqacha km deb yoziladi. Kilometr metrdan ming marta katta bo'lgan uzunlik o'lchov birligidir: $1 \text{ km} = 1000 \text{ m}$.

346. 1) Santimetr bilan millimetrlarda ifodalang:
18 mm, 35 mm, 60 mm, 87 mm.
2) Detsimetr bilan santimetrlarda ifodalang:
23 sm, 45 sm, 74 sm, 90 sm.
3) Metr bilan detsimetrlarda ifodalang: 17dm,
38 dm, 54 dm, 100 dm.
4) 1 metr necha millimetrga teng?
347. Har bir shaklning tomonlarini o'lchash orqali perimetrlarini va yuzlarini toping:

348. «Neksiya» avtomobili shahardan birinchi qishloqqacha 64 km, birinchi qishloqdan ikkinchi qishloqqacha yana 28 km yo'l yurdi. «Neksiya» hammasi bo'lib necha kilometr yo'l yurgan?

349. 1, 2, 3 sonlarini bo'sh kataklarga shunday joylashtiringki, har bir qator bo'yicha ham, har bir ustun bo'yicha ham bu sonlarning har biri bittadan qatnashsin.

350 1) Santimetr bilan millimetrlarda ifodalang: 13 mm, 47 mm, 72 mm, 99 mm.

2) Detsimetr bilan santimetrlarda ifodalang: 19 sm, 54 sm, 87 sm, 99 sm.

3) Metr bilan detsimetrlarda ifodalang: 14 dm, 42 dm, 76 dm, 99 dm.

4) 1 metr necha detsimetrga teng?

351 Shuhrat uydan maktabga borguncha 500 m yo'l yuradi. U maktabga borib kelish uchun ikki kunda necha kilometr yo'l yuradi?

352. Uzunlik o'lchov birliklari orasidagi munosabatlarni tushuntiring:

$$1000 \text{ mm} = 100 \text{ sm} = 10 \text{ dm} = 1 \text{ m}$$

$$300 \text{ sm} = 30 \text{ dm} = 3 \text{ m}$$

$$420 \text{ sm} = 42 \text{ dm} = 4 \text{ m } 2 \text{ dm}$$

$$504 \text{ sm} = 5 \text{ m } 4 \text{ sm}$$

$$758 \text{ sm} = 7 \text{ m } 5 \text{ dm } 8 \text{ sm} = 7 \text{ m } 58 \text{ sm}$$

- 353.** 340 mm = dm sm
 567 mm = dm sm mm
 803 mm = dm mm
 320 sm = m dm = m sm
 706 sm = m sm
 459 sm = m dm sm = m sm
 842 sm = m dm sm = m sm

354. Bir qishloq bilan ikkinchi qishloq orasidagi masofa 28 km. Ikkinchi qishloq bilan uchinchi qishloq orasidagi masofa esa undan ikki marta ortiq. Birinchi qishloq bilan uchinchi qishloq orasidagi masofa qancha?

355. To'g'ri to'rtburchakning tomonlarini millimetrlar hisobida o'lchang va perimetrini toping:

Perimetrni detsimetr, santimetr va millimetr ko'rinishida ifodalang.

356. 3 ta 5 yordamida 2 sonini qanday hosil qilishni bilasizmi?

357

- 130 mm = dm sm
 356 mm = dm sm mm
 507 mm = dm mm
 740 sm = m dm = m sm
 956 sm = m dm sm = m sm

358. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

42 ta nok

2 marta kam

? ta

O'tilganlarni mustahkamlash

359. Yechilishini tushuntiring:

$100 + 300 = \square$

$100 \cdot 3 = \square$

$700 - 200 = \square$

$800 : 2 = \square$

$400 + 500 = \square$

$200 \cdot 5 = \square$

$900 - 600 = \square$

$1000 : 2 = \square$

360. Sonlarni raqamlarda ifodalang:

1 ta yuzlik, 4 ta o'nlik va 8 ta birlik

3 ta yuzlik, 7 ta o'nlik va 2 ta birlik

5 ta yuzlik va 3 ta birlik

6 ta yuzlik va 5 ta o'nlik

8 ta yuzlik

361. $300 \square 200$

$180 \square 230$

$187 \square 158$

$400 \square 500$

$340 \square 290$

$328 \square 328$

$600 \square 600$

$504 \square 408$

$578 \square 625$

$800 \square 700$

$809 \square 908$

$964 \square 899$

362. Bidonlardagi sut 14 ta 3 litrli va 11 ta 5 litrli bankalarga quyildi. Bankalarga hammasi bo'lib qancha sut quyilgan?

363. Qanday qilib 3 litrli va 5 litrli idishlar yordamida hovuzdan 1 litr suv olish mumkin?

364. $100 \square 200$ $240 \square 190$ $279 \square 279$

$500 \square 300$ $460 \square 480$ $567 \square 568$

$800 \square 800$ $708 \square 807$ $957 \square 927$

365. Bog' to'g'ri to'rtburchak shaklida bo'lib, uning tomonlari 100 m va 200 m ga teng. Bog' atrofi devor bilan o'ralgan. Devorning uzunligi necha metrga teng?

366. Sonlarni o'sib borish tartibida ko'chirib yozing: 592, 452, 286, 124, 394, 352, 767, 1000, 821, 461, 199, 100, 238, 567, 328, 472.

367. Xona birliklarida ifodalang: 236, 324, 382, 405, 510, 600, 764, 987.

Namuna: 2 ta yuzlik, 3 ta o'nlik va 6 ta birlik.

368. Birliklar yig'indisini son ko'rinishida ifodalang:

$100 + 60 + 2$ $600 + 30 + 8$ $500 + 70$

$400 + 20 + 7$ $800 + 50 + 4$ $900 + 3$

Namuna: $100 + 60 + 2 = 162$.

369. «Matiz» avtomobilida bir qishloqdan ikkinchisiga, keyin uchinchisiga borildi. So'ngra shu yo'ldan qaytib kelindi. Birinchi va ikkinchi qishloqlar orasidagi masofa 28 km, ikkinchi va uchinchi qishloqlar orasi esa 16 km. «Matiz»da hammasi bo'lib qancha yo'l bosilgan?

370. Kompyuterda 1 dan 100 gacha bo'lgan sonlar yozilganda 7 raqamli tugmasi necha marta bosiladi?

371 Xona birliklarida ifodalang:

111, 237, 240, 387, 408, 658, 763, 800, 999.

- 372**
- 1) Santimetr va millimetrlarda ifodalang: 12 mm, 25 mm, 42 mm, 58 mm, 74 mm.
 - 2) Detsimetr va santimetrlarda ifodalang: 17 sm, 21 sm, 46 sm, 55 sm, 63 sm, 84 sm.
 - 3) Metr va detsimetrlarda ifodalang: 10 dm, 24 dm, 35 dm, 51 dm, 86 dm, 99 dm.
 - 4) 1 kilometr necha metrga teng?

Sonni 10, 100 marta orttirish

373. $3 \cdot 10 = \square$ $14 \cdot 10 = \square$ $57 \cdot 10 = \square$
 $7 \cdot 10 = \square$ $29 \cdot 10 = \square$ $80 \cdot 10 = \square$

Sonni 10 marta orttirganda shu sonning o'ng tomoniga 0 raqami yoziladi.

374. $2 \cdot 100 = \square$ $5 \cdot 100 = \square$ $8 \cdot 100 = \square$
 $3 \cdot 100 = \square$ $6 \cdot 100 = \square$ $9 \cdot 100 = \square$

Sonni 100 marta orttirganda shu sonning o'ng tomoniga ikkita 0 raqami yoziladi.

375. $4 \cdot 10 + 60$ $10 \cdot 10 - 12$ $6 \cdot 10 - 60 : 5$
 $20 + 8 \cdot 10$ $74 - 10 \cdot 6$ $8 \cdot 10 + 56 : 4$

376. Mashinada har biri 13 kg dan bo'lgan 6 yashik uzum bor edi. Do'konga 4 yashik uzum tushirildi. Mashinada necha kilogramm uzum qoldi?

Yechilishi:

1) Qolgan yashiklar soni — $6 - 4$

2) Qolgan uzum — $13 \cdot (6 - 4)$

Hisoblash: $13 \cdot (6 - 4) = 13 \cdot 2 = 26$ (kg).

377. Har biriga 21 nafardan bola o'tirgan 5 ta avtobus «Umid nihollari» sport musobaqasiga yo'l oldi. 3 ta avtobusga o'g'il bolalar, qolgan avtobuslarga qiz bolalar o'tirdi. Sport musobaqasiga necha nafar qiz bola jo'nab ketgan?

378. Agar bir songa 7 ni qo'shib, yig'indini 7 ga bo'lib, bo'linmadan 7 ni ayirib, ayirma 7 ga ko'paytirilsa, natija 7 chiqadi. Bu qanday son?

379 $12 \cdot 10$ $47 \cdot 10$ $73 \cdot 10$ $2 \cdot 100$

$26 \cdot 10$ $59 \cdot 10$ $87 \cdot 10$ $4 \cdot 100$

$32 \cdot 10$ $63 \cdot 10$ $95 \cdot 10$ $6 \cdot 100$

380 Do'konga 18 qadoq «Sayhun» mineral suvi keltirildi. Birinchi kuni 12 qadog'i sotildi. Agar har bir qadoqda 8 tadan «Sayhun» bo'lsa, sotish uchun yana nechta suv qoldi?

381. $16 \cdot 10 \square 2 \cdot 100$ $50 \cdot 10 \square 5 \cdot 100$

 $32 \cdot 10 \square 3 \cdot 100$ $75 \cdot 10 \square 8 \cdot 100$

$39 \cdot 10 \square 4 \cdot 100$ $97 \cdot 10 \square 9 \cdot 100$

382. Jadvalni to'ldiring:

a	4	9	18	23	46	68	84	100
$a \cdot 10$								

Namuna: $4 \cdot 10 = 40$.

383. Sinfdagi 18 nafar qiz va 17 nafar o'g'il bolaning har biriga 10 tadan daftar berildi. O'quvchilarga jami nechta daftar berilgan?

384. Tomonlari 2 sm 4 mm va 3 sm 2 mm bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing va perimetrini toping.

385. Xonaning to'rtta burchagida to'rtta mushuk o'tiribdi. Har bir mushuk qarshisida uchtadan mushuk o'tiribdi. Har bir mushuk dumida bittadan mushuk o'tiribdi. Hammasi bo'lib xonada nechta mushuk bor?

386 $38 \cdot 10 \square 4 \cdot 100$ $77 \cdot 10 \square 8 \cdot 100$

$53 \cdot 10 \square 5 \cdot 100$ $90 \cdot 10 \square 9 \cdot 100$

387 Bog'ning har bir qatorida 16 tadan daraxt bor. Ulardan 12 tupi gilos, qolganlari olxo'ri daraxti. Agar shunday qator 10 ta bo'lsa, bog'da necha tup gilos va necha tup olxo'ri daraxti bor?

Sonni 10, 100 marta kamaytirish

388. $20 : 10 = \square$ $110 : 10 = \square$ $680 : 10 = \square$
 $60 : 10 = \square$ $340 : 10 = \square$ $900 : 10 = \square$

Sonni 10 marta kamaytirganda uning oxiridagi 0 raqami olib tashlanadi.

389. $200:100 = \square$ $500:100 = \square$ $800:100 = \square$
 $300:100 = \square$ $600:100 = \square$ $900:100 = \square$

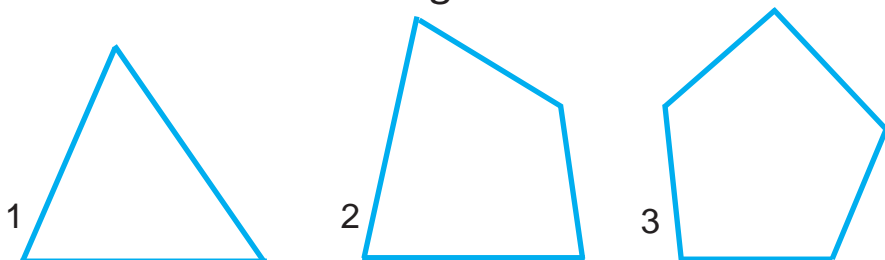

Sonni 100 marta kamaytirganda uning oxiridagi ikkita 0 raqami olib tashlanadi.

390. $80:10 + 68$ $920:10 - 48$ $6 \cdot 14 - 600:100$
 $76 + 60:10$ $94 - 780:10$ $8 \cdot 12 + 400:100$

391. Bolalar bog'chasiga 24 ta paketda sovg'a keltirildi. Har bir paketda 4 tadan konfet, 3 tadan pecheniy va 2 tadan olma bor. Keltirilgan paketlarda jami nechta konfet, nechta pecheniy va nechta olma bor?

392. Ko'pburchaklarning perimetrlarini millimetr hisobida toping. So'ngra ularni santimetr va millimetrlarda ifodalang:

393. Anvar shunday dedi: «3 yildan keyin otamning yoshi menikidan 3 marta katta bo'ladi». Hozir Anvar 9 yoshda bo'lsa, otasi necha yoshda?

394

395

$$90 : 10 + 91 \quad 520 : 10 - 48 \quad 2 \cdot 18 - 600 : 100$$
$$57 + 70 : 10 \quad 32 - 240 : 10 \quad 4 \cdot 24 + 300 : 100$$

Do'konga har biri 50 kg dan bo'lgan 10 ta qopda shakar keltirildi. Hamma shakar 100 ta paketga solib chiqildi. Har bir paketga necha kilogrammdan shakar solingan?

Noma'lum qo'shiluvchi qatnashgan tenglamalar

396. Yechilishini tushuntiring:

1) $x + 18 = 42$

$$x = 42 - 18$$

$$x = 24$$

Tekshirish:

$$24 + 18 = 42$$

$$42 = 42$$

2) $18 + x = 42$

$$x = 42 - 18$$

$$x = 24$$

Tekshirish:

$$18 + 24 = 42$$

$$42 = 42$$

Noma'lum qo'shiluvchini topish uchun yig'indidan ma'lum bo'lgan qo'shiluvchi ayiriladi.

397. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$2 + x = 5$$

$$x + 3 = 8$$

$$x + 20 = 50$$

$$17 + x = 48$$

$$37 + x = 83$$

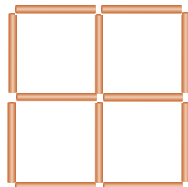
$$x + 54 = 72$$

398. Guldondagi gullardan 16 tasi qizil, qolgani oq chinnigullar. Agar guldondagi gullarning hammasi 25 ta bo'lsa, ulardan nechtasi oq chinnigul? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

Tenglama tuzish: 1) Oq chinnigul — x ta
 2) Qizil va oq chinnigullar — $16 + x$ yoki 25 ta
 3) Tenglama — $16 + x = 25$
Yechilishi: $16 + x = 25$ $x = 25 - 16$ $x = 9$
Javob: 9 ta oq chinnigul.

- 399.** 1) Sinfidagi o'quvchilardan 11 nafari futbol to'garagiga, bir necha o'quvchi esa musiqa to'garagiga boradi. Agar musiqa va futbolga jami 18 nafar o'quvchi qatnashsa, ulardan necha nafari musiqa to'garagiga boradi? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.
 2) Noma'lum qo'shiluvchini topishga doir masala tuzing va uni tenglama tuzish orqali yeching.

- 400.** Shakldagi cho'plardan shunday ikkitasini olib tashlangki, kvadratlar soni 2 ta bo'lib qolsin.

- 401** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$\begin{array}{lll} 8 + x = 17 & x + 19 = 40 & 55 + x = 74 \\ x + 7 = 13 & 26 + x = 52 & x + 64 = 91 \end{array}$$

- 402** 1) Yulduz o'ziga 8 ta va ukasiga yana bir nechta daftar sotib oldi. Agar olgan daftarlari 15 ta bo'lsa, ukasi uchun nechta daftar olgan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.
 2) Noma'lum qo'shiluvchini topishga doir masala tuzing va uni tenglama tuzish orqali yeching.

$x - 27 = 54$, $63 - x = 26$ ko'rinishdagi tenglamalar

403. Yechilishini tushuntiring:

$$\begin{aligned}1) \quad x - 27 &= 54 \\ x &= 54 + 27 \\ x &= 81\end{aligned}$$

Tekshirish:

$$\begin{aligned}81 - 27 &= 54 \\ 54 &= 54\end{aligned}$$

$x - 27 = 54$ ko'rinishdagi tenglamalarni yechish uchun ayirmaga ayriluvchi qo'shiladi.

$$\begin{aligned}2) \quad 63 - x &= 26 \\ x &= 63 - 26 \\ x &= 37\end{aligned}$$

Tekshirish:

$$\begin{aligned}63 - 37 &= 26 \\ 26 &= 26\end{aligned}$$

$63 - x = 26$ ko'rinishdagi tenglamalarni yechish uchun kamayuvchidan ayirma ayiriladi.

404. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$10 - x = 5$$

$$x - 12 = 29$$

$$62 - x = 38$$

$$x - 5 = 15$$

$$37 - x = 18$$

$$x - 43 = 57$$

405. A. Testni bajargan 24 nafar o'quvchi chiqib ketgandan keyin sinfda 12 nafar o'quvchi qoldi. Sinfda jami necha nafar o'quvchi bo'lgan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

Tenglama tuzish: 1) Jami — x nafar

2) Sinfda qoldi — $x - 24$ nafar yoki 12 nafar

3) Tenglama — $x - 24 = 12$

Yechilishi: $x - 24 = 12$ $x = 12 + 24$ $x = 36$

Javob: 36 nafar o'quvchi.

B. A bandda keltirilgan masalaga teskari bo'lgan masala tuzing va uni yeching. Bunda tuzilgan tenglama $36 - x = 12$ bo'lsin.

Masala tuzish: Sinfda jami 36 nafar o'quvchi bor. Testni bajarib bo'lgan o'quvchilar chiqib ketgandan keyin sinfda 12 nafar o'quvchi qoldi. Necha nafar o'quvchi testni bajarib sinfdan chiqib ketdi?

Tenglama tuzish:

- 1) Chiqib ketdi — x nafar
- 2) Sinfda qoldi — $36 - x$ nafar yoki 12 nafar
- 3) Tenglama — $36 - x = 12$

Yechilishi: $36 - x = 12$ $x = 36 - 12$ $x = 24$

Javob: 24 nafar o'quvchi.

406. A. Berilgan kesmaning uzunligiga doir $x - 7 = 5$ tenglama bilan yechiladigan masala tuzing va uni yeching.

B. A banddagi masalaga teskari bo'lgan $12 - x = 5$ tenglama bilan yechiladigan masala tuzing va uni yeching.

407. 6 ta kartochkadan bir nechtasi o'rnini shunday almashtiringki, berilgan noto'g'ri tenglik to'g'ri bo'lib qolsin.

$$84 - 56 = 23$$

408 Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$18 - x = 7$$

$$x - 24 = 38$$

$$56 - x = 29$$

$$x - 9 = 12$$

$$43 - x = 25$$

$$x - 37 = 63$$

409 **A.** Do'konga keltirilgan 38 paket un sotilgandan keyin yana 52 paket un qoldi. Hamma un necha paket edi? Masalani noma'lum kamayuvchini topishga doir tenglama tuzish orqali yeching.

B. A badda keltirilgan masalaga teskari bo'lgan masala tuzing va uni yeching. Bunda tuzilgan tenglama $90 - x = 52$ bo'lsin.

Noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglamalar

410. Yechilishini tushuntiring:

1) $x \cdot 3 = 42$

2) $3 \cdot x = 42$

$$x = 42 : 3$$

$$x = 42 : 3$$

$$x = 14$$

$$x = 14$$

Tekshirish:

$$14 \cdot 3 = 42$$

Tekshirish:

$$3 \cdot 14 = 42$$

$$42 = 42$$

$$42 = 42$$

Noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglamalarni yechish uchun ko'paytma ma'lum bo'lgan ko'paytuvchiga bo'linadi.

411. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$5 \cdot x = 25$$

$$x \cdot 6 = 72$$

$$18 \cdot x = 90$$

$$x \cdot 7 = 42$$

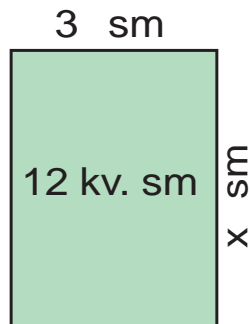
$$9 \cdot x = 99$$

$$x \cdot 23 = 69$$

- 412.** To'g'ri to'rtburchakning yuzi 12 kv. sm ga teng. Uning bo'yi 3 sm bo'lsa, eni necha santimetr ga teng? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

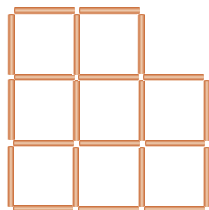
Tenglama tuzish:

- 1) To'g'ri to'rtburchakning eni – x sm
- 2) To'g'ri to'rtburchakning yuzi – $3 \cdot x$ yoki 12 kv. sm
- 3) Tenglama – $3 \cdot x = 12$

- 413.** Qo'yning massasi qo'zichoqnikiidan 4 marta katta bo'lib, 52 kg ni tashkil etadi. Qo'zichoqning massasini noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglama tuzish orqali toping.

- 414.** 1) 2 ta cho'pning o'rnini shunday o'zgartiringki, kvadratlar soni 7 ta bo'lib qolsin.

- 2) Shunday 2 ta cho'pni olib tashlangki, kvadratlar soni 6 ta bo'lib qolsin.

- 415.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$2 \cdot x = 16$$

$$x \cdot 4 = 76$$

$$16 \cdot x = 96$$

$$x \cdot 8 = 40$$

$$7 \cdot x = 91$$

$$x \cdot 15 = 90$$

- 416.** 8 ta yashikdagi xurmo 96 kg. Bitta yashikda qancha xurmo borligini noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglama tuzish orqali toping.

$x : 3 = 12$, $56 : x = 14$ ko'inishdagi tenglamalar

417. Yechilishini tushuntiring:

1) $x : 3 = 12$

$$x = 12 \cdot 3$$

$$x = 36$$

Tekshirish:

$$36 : 3 = 12$$

$$12 = 12$$

$x : 3 = 12$ ko'inishdagi tenglamalarni yechish uchun bo'linma bo'luvchiga ko'paytiriladi.

2) $56 : x = 14$

$$x = 56 : 14$$

$$x = 4$$

Tekshirish:

$$56 : 4 = 14$$

$$14 = 14$$

$56 : x = 14$ ko'inishdagi tenglamalarni yechish uchun bo'linuvchi bo'linmaga bo'linadi.

418. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x : 6 = 7$$

$$x : 5 = 18$$

$$x : 7 = 13$$

$$24 : x = 6$$

$$48 : x = 12$$

$$84 : x = 6$$

419. A. Nodirning bobosi 72 yoshda. Nodirning yoshi bobosinikidan 8 marta kichik. Nodir necha yoshda?

Noma'lum bo'luvchini topishga doir tenglama tuzing va uni yeching.

Tenglama tuzish:

1) Nodirning yoshi — x

2) Yoshining necha marta kichikligi — $72 : x$ yoki 8 marta

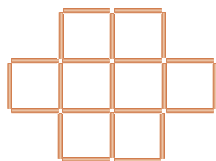
3) Tenglama — $72 : x = 8$.

B. $x : 8 = 9$ tenglama bilan yechiladigan teskari masala tuzing va uni yeching.

420. A. Perimetri 64 sm bo'lgan kvadratning tomoni necha santimetr bo'ladi? Noma'lum bo'luvchini topishga doir masala tuzing va uni yeching.

B. $x : 4 = 16$ tenglama bilan yechiladigan teskari masala tuzing va uni yeching.

421. 1) Shunday 2 ta cho'pni olingki, 6 ta kvadrat qolsin.

2) Shunday 4 ta cho'pni olingki, 5 ta kvadrat qolsin.

422 Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x : 4 = 9$$

$$x : 8 = 11$$

$$x : 15 = 5$$

$$48 : x = 8$$

$$78 : x = 13$$

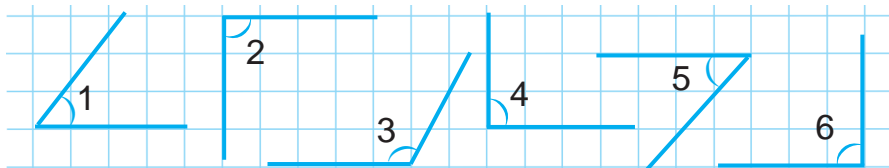
$$99 : x = 3$$

423 To'g'ri to'rtburchak shaklidagi tomorqaning yuzi 200 kv. m. Agar tomorqaning bir tomoni 20 m bo'lsa, ikkinchi tomonini toping. Noma'lum bo'luvchini topishga doir masala tuzing va uni yeching.

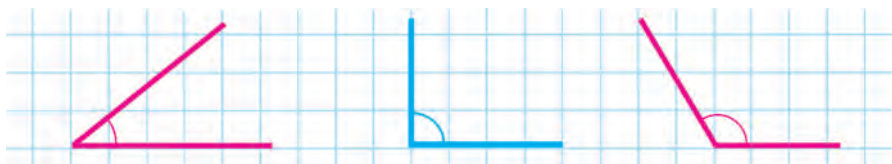
Burchaklarning turlari

424. To'g'ri burchaklarni ko'rsating:

To'g'ri burchakdan kichik burchak o'tkir burchak deyiladi.
To'g'ri burchakdan katta burchak o'tmas burchak deyiladi.

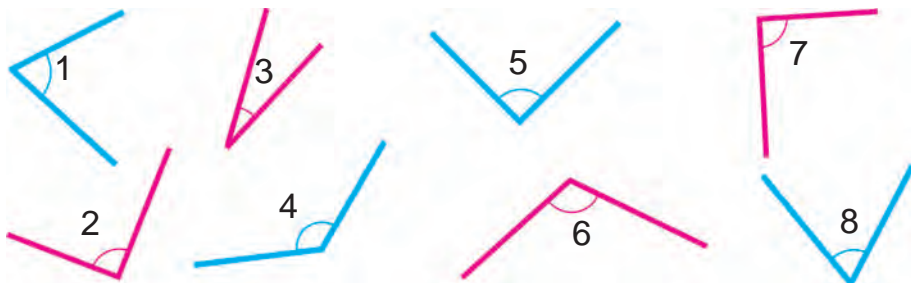

O'tkir burchak

To'g'ri burchak

O'tmas burchak

425. Go'niyadan foydalanib burchaklarning tur-larini aniqlang:

426. Turli yo'nalishda bo'lgan to'g'ri, o'tkir va o't-mas burchaklarning har biridan 4 tadan chi-zing.

427. $37 + 28$ $24 + 38 - 49$ $72 : 24 + 23 \cdot 4$
 $73 - 36$ $65 - 37 + 28$ $22 \cdot 4 - 88 : 22$

428. Do'konga ertalab 48 kg, tushdan keyin undan 5 kg kam qand keltirildi. Do'konga hammasi bo'lib necha kilogramm qand keltirilgan?

429. 2 nafar ishchi 2 soatda 2 ta kalit yasasa, 4 nafar ishchi 4 soatda nechta kalit yasaydi?

430

$28 + 34$

$38 + 17 - 24$

$64 : 32 + 32 \cdot 3$

$82 - 47$

$47 - 26 + 35$

$25 \cdot 3 - 51 : 17$

431

Yusuf ko'chadagi vodoprovod jo'mragidan behudaga suv oqayotganini ko'rib qoldi va uni berkitdi. Jo'mrakdan 1 minutda 10 litr suv oqayotgan bo'lsa, 1 soatda qancha suv behudaga oqishi mumkin edi?

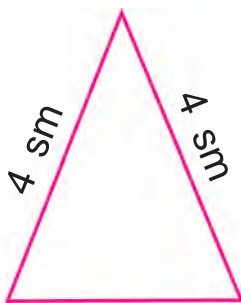
Uchburchaklarning turlari

432. Uchburchaklarning tomonlarini taqqoslang va ularning bir-biridan farqini tushuntiring:

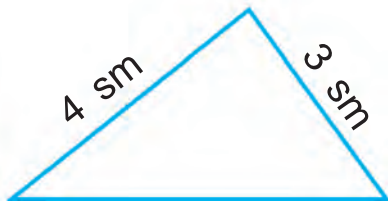
3 sm

Teng tomonli
uchburchak

3 sm

Teng yonli
uchburchak

5 sm

Turli tomonli
uchburchak

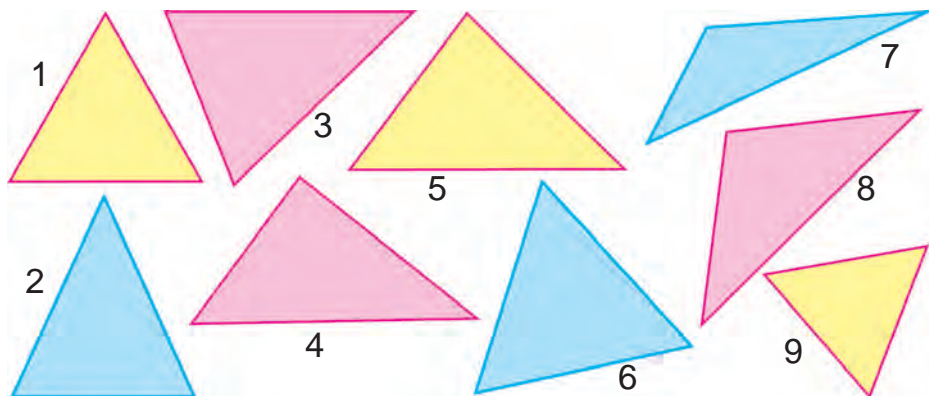

Uchala tomoni teng bo'lgan uchburchak teng tomonli uchburchak deyiladi.

Ikki tomoni teng bo'lgan uchburchak teng yonli uchburchak deyiladi.

Hamma tomoni turlicha bo'lgan uchburchak turli tomonli uchburchak deyiladi.

433. Uchburchaklarning tomonlarini o'lchang va turlarini aniqlang:

434. Turli tomonli, teng yonli va teng tomonli uchburchaklar chizing.

435. $38 - 20$ $43 - 23$ $34 - 17$ $64 - 28$
 $26 - 14$ $50 - 26$ $47 - 28$ $75 - 17$

436. Mohira bir haftada 96 betli ertak kitobining 34 betini o'qidi. Ikkinchi haftada ham o'qigandan keyin kitobning 24 beti qoldi. Mohira ikkinchi haftada necha bet kitob o'qigan?

437. To'rtburchakning ikkita burchagi to'g'ri bo'lsa, bu to'rtburchakni to'g'ri to'rtburchak deyish mumkinmi? Javobingizni asoslab bering.

438 $46 - 30$ $57 - 27$ $24 - 16$ $57 - 38$
 $34 - 23$ $60 - 14$ $35 - 19$ $83 - 47$

439 48 kg shakarining yarmi 3 kg li, qolgani 4 kg li paketlarga solindi. Shakar nechta paketga solingan?

O'tilganlarni mustahkamlash

- 440.** 1) 10 marta orttiring: 8, 18, 27, 40, 58, 67, 84.
2) 100 marta orttiring: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.

- 441.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$24 - x = 5$$

$$x + 37 = 52$$

$$47 + x = 74$$

$$x - 8 = 25$$

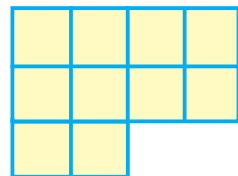
$$42 - x = 25$$

$$x - 57 = 34$$

- 442.** Bog'bon ekish uchun uzum novdasidan 72 ta qalamcha tayyorladi. Ulardan 46 tasi husayni, qolganlari toifi navli. Qalamchalardan nechta si toifi navli uzum novdasidan tayyorlangan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

- 443.** Go'niya yordamida to'g'ri, o'tkir va o'tmas burchaklar chizing.

- 444.** Berilgan shaklni ikkiga shunday ajratingki, hosil bo'lgan shakllar bir xil bo'lsin.

- 445.** 1) 10 marta kamaytiring: 30, 100, 260, 600.
2) 100 marta kamaytiring: 100, 200, 300, 400, 500, 600, 700, 800, 900, 1000.

- 446.** Murod ertalab maktabga borib, darslardan keyin do'kondan non xarid qildi. Shundan keyin uyiga qaytdi. Bunda u uyidan maktabgacha 400 m, maktabdan do'kongacha 300 m, do'kondan uyigacha 200 m yurdi. Murod hammasi bo'lib qancha yo'l yurgan?

447. Hisoblang:

$$\begin{array}{lll} 100 + 40 + 8 & 500 + 50 + 5 & 800 + 80 \\ 300 + 30 + 3 & 700 + 60 + 9 & 900 + 9 \end{array}$$

448. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$\begin{array}{lll} 8 \cdot x = 80 & x : 10 = 80 & 100 \cdot x = 300 \\ x \cdot 10 = 90 & 200 : x = 10 & x : 100 = 7 \end{array}$$

449. Madina 96 betli kitobning choragini o'qidi. U kitobning necha betini o'qib bo'lgan? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

450. To'g'ri to'rtburchak chizing. Uning qarama-qarshi uchlarini tutashtiruvchi ikkita kesma o'tkazing. Hosil bo'lgan uchburchaklar turini ayting.

451. Shunday 3 ta cho'pni olingki, natijada 5 ta kvadrat qolsin.

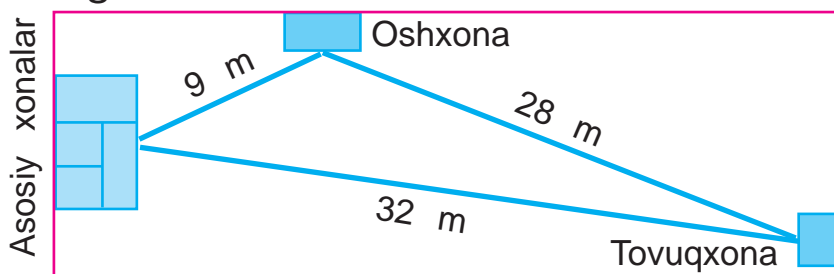

452. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$\begin{array}{lll} 9 \cdot x = 90 & x : 14 = 6 & 100 \cdot x = 800 \\ x \cdot 12 = 96 & 91 : x = 7 & x : 100 = 9 \end{array}$$

453. Chizma bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

1000 ICHIDA QO'SHISH VA AYIRISH

OG'ZAKI QO'SHISH VA AYIRISH

Hisoblashning birinchi usuli

454. Hisoblashlarni tushuntiring:

1) $300 + 500 = \square$

3 ta yuzlik + 5 ta yuzlik = 8 ta yuzlik =
= 800 ta birlik. **Demak:** $300 + 500 = 800$.

2) $700 - 300 = \square$

7 ta yuzlik - 3 ta yuzlik = 4 ta yuzlik =
= 400 ta birlik. **Demak:** $700 - 300 = 400$.

3) $460 + 70 = \square$

46 ta o'nlik + 7 ta o'nlik = 53 ta o'nlik =
= 530 ta birlik. **Demak:** $460 + 70 = 530$.

4) $520 - 60 = \square$

52 ta o'nlik - 6 ta o'nlik = 46 ta o'nlik =
= 460 ta birlik. **Demak:** $520 - 60 = 460$.

5) $80 + 60 = \square$

8 ta o'nlik + 6 ta o'nlik = 14 ta o'nlik =
= 140 ta birlik. **Demak:** $80 + 60 = 140$.

6) $130 - 50 = \square$

13 ta o'nlik - 5 ta o'nlik = 8 ta o'nlik =
= 80 ta birlik. **Demak:** $130 - 50 = 80$.

Qo'shish va ayirishda nollar bilan tugaydigan yuzlik va o'nliklarni o'nliklar va birliklar ustidagi amallar bilan almashtirish mumkin.

455. $300 + 200$ $400 + 60$ $70 + 60$ $280 + 50$
 $800 - 500$ $700 - 40$ $80 - 30$ $140 - 80$

456. Do'konga 260 ta karam keltirildi. 150 tasi sotilganidan keyin yana 180 ta karam olib keldi. Do'konda jami nechta karam bo'ldi?

457. Tomonlari 180 mm va 240 mm bo'lgan to'g'ri to'rtburchakning perimetrini detsimetr va santimetrda hisoblang.

458. Kurant soati bonglari soat necha bo'lsa, shuncha marta bong uradi. Bir sutkada kurant soati necha marta bong uradi?

459. $500 + 400$ $300 + 40$ $90 + 40$
 $800 - 400$ $600 - 60$ $70 - 50$

460. Qopdagi guruch 2 kg li 20 ta va 3 kg li 10 ta xaltachaga taqsimlab chiqildi. Qopda necha kilogramm guruch bo'lgan?

Hisoblashning ikkinchi usuli

461. Hisoblashlarni tushuntiring:

1) $540 + 30 = \square$
 $500 + (40 + 30) = 500 + 70 = 570.$

Demak: $540 + 30 = 570.$

2) $870 - 50 = \square$
 $800 + (70 - 50) = 800 + 20 = 820.$

Demak: $870 - 50 = 820.$

3) $260 + 40 = \square$

$200 + (60 + 40) = 200 + 100 = 300.$

Demak: $260 + 40 = 300.$

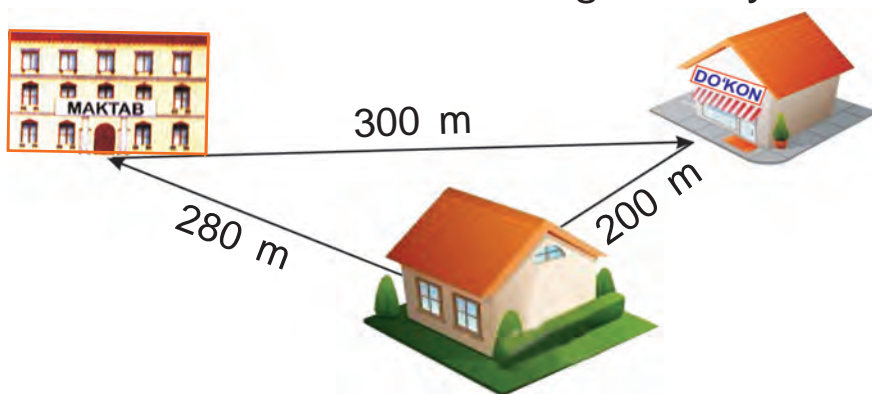
4) $780 - 400 = \square$

$(700 - 400) + 80 = 300 + 80 = 380.$

Demak: $780 - 400 = 380.$

462. $520 + 60$ $360 + 40$ $250 + 200$ $320 + 200$
 $880 - 30$ $73 - 30$ $470 - 300$ $260 - 100$

463. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

464. Berilgan kesmaning uchdan bir qismi 4 sm. Berilgan kesmaning uzunligini toping va uni chizing.

465. 5 ta 5 yordamida 31 sonini qanday hosil qilishni bilasizmi?

466. $730 + 40$ $230 + 50$ $490 + 300$ $430 + 200$
 $970 - 60$ $620 - 20$ $580 - 400$ $340 - 100$

467. Berilgan kesmaning choragi 2 sm. Berilgan kesmaning uzunligini toping va uni chizing.

240 + 80, 240 - 80 ko'rinishdagi ifodalar

468. Hisoblashlarning ikki usulini tushuntiring:

1) **1-usul:** $230 + 80 = 23$ ta o'nlik + 8 ta o'nlik =
 $= 31$ ta o'nlik = 310 birlik = 310 .

2-usul: $230 + 80 = (230 + 70) + 10 = 300 + 10 = 310$.

2) **1-usul:** $230 - 80 = 23$ ta o'nlik - 8 ta o'nlik =
 $= 15$ ta o'nlik = 150 ta birlik = 150 .

2-usul: $230 - 80 = (230 - 30) - 50 = 200 - 50 = 150$.

469. $170 + 60$ $380 + 40$ $590 + 30$ $x : 5 = 15$
 $230 - 50$ $420 - 30$ $650 - 80$ $x \cdot 5 = 15$

470. Rasm asosida qo'shish va ayirishga doir masala tuzing va uni yeching:

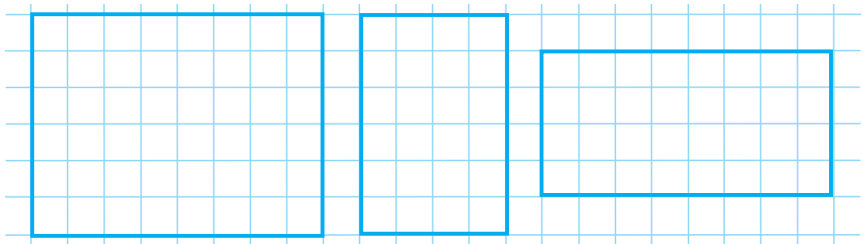

450 so'm

200 so'm

471. Berilgan to'g'ri to'rtburchaklarning perimetrlari va yuzlarini toping:

- 472.** Toshbaqa ertalab 17 metrli chuqurlikka tushib ketdi. Har kuni kunduzi 5 metrga ko'tariladi, kechasi esa 2 metrga sirg'alib pastga tushadi. Toshbaqa necha kunda chuqurlikdan chiqadi?

473 $150 + 80$ $360 + 70$ $570 + 40$ $x \cdot 4 = 24$

$240 - 60$ $430 - 50$ $660 - 70$ $x : 4 = 24$

- 474** Ikki soatda «Neksiya» 160 km, «Lasetti» undan 20 km ortiq, «Matiz» esa «Neksiya»dan 40 km kam masofani bosib o'tdi. Har bir avtomobil bir soatda qancha masofani bosib o'tgan?

320 + 250 ko'inishdagi ifodalar

475. Hisoblashni tushuntiring: $320 + 250 = \square$

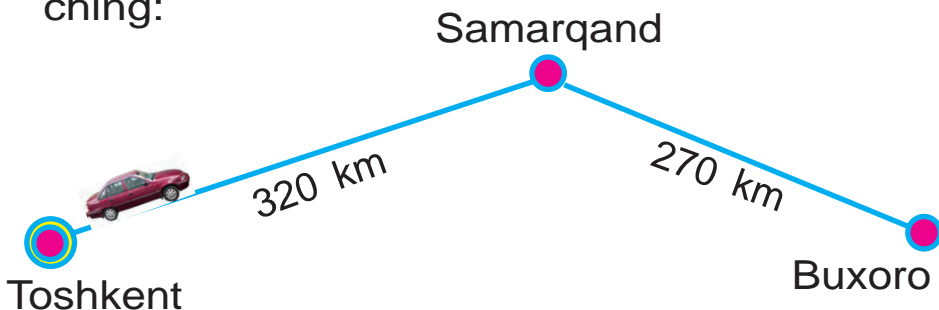
$$\begin{array}{ccccccc} 3 & 2 & 0 & + & 2 & 5 & 0 \\ & \swarrow & \searrow & & \swarrow & \searrow & \\ & 3 & 0 & 0 & 2 & 0 & 0 \\ & & & & 2 & 0 & 5 & 0 \end{array}$$

$$320 + 250 = (300 + 200) + (20 + 50) = 500 + 70 = 570$$

Yuzliklar yuzliklarga, o'nliklar o'nliklarga qo'shiladi.

- 476.** Chizma bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

$$477. \quad \begin{array}{lll} 150 + 130 & 360 + 210 & 83 - 48 : 3 \\ 240 + 120 & 430 + 380 & 76 : 4 + 38 \end{array}$$

478. Daraxt tagidan boshlab bir yo'nalishda har birining orasi 1 m dan qilib 10 ta yong'oq qo'yilgan. Olmaxon 10 marta qatnab, hamma yong'oqni daraxt tagiga bittadan tashib kelishi uchun qancha masofani bosib o'tishi kerak?

$$479. \quad \begin{array}{lll} 130 + 120 & 350 + 240 & 94 - 56 : 4 \\ 260 + 130 & 420 + 360 & 84 : 7 + 69 \end{array}$$

480. Anvar do'kondan 150 so'mga 1 ta qalam, 250 so'mga 1 ta ruchka va har biri 250 so'mdan 2 ta daftar oldi. Anvar hammasi bo'lib necha so'm sarfladi?

580 – 350 ko'inishdagi ifodalar

481. Hisoblashni tushuntiring: $580 - 350 = \square$

$$\begin{array}{r} 580 \\ \underline{350} \\ 230 \end{array}$$

$$580 - 350 = (500 - 300) + (80 - 50) = 200 + 30 = 230$$

Yuzliklar yuzliklardan, o'nliklar o'nliklardan ayiriladi.

$$482. \quad \begin{array}{lll} 250 - 130 & 460 - 250 & 680 - 450 \\ 370 - 240 & 530 - 310 & 890 - 560 \end{array}$$

483. Bidondagi sut 5 ta 3 litrli va 5 ta 5 litrli bankalarga quyildi. Bidonda qancha sut bo'lgan?

484. Ariq bo‘yidagi 30 m joyga bir qator qilib 6 ta yong‘oq ko‘chati ekishmoqchi. Daraxtlar orasi necha metrdan bo‘lishi kerak?

485. Bir cho‘pon ikkinchisiga: «Agar sen menga bitta qo‘yingni bersang, mening qo‘yim senikidan ikki marta ko‘p bo‘ladi», – dedi. Ikkinchisi birinchisiga: «Yaxshisi sen menga bitta qo‘yingni ber. Shunda qo‘yimiz teng bo‘ladi», – dedi. Ularda nechtadan qo‘y bo‘lgan?

486

$380 - 160$

$560 - 340$

$740 - 630$

$450 - 230$

$670 - 420$

$990 - 870$

487

Qopdagi un 10 ta 3 kg li va 8 ta 5 kg li xaltachalarga solindi. Qopda necha kilogramm un bo‘lgan?

Rim raqamlari

488. Yurtdoshimiz Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy arab imlosida yozgan asarida 10 ta raqamdan foydalanib istalgan sonni yozish mumkinligini ko‘rsatib bergan. Masalan: 3, 10, 38, 100, 124, 209, 457, 680, 869, 999, 1000. Shuning uchun bu raqamlar arab raqamlari deb ataladi.

Qadimgi Rimda I = 1, V = 5, X = 10, L = 50, C = 100, D = 500, M = 1000 ko‘rinishdagi raqamlardan foydalanilgan. Bu raqamlar rim raqamlari deyiladi.

Kichik rim raqami katta rim raqamidan o'ngda yozilsa, ular qo'shiladi. Masalan: VI = 5 + 1 = 6, XII = 10 + 2 = 12, CXV = 100 + 10 + 5 = 115.

Agar chapda yozilsa, ayiriladi: IV = 5 - 1 = 4, IX = 10 - 1 = 9, XC = 100 - 10 = 90.

489. Quyidagi sonlarni rim raqamlaridan foydalanib yozing: 23, 37, 148, 285, 692, 893, 968.

490. $140 + 250$ $300 + 440$ $430 + 370$
 $430 - 360$ $740 - 570$ $540 - 260$

491. 3, 0, 7 raqamlaridan foydalanib, mumkin bo'lgan barcha 2 xonali sonlarni yozing.

492. 2 ta cho'pning joylashishini o'zgartirib, tenglikni tuzating. Mashqni ikki usulda bajaring.

$$\text{VII} - \text{II} = \text{II}$$

493. $120 + 150$ $400 + 320$ $340 + 160$
 $240 - 120$ $370 - 280$ $420 - 380$

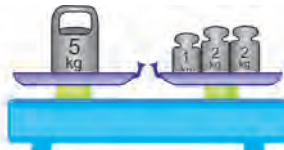
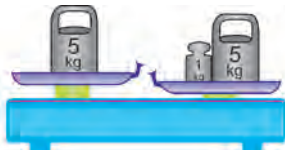
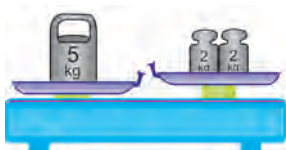
494. Yilning har bir oyini tartib bo'yicha rim raqami bilan ifodalang.

Namuna: Yanvar - I.

Massa o'lchov birliklari. Kilogramm. Gramm

495. Massalarning taqqoslanishini tushuntiring:

5 kg 4 kg

5 kg 6 kg

5 kg 5 kg

Gramm (g) – massaning asosiy o‘lchov birligidir. Jismlarning massasini o‘lchashda kilogramm (kg) o‘lchov birligidan ham foydalaniladi: $1 \text{ kg} = 1000 \text{ g}$.

496. Tarozi toshlarini ko‘rib chiqing:

5 kg

2 kg

1 kg

500 g

200 g

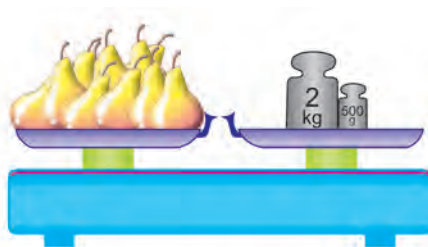
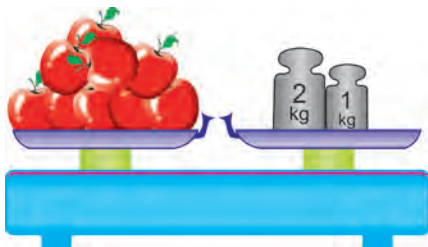

100 g

497. $500 \text{ g} + 500 \text{ g}$ $500 \text{ g} + 100 \text{ g} + 100 \text{ g}$
 $500 \text{ g} + 200 \text{ g}$ $500 \text{ g} + 200 \text{ g} + 200 \text{ g} + 100 \text{ g}$

Namuna: $500 \text{ g} + 500 \text{ g} = 1000 \text{ g} = 1 \text{ kg}$.

498. Taroziga qo‘yilgan mevalarning massalarini aniqlang:

499. Tenglamalarni yeching:

$$14 + x = 28$$

$$200 + x = 500$$

$$120 + x = 360$$

$$x + 27 = 47$$

$$x + 300 = 800$$

$$x + 240 = 790$$

500. Do‘kondan 400 g qora choy va undan 150 g kam ko‘k choy xarid qilindi. Hammasi bo‘lib necha gramm choy xarid qilingan?

501. Kesmalarning uzunliklarini santimetr va millimetrlarda o'lchang va taqqoslang:

502. Bittadan 1, 3 va 5 kg li toshlar bor. Shu toshlardan foydalanib pallali tarozida 500 g, 2 kg, 7 kg guruchni qanday qilib tortish mumkin?

503. Tenglamalarni yeching:

$$18 + x = 35 \quad x + 500 = 900 \quad 230 + x = 570$$

$$x + 34 = 56 \quad 300 + x = 700 \quad x + 470 = 980$$

$$47 + x = 85 \quad x + 400 = 600 \quad 480 + x = 850$$

504. Do'kondan 400 g sariyog' va undan 50 g ortiq pishloq xarid qilindi. Hammasi bo'lib necha gramm mahsulot xarid qilindi?

Tonna. Sentner

505.

- 1) 1 kg jism 1 g jismdan necha marta og'ir?
- 2) 100 g jism 1 kg jismdan necha marta yengil?
- 3) 1 kg jism 500 g jismdan necha marta og'ir?
- 4) 500 g jism 50 g jismdan necha marta og'ir?
- 5) 500 g jism 1 kg jismdan necha marta yengil?
- 6) 1 kg jism 200 g jismdan necha marta og'ir?

Massasi katta bo'lgan jismlar tonna (t) yoki sentner (sr)da o'lchanadi:

$$1 \text{ t} = 1000 \text{ kg} \quad 1 \text{ sr} = 100 \text{ kg} \quad 1 \text{ t} = 10 \text{ sr}$$

- 506.** 1) Sentnerda ifodalang: 200 kg, 500 kg, 700 kg, 900 kg, 3 t, 6 t, 10 t, 16 t, 48 t, 64 t.
 2) Tonnada ifodalang: 30 sr, 80 sr, 140 sr, 200 sr, 350 sr, 560 sr, 840 sr, 1000 sr.
- 507.** Birinchi daraxtdan 50 kg, ikkinchisidan unga qaraganda 3 marta ortiq, uchinchisidan esa 1 sr olma terildi. Jami qancha olma terilgan?

Yechish rejasi:

- 1) Ikkinchi daraxtdan — $50 \cdot 3$
- 2) Birinchi va ikkinchi daraxtdan — $50 + 50 \cdot 3$
- 3) Uchinchi daraxtdan terildi — $1 \text{ sr} = 100 \text{ kg}$
- 4) Jami terildi — $50 + 50 \cdot 3 + 100$

Hisoblash: $50 + 50 \cdot 3 + 100 = 50 + 150 + 100 = 300$.

Javob: 300 kg yoki 3 sr.

- 508.** Fermer xo'jaligida birinchi kuni 180 sr, ikkinchi kuni undan 60 sr kam, uchinchi kuni esa 16 t kartoshka kovlab olindi. Uch kunda jami necha tonna kartoshka kovlangan?

- 509.** G'oz va qo'ylar jami 6 ta. Ularning oyoqlari soni esa 18 ta. G'ozlar nechta? Qo'ylar-chi?

- 510.** 1) Sentnerda ifodalang: 300 kg, 400 kg, 800 kg, 2 t, 5 t, 11 t, 36 t, 85 t, 100 t.

- 2) Tonnada ifodalang: 40 sr, 200 sr, 730 sr.

- 511.** Bozorga 10 qop guruch keltirildi. Har bir qop guruch 70 kg dan bo'lsa, bozorga necha sentner guruch keltirilgan?

O'tilganlarni mustahkamlash

512. $400 + 200$ $600 + 40$ $190 + 40$ $640 + 70$
 $700 - 300$ $500 - 70$ $270 - 50$ $330 - 40$

Namuna: $400 + 200 = 4$ ta yuzlik + 2 ta yuzlik =
 $= 6$ ta yuzlik = 600 ta birlik.

513. $260 - 40$ $450 + 30$ $640 + 200$ $450 + 300$
 $320 + 50$ $530 - 20$ $770 - 300$ $340 - 100$

Namuna: $260 - 40 = 200 + (60 - 40) =$
 $= 200 + 20 = 220.$

514. $130 - 50$ $360 + 70$ $580 + 40$ $760 + 60$
 $240 + 70$ $430 - 50$ $650 - 70$ $820 - 30$

Namuna: $130 - 50 = (130 - 30) - 20 = 100 - 20 = 80.$

515. Narxlari rasmda ko'rsatilgan daftar, ruchka va qalamga doir quyidagi ifodalar nimani bildiradi? Ifodalarni daftaringizga yozing va yeching.

250 so'm

$250 \text{ so'm} + 450 \text{ so'm} + 150 \text{ so'm}$

$250 \text{ so'm} + 450 \text{ so'm}$

$450 \text{ so'm} + 150 \text{ so'm}$

$250 \text{ so'm} + 150 \text{ so'm}$

$450 \text{ so'm} - 250 \text{ so'm}$

$450 \text{ so'm} - 150 \text{ so'm}$

$250 \text{ so'm} - 150 \text{ so'm}$

450 so'm

150 so'm

516. To'g'ri to'rtburchak shaklidagi futbol maydoni-ning tomonlari 100 m va 60 m. Maydonning perimetri necha metrga teng?

517. 5 ta 3 raqami yordamida 21 sonini hosil qila olasizmi?

518. $120 - 70$ $280 + 50$ $830 + 90$
 $320 + 90$ $470 - 80$ $940 - 50$

Namuna: $120 - 70 = (120 - 20) - 50 = 100 - 50 = 50$.

519. Aziza do'kondan qalam va uning uchini chiqaradigan qalamtarosh sotib oldi. Qalam 150 so'm, qalamtarosh 850 so'm turadi. Bu ifodalar nimani bildirishini ayting va ularni yeching:

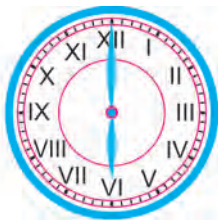
$$850 + 150 = \square \text{ (so'm)}$$

$$850 - 150 = \square \text{ (so'm)}$$

- 520.** 1) Rim raqamlarida yozilgan sonlarni o'qing: VI, IX, III, VIII, XI, IV, I, V, XII, II, X, VII
2) Sanalarni o'qing: 4/IV, 12/X, 21/III, 8/IX, 27/VII, 3/I, 15/XI, 18/VIII, 7/V, 9/II, 31/XII.

Namuna: 4/IV — 4-aprel.

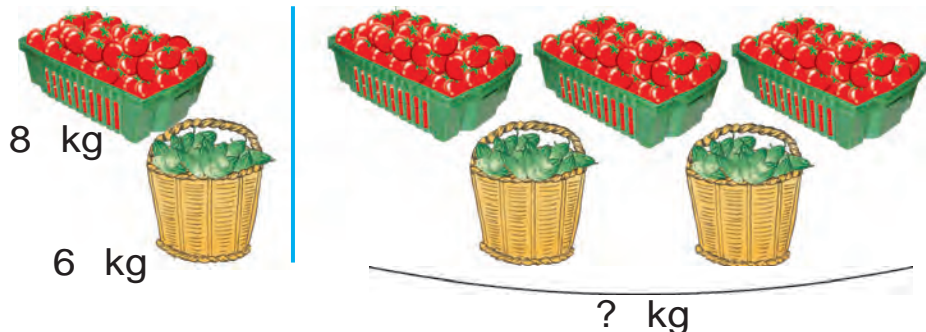
521. Har bir soat nechani ko'rsatmoqda?

522. $1 \text{ kg} - 200 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 400 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 500 \text{ g}$
 $1 \text{ kg} - 700 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 800 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 900 \text{ g}$

Namuna: $1 \text{ kg} - 200 \text{ g} = 1000 \text{ g} - 200 \text{ g} = 800 \text{ g}$.

523. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

524. $2 \text{ kg } 300 \text{ g} + 3 \text{ kg } 500 \text{ g} - 4 \text{ kg } 400 \text{ g}$
 $7 \text{ kg } 700 \text{ g} - 4 \text{ kg } 200 \text{ g} + 3 \text{ kg } 100 \text{ g}$

525. Birinchi xirmondagi bug‘doy 12 ta, ikkinchi xirmondagisi esa 8 ta qopga solindi. Har bir qop 50 kg bo‘lsa, hamma bug‘doy necha sentner? Tonnaga aylantirganda qancha bo‘ladi?

526. Tomoni 4 sm bo‘lgan kvadrat chizing. Uning perimetri va yuzini toping.

527. Qizi tug‘ilganda onasi 24 yoshda edi. Hozir qizining yoshi onasining yoshidan ikki marta kichik. Hozir qizi necha yoshda?

528: $260 - 120$ $450 - 340$ $740 - 310$
 $350 - 220$ $580 - 340$ $870 - 540$

Namuna:

$$260 - 120 = (200 - 100) + (60 - 20) = 100 + 40 = 140$$

529: Nazokatda 19 ta, Nasibada undan 4 ta kam, Naimada esa Nasibadagidan 8 ta ortiq kompyuter diski bor. Qizlarda jami nechta disk bor?

535. Ikki va uch g'ildirakli velosipedlarning umumiy soni 5 ta, g'ildiraklari soni esa 12 ta. Ikki va uch g'ildirakli velosipedlarning har biri nechta?

536. Ustun shaklida qo'shing:

$$\begin{array}{r} 543 + 136 \\ 354 + 403 \end{array} \quad \begin{array}{r} 261 + 526 \\ 620 + 248 \end{array} \quad \begin{array}{r} 454 + 324 \\ 730 + 240 \end{array}$$

537. Sotuvchi birinchi kuni 124 ta, ikkinchi kuni undan 31 ta ortiq tarvuz sotdi. Ikki kunda hammasi bo'lib nechta tarvuz sotilgan?

Xonadan o'tmasdan ayirish

538. Ustun shaklida ayiring:

$$27 - 14 \quad 38 - 23 \quad 56 - 34 \quad 79 - 47$$

539. Yechilishini tushuntiring:

$$587 - 263 = \square$$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
-	5	8	7
	2	6	3
	3	2	4

	5	8	7
-	2	6	3
	3	2	4

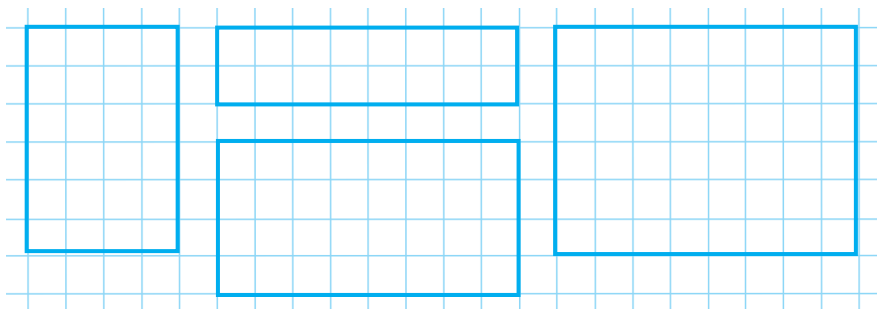
Birliklardan birliklar, o'nliklardan o'nliklar, yuzliklardan yuzliklar ayiriladi.

540. Ustun shaklida ayiring:

$$\begin{array}{r} 254 - 132 \\ 346 - 224 \end{array} \quad \begin{array}{r} 368 - 138 \\ 477 - 352 \end{array} \quad \begin{array}{r} 764 - 231 \\ 937 - 134 \end{array}$$

541. «Lasetti» bir shahardan ikkinchi shaharga yo'l olib, 114 km masofani bosib o'tdi. Shaharlar orasidagi masofa 236 km bo'lsa, manzilga yetish uchun «Lasetti» yana qancha masofani bosib o'tishi kerak?

542. To'g'ri to'rtburchaklarning perimetrlarini va yuzlarini toping:

543. Amallarni bajarmasdan turib 666 sonini 999 soniga qanday qilib aylantirish mumkin?

544. Ustun shaklida ayiring:

$$465 - 234$$

$$487 - 156$$

$$894 - 562$$

$$576 - 346$$

$$546 - 245$$

$$958 - 246$$

545. Bozorga 768 kg sabzi keltirildi. Birinchi kuni 232 kg, ikkinchi kuni 324 kg sabzi sotildi. Qancha sabzi qoldi?

O'nlikdan o'tib qo'shish

546. Ustun shaklida qo'shing:

$$27 + 34$$

$$38 + 45$$

$$47 + 46$$

$$69 + 34$$

547. Yechilishini tushuntiring:

$$237 + 346 = \square$$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
+	2	3	7
	3	4	6
	5	8	3

$$\begin{array}{r} 237 \\ + 346 \\ \hline 583 \end{array}$$

Birliklar birliklarga qo'shiladi, birliklar birliklar tagiga yoziladi, 1 ta o'nlik dilda saqlanadi. O'nliklar o'nliklarga dildagi 1 ta o'nlik bilan birgalikda qo'shiladi, natija o'nliklar tagiga yoziladi. Yuzliklar yuzliklarga qo'shiladi, natija yuzliklar tagiga yoziladi.

548. Ustun shaklida qo'shing:

$$138 + 245$$

$$336 + 426$$

$$744 + 237$$

$$247 + 328$$

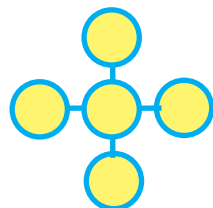
$$508 + 384$$

$$825 + 156$$

549. Tikuvchilik korxonasida birinchi kuni 128 ta, ertasiga undan 16 ta ortiq ko'ylak tikildi. Ikki kunda nechta ko'ylak tikilgan?

550. Berilgan kvadratning perimetri 16 sm ga teng. Kvadratning tomonini toping va uni chizing.

551. 1 dan 5 gacha sonlarni doira-chalarga shunday joylashtiringki, eniga ham, bo'yiga ham uchta son yig'indisi 8 ga teng bo'lsin.

552

Ustun shaklida qo'shing:

$$237 + 126 \quad 344 + 447 \quad 507 + 285 \quad 723 + 238$$

$$125 + 339 \quad 467 + 325 \quad 678 + 304 \quad 839 + 126$$

553

Ko'ylaklar tikish uchun birinchi kuni 327 m, ertasiga undan 38 m ortiq gazlama sarflandi. Ikki kunda necha metr gazlama sarflangan?

Yuzlikdan o'tib qo'shish

554. Yechilishini tushuntiring: $283 + 362 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
+	2	8	3
	3	6	2
	6	4	5

2	8	3
+	3	6
6	4	5

Birliklar birliklarga qo'shiladi, natija birliklar tagiga yoziladi. O'nliklar o'nliklarga qo'shiladi, natijaning o'nligi o'nliklar tagiga yoziladi, 1 ta yuzlik dilda saqlanadi. Yuzliklar yuzliklarga dildagi 1 ta yuzlik bilan birgalikda qo'shiladi, natija yuzliklar tagiga yoziladi.

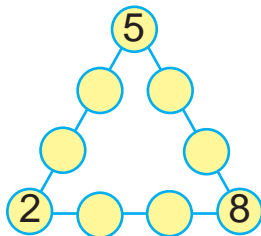
555. $263 + 185$ $434 + 383$ $640 + 297$
 $347 + 492$ $585 + 274$ $863 + 76$

556. Terimchilar birinchi kuni 382 kg, ertasiga undan 72 kg ortiq paxta terdilar. Ular ikki kunda necha kilogramm paxta terishgan?

557. Fermer xo'jaligidagi issiqxonaga ajratilgan maydon to'g'ri to'rtburchak shaklida bo'lib,

uning bo'yi 232 m, eni 241 m. Issiqxonaga ajratilgan maydonning perimetrini toping.

- 558.** 1 dan 9 gacha qolgan 6 ta sonni ham bo'sh doirachalarga shunday joylashtiring-ki, har bir qator doirachalari ichidagi 4 ta son yig'indisi 20 ga teng bo'lsin.

559

$154 + 173$

$392 + 234$

$435 + 290$

$265 + 252$

$374 + 382$

$85 + 754$

- 560** Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

350 so'm

150 so'm ortiq

? so'm

O'nlikdan va yuzlikdan o'tib qo'shish

- 561.** Yechilishini tushuntiring: $278 + 364 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
	2	7	8
+	3	6	4
	6	4	2

	2	7	8
+	3	6	4
	6	4	2

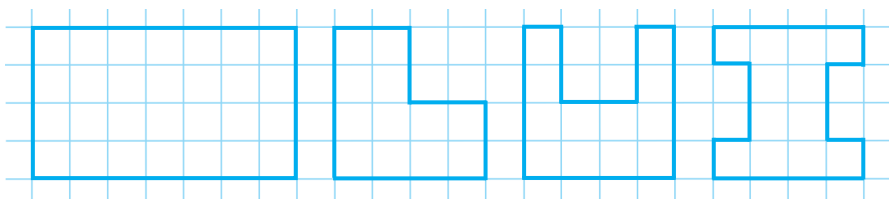

Birliklar birliklarga qo‘shiladi, birliklar birliklar tagiga yoziladi, 1 ta o‘nlik dilda saqlanadi. O‘nliklar o‘nliklarga dildagi 1 ta o‘nlik bilan birgalikda qo‘shiladi. Natija o‘nliklar tagiga yoziladi, 1 ta yuzlik dilda saqlanadi. Yuzliklar yuzliklarga qo‘shiladi, natijaga dildagi 1 ta yuzlik qo‘shilib, yuzliklar tagiga yoziladi.

562. $167 + 186$ $256 + 358$ $643 + 197$
 $278 + 245$ $347 + 283$ $728 + 182$

563. Bozorga 387 kg pomidor va undan 76 kg ortiq bodring keltirildi. Bozorga hammasi bo‘lib qancha pomidor va bodring keltirilgan?

564. Katakalar sonini hisoblash orqali shakllarning yuzini toping. Bunda to‘rtta katakni 1 kv. sm deb hisoblang.

565. Uchburchakning bir burchagi qirqilsa, nechta burchagi qoladi? Javobingizni chizmada asoslang.

566. $248 + 173$ $356 + 465$ $545 + 267$
 $184 + 246$ $468 + 334$ $638 + 284$

567

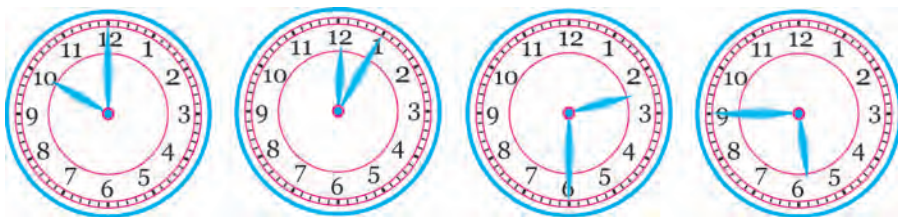
Tomorqadan 194 kg piyoz, undan 76 kg ortiq sabzi, sabzidan 158 kg ortiq kartoshka kovlab olindi. Necha kilogramm sabzi va necha kilogramm kartoshka kovlab olingan?

Vaqt o'lchov birliklari. Soat, minut, sutka

568. 1) Soatning kichik mili nima deb ataladi? Katta mili-chi?
2) Soat milining uchi 1 soat davomida qanday o'zgaradi? Minut mili-chi?
3) Minut mili 1 minut davomida qanday o'zgaradi? 5 minutda-chi?
4) 1 soat necha minut?

569. Soatlarning millari nechani ko'rsatmoqda?

Soatlar 15 minutdan keyin nechani ko'rsatadi?

570. 1) Kunduzi soat 12 dan tundagi soat 12 gacha soat mili necha marta aylanib chiqadi? Minut mili-chi?
2) Bugungi tundagi soat 12 dan ertangi tundagi soat 12 gacha soat mili necha marta aylanib chiqadi? Minut mili-chi?

Yangi kun tungi soat 12 dan boshlanadi. Bugungi tungi soat 12 dan ertangi tungi soat 12 gacha bo'lgan vaqt 1 sutkani tashkil etadi. 1 sutka = 24 soat.

- 571.** 1) Minutlarda ifodalang: 1 soat 20 minut, 1 soat 40 minut, 2 soat, 2 soat 15 minut.
2) Soat va minutlarda ifodalang: 90 minut, 150 minut, 180 minut, 200 minut, 240 minut.
3) Soatlarda ifodalang: 1 sutka 6 soat, 2 sutka, 2 sutka 12 soat, 3 sutka, 3 sutka 10 soat.

572. $124 + 153$ $327 + 468$ $557 + 276$
 $253 + 234$ $456 + 382$ $638 + 274$

573. Maktabda har bir dars 45 minutdan davom etadi. Birinchi va ikkinchi darsdan keyin 5 minutdan tanaffus, uchinchi darsdan keyin esa 15 minut tanaffus bo'ladi. Birinchi dars boshlangandan to'rtinchi dars tugaguncha qancha vaqt o'tadi?

574. 1 dan 100 gacha bo'lgan sonlarni yozish uchun nechta raqam ishlatiladi?

575. $214 + 263$ $436 + 347$ $564 + 386$
 $345 + 132$ $364 + 475$ $757 + 185$

576. Tog'ga chiqishga 2 soat 45 minut, tog'dan tushishga esa 1 soat 35 minut sarflandi. Hammasi bo'lib qancha vaqt sarflandi?

Yil, oy, hafta

- 577.** 1) Bir yilda nechta fasl bor? Ular nomini ayting.
2) Har bir faslning oylari nomini ayting.
3) Bir yil necha oydan iborat?
4) Bir hafta necha kun? Haftaning har bir kuni nomini ayting.

**1 yil = 365 sutka. Har to'rt yilda bir marta
1 yil = 366 sutka bo'ladi.**

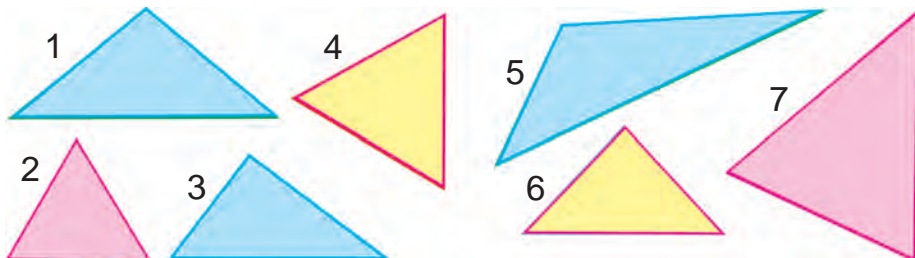
**1 yilda 12 ta oy bor: yanvar, fevral, mart,
aprel, may, iyun, iyul, avgust, sentabr, ok-
tabr, noyabr, dekabr.**

**1 hafta = 7 kun: dushanba, seshanba,
chorshanba, payshanba, juma, shanba,
yakshanba.**

- 578.** 1) 2 yil necha oy? 3 yil-chi? 5 yil-chi?
2) 3 hafta necha kun? 8 hafta-chi?

579. $258 + 172$ $356 + 468$ $596 + 235$
 $267 + 333$ $487 + 476$ $645 + 265$

- 580.** Uchburchaklarni turlari bo'yicha guruhlarga ajrating:

581. Har faslda nechta sutka borligini hisoblang. Fasllardagi sutkalar sonini qo'shish orqali 1 yil necha kunligini toping.

582. 12 ta cho'pdan necha xil to'g'ri to'rtburchak yasash mumkin?

583. $129 + 143$ $346 + 367$ $554 + 357$
 $256 + 344$ $457 + 473$ $768 + 175$

584. O'quv yilining uchinchi choragi 11-yanvardan 20-martgacha davom etadi. Uchinchi chorak necha sutkadan iborat?

O'tilganlarni mustahkamlash

585. $300 + 200$ $410 + 300$ $600 + 230$
 $300 - 200$ $410 - 300$ $600 - 230$

586. $143 + 134$ $244 + 453$ $329 + 460$
 $257 - 125$ $468 - 246$ $867 - 443$

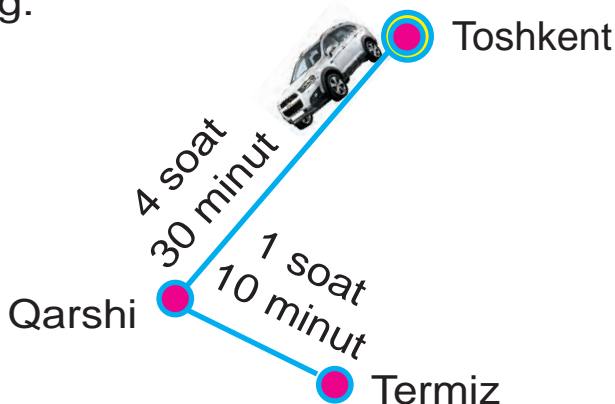
587. Soatlarning millari nechani ko'rsatayotganini ayting:

Soatlar 25 minutdan keyin nechani ko'rsatadi?

- 588.** 1) Minutlarda ifodalang: 1 soat 15 minut, 1 soat 45 minut, 2 soat 20 minut, 2 soat 30 minut, 2 soat 55 minut, 3 soat 10 minut, 3 soat 40 minut, 5 soat.
- 2) Soat va minutlarda ifodalang: 80 minut, 90 minut, 100 minut, 120 minut, 140 minut, 165 minut, 190 minut, 210 minut, 270 minut, 300 minut, 315 minut.
- 3) Soatlarda ifodalang: 1 sutka 12 soat, 1 sutka 18 soat, 2 sutka 6 soat, 2 sutka 12 soat, 2 sutka 18 soat, 3 sutka 8 soat, 4 sutka.

589. Chizma asosida masala tuzing va uni yeching:

590. Katakli qog'ozga bo'yi 9 katak va eni 4 katak bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing. Bu to'rtburchakni ikki bo'lakka shunday ajratib qir-qingki, bu ikki bo'lakdan bitta kvadrat yig'ish mumkin bo'lsin.

591

$$236 + 152$$

$$275 - 143$$

$$405 + 284$$

$$393 - 192$$

$$623 + 254$$

$$742 - 342$$

- 592.** Bir shahar bilan ikkinchi shahar orasidagi masofa 248 km, ikkinchi shahar bilan uchinchi shahar orasidagi masofa esa undan 64 km ortiq. Birinchi shahar bilan uchinchi shahar orasidagi masofa qancha?

- 593.** 1) 1 yil necha sutka?
 2) 1 yil necha oy? 4 yil-chi? 8 yil-chi?
 3) 1 hafta necha kun? Hafta kunlarini sanab bering.
 4) Fevral oyi necha kundan iborat?
 5) Qaysi oylar 30 kundan iborat?
 6) Qaysi oylar 31 kundan iborat?

594. $127 + 134$ $438 + 253$ $753 + 37$
 $244 + 183$ $562 + 270$ $856 + 83$
 $356 + 247$ $637 + 353$ $943 + 57$

- 595.** Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

	«Marvarid» —	
	50 so‘m	
	«Ayiqcha» —	
	75 so‘m	
	«Raqs» — 100 so‘m	
		

		? so‘m

- 596.** Berilgan shaklda kvadrat soni nechta? To‘g‘ri to‘rtburchaklar soni-chi? Shakldan shunday 2 ta cho‘pni olib tashlangki, natijada 4 ta kvadrat qolsin.

597

$74 + 748$

$156 + 137$

$426 + 354$

$85 + 643$

$256 + 252$

$353 + 374$

$99 + 899$

$408 + 385$

$570 + 259$

598

Do'konga keltirilgan 10 qop shakar 3 kg li paketlarga solib chiqildi. Agar bir qop shakar 45 kg bo'lsa, keltirilgan hamma shakar nechta paketga solingan?

O'nlikdan o'tib ayirish

599. Ustun shaklida ayiring:

$24 - 16$

$42 - 27$

$65 - 38$

$83 - 55$

600. Yechilishini tushuntiring: $263 - 127 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
=	2	6	3
	1	2	7
	1	3	6

2	6	3
-	1	2

1	3	6

Birliklarni ayirishda 3 dan 7 ni ayirib bo'lmaydi. 6 ta o'nlikdan 1 ta o'nlik olinib, 13 ta birlik hosil qilinadi va 6 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 13 dan 7 ayiriladi, natija 6 birliklar tagiga yoziladi. O'nliklardan qolgan 5 dan 2 ayiriladi, natija 3 o'nliklar tagiga yoziladi. 2 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik ayiriladi, natija 1 yuzliklar tagiga yoziladi.

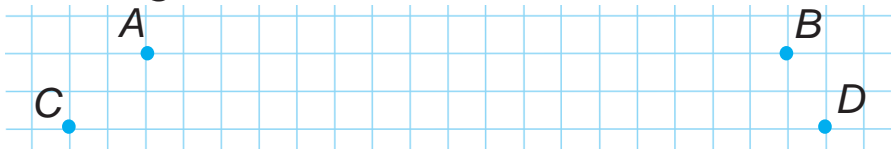
601.	$154 - 146$	$361 - 225$	$744 - 237$
	$273 - 148$	$452 - 234$	$875 - 356$
	$342 - 116$	$675 - 347$	$982 - 578$

602. Birinchi va ikkinchi shaharlar orasidagi masofa 256 km. Ikkinchi va uchinchi shaharlar orasi undan 38 km kam. Uchinchi va to'rtinchi shaharlar orasi esa ikkinchi va uchinchi shaharlar orasidagi masofadan 48 km ortiq.

1) Qaysi shaharlar orasi eng katta?

2) Qaysi shaharlar orasi eng kichik?

603. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali AB va CD kesmalarni hosil qiling. Kesmalarining uzunligini santimetr va millimetrlarda o'lchang:

604. Yashikda 4 ta o'yinchoq bor edi. Undan 2 ta o'yinchoq olindi. Qaysi o'yinchoqlar olingan? Javoblar soni nechta bo'lishi mumkin?

605

$183 - 135$

$461 - 343$

$757 - 529$

$254 - 137$

$546 - 307$

$864 - 457$

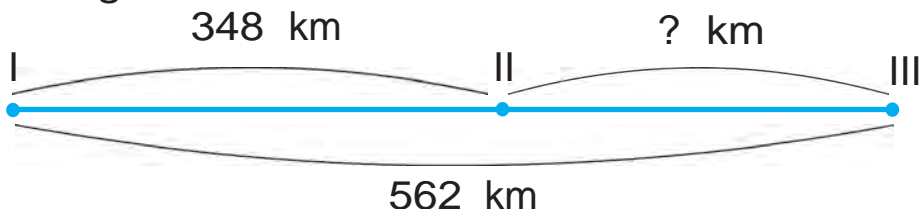
$372 - 256$

$650 - 434$

$973 - 645$

606. Chizma bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Yuzlikdan o'tib ayirish

607. Yechilishini tushuntiring: $427 - 154 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
4	2	7	
1	5	4	
2	7	3	

	4	2	7
-	1	5	4
	2	7	3

7 ta birlikdan 4 ta birlik ayiriladi, natija 3 birliklar tagiga yoziladi. O'nliklarni ayirishda 2 dan 5 ni ayirib bo'lmaydi. 4 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik olinib, 12 ta o'nlik hosil qilinadi va 4 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 12 ta o'nlikdan 5 ta o'nlik ayiriladi, natija 7 o'nliklar tagiga yoziladi. 4 ta yuzlikdan qolgan 3 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik ayiriladi, natija 2 yuzliklar tagiga yoziladi.

608. $237 - 175$

$346 - 153$

$425 - 254$

$576 - 382$

$654 - 264$

$615 - 573$

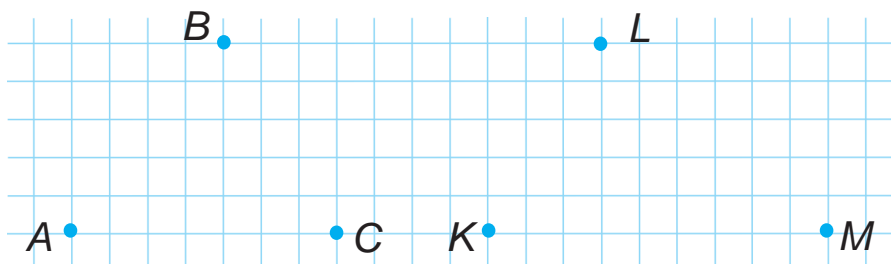
$748 - 257$

$825 - 352$

$867 - 774$

609. Fermer xo'jaligida birinchi issiqxonadan 548 kg, ikkinchisidan unga nisbatan 164 kg kam pomidor terib olindi. Hammasi bo'lib qancha pomidor terib olingan?

610. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali ABC va KLM uchburchaklarni hosil qiling. So'ngra har bir uchburchakning perimetrini santimetr va millimetrlar hisobida toping:

611. Yulduzchalar o'rniga qanday raqamlar qo'yilsa, amallar to'g'ri bajarilgan bo'ladi?

$+ \begin{array}{r} 2 * 4 \\ 3 5 * \\ * 8 7 \end{array}$	$+ \begin{array}{r} 3 * 7 \\ 4 6 * \\ * 2 1 \end{array}$	$- \begin{array}{r} 4 * 9 \\ 1 3 * \\ * 2 4 \end{array}$	$- \begin{array}{r} 7 * 8 \\ 3 5 * \\ * 8 2 \end{array}$
--	--	--	--

612

$245 - 164$

$318 - 246$

$726 - 534$

$357 - 185$

$642 - 252$

$931 - 840$

613

Sayyoh tog'ga chiqishga 3 soat 20 minut sarfladi. Tog' tepasida 1 soat 50 minut dam olgandan keyin 2 soat 40 minut vaqt sarflab, tog'dan qaytib tushdi. Sayyoh tog'ga yo'lgandan qaytib tushgunga qadar qancha vaqt o'tgan?

O'nlikdan va yuzlikdan o'tib ayirish

614. Yechilishini tushuntiring: $423 - 156 = \square$

	Yuzlik	O'nlik	Birlik
-	4	2	3
	1	5	6
	2	6	7

	.	.	
	4	2	3
-	1	5	6
	2	6	7

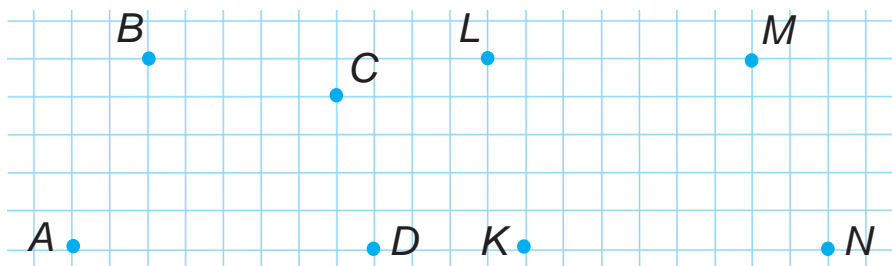

Birliklarni ayirishda 3 dan 6 ni ayirib bo'lmaydi. 2 ta o'nlikdan 1 ta o'nluk olinib, 13 birlik hosil qilinadi va 2 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 13 ta birlikdan 6 ta birlik ayiriladi, natija 7 birliklar tagiga yoziladi. O'nliklardan qolgan 1 dan 5 ni ayirib bo'lmaydi. 4 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik olinib, 11 ta o'nluk hosil qilinadi va 4 ning ustiga nuqta qo'yiladi. 11 ta o'nlukdan 5 ta o'nluk ayiriladi, natija 6 o'nliklar tagiga yoziladi. Yuzliklardan qolgan 3 ta yuzlikdan 1 ta yuzlik ayiriladi, natija 2 yuzliklar tagiga yoziladi.

615. $234 - 176$ $555 - 366$ $743 - 257$
 $346 - 158$ $635 - 147$ $825 - 358$
 $423 - 254$ $671 - 482$ $947 - 559$

616. Kitob do'konida ikki kunda 524 ta kitob sotildi. Agar birinchi kuni 356 ta kitob sotilgan bo'lsa, ikkinchi kuni nechta sotilgan? Birinchi kuni ikkinchi kuniga qaraganda nechta kitob ortiq sotilgan?

617. Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali $ABCD$ va $KLMN$ to'rtburchaklarni hosil qiling. Har bir to'rtburchakning perimetrini santimetr va millimetrlarda toping:

618. Otaning 17 ta tuyasi bor edi. U katta o'g'liga tuyalarning yarmini, o'rtanchasiga uchdan birini va kenjasiga to'qqizdan birini vasiyat qilgan edi. O'g'illari tuyalarni qanday qilib bo'lib olishni bilmay turganlarida tuya mingan donishmand kelib qoldi. U tuyalarni o'g'illarga bo'lib berdi va tuyasiga minib yo'lini davom ettirdi. Donishmand qanday qilib tuyalarni bo'lib bergan?

619 $243 - 154$ $564 - 358$ $730 - 349$
 $324 - 147$ $643 - 564$ $946 - 768$

620 Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
		<p>? ta «Fanta» va «Nestle»</p>
Jami 320 ta	96 ta va 78 ta	

504 – 265 ko‘rinishdagi ifodalar

621. Yechilishini tushuntiring: $504 - 265 = \square$

	Yuzlik	O‘nlik	Birlik
-	5	0	4
	2	6	5
	2	3	9

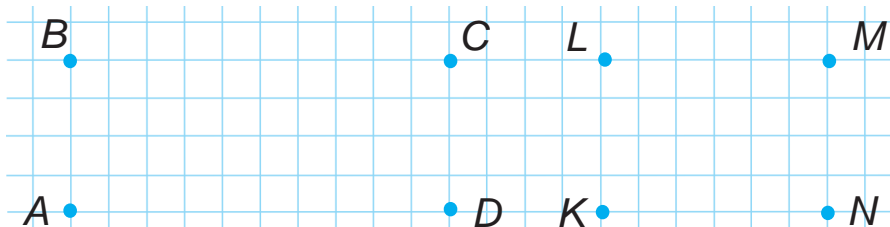
	.	.	
-	5	0	4
	2	6	5
	2	3	9

Birliklarni ayirishda 4 dan 5 ni ayirib bo‘lmaydi. Kamayuvchidagi 5 ta yuzlik hisobiga 0 ta o‘nlik 10 ta o‘nlik qilib olinadi. 10 ta o‘nlikdan 1 ta o‘nlik olinib, 14 ta birlik hosil qilinadi, 5 va 0 ustiga nuqta qo‘yiladi. 14 dan 5 ayiriladi, natija 9 birliklar tagiga yoziladi. 10 ta o‘nlikdan qolgan 9 dan 6 ayiriladi, natija 3 o‘nliklar tagiga yoziladi. 5 ta yuzlikdan qolgan 4 dan 2 ayiriladi, natija 2 yuzliklar tagiga yoziladi.

622. $204 - 126$ $405 - 137$ $607 - 368$
 $302 - 243$ $501 - 402$ $808 - 759$

623. $ABCD$ va $KLMN$ to‘g‘ri to‘rtburchaklarni hosil qiling. Ularning perimetri va yuzlarini toping.

- 624.** Do‘konda 3 xil shokolad bor. Har qaysi shokolad xili bir donasining narxi: olchalisi — 150 so‘m; yong‘oqlisi — 250 so‘m; qaymoqlisi — 350 so‘m.

Quyidagi ifodalar nimani bildirishini ayting va ularni yeching:

$150 + 250$	$250 + 350$	$250 - 150$
$150 + 350$	$350 - 150$	$350 - 250$
$150 + 250 + 350$	$350 + 350$	$250 + 250$

- 625.** 1) To‘g‘ri to‘rtburchakning bo‘yi 2 marta orttirilsa, uning yuzi necha marta ortadi?
 2) Kvadratning tomoni 3 marta orttirilsa, yuzi necha marta ortadi?

626	$201 - 147$	$403 - 125$	$702 - 673$
	$306 - 214$	$504 - 306$	$908 - 719$

- 627** Supermarketga 502 kg qo‘y go‘shiti va mol go‘shiti keltirildi. Birinchi kuni qo‘y go‘shitidan 138 kg, mol go‘shitidan 154 kg sotildi. Supermarketda qancha qo‘sh qoldi?

$x + 125 = 142$, $156 + x = 342$ ko‘rinishdagi tenglamalar

- 628.** Tenglamalarni yeching:

$x + 3 = 5$ $5 + x = 8$ $x + 12 = 27$ $36 + x = 47$

629. Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $x + 125 = 142$

$x = 142 - 125$

$x = 17$

Tekshirish: $17 + 125 = 142$

$142 = 142$

2) $156 + x = 342$

$x = 342 - 156$

$x = 186$

Tekshirish: $156 + 186 = 342$

$342 = 342$

630. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$x + 136 = 184$

$x + 154 = 437$

$x + 368 = 703$

$173 + x = 346$

$285 + x = 532$

$547 + x = 920$

631. Jadval bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
724 kg karam va lavlagi	298 kg karam, 236 kg lavlagi	? kg karam va lavlagi

632. Anvar singlisi Umidadan 7 yosh katta. 4 yil oldin Anvar Umidadan ikki marta katta edi. 7 yildan keyin Anvar va Umida necha yoshda bo'lishini toping.

633. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$x + 148 = 174$

$x + 192 = 351$

$x + 456 = 620$

$162 + x = 457$

$265 + x = 503$

$758 + x = 936$

634. Do'konga 625 ta katak va chiziqli daftar keltirildi. Bir haftada 258 ta katak daftar va 186 ta chiziqli daftar sotildi. Do'konda jami nechta daftar qoldi?

$x - 125 = 142$, $236 - x = 158$ ko'rinishdagi tenglamalar

635. Tenglamalarni yeching:

$$x - 3 = 2 \quad 8 - x = 5 \quad x - 14 = 12 \quad 36 - x = 24$$

636. Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $x - 125 = 142$

$$x = 142 + 125$$

$$x = 267$$

Tekshirish: $267 - 125 = 142$

$$142 = 142$$

2) $236 - x = 158$

$$x = 236 - 158$$

$$x = 78$$

Tekshirish: $236 - 78 = 158$

$$158 = 158$$

637. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 154 = 132 \quad x - 248 = 325 \quad x - 358 = 463$$

$$268 - x = 126 \quad 484 - x = 237 \quad 843 - x = 545$$

638. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:

Keltirildi — 548 ta kitob.

Sotildi — 224 ta bolalar kitobi va 135 ta kattalar kitobi.

Qoldi — ? ta kitob.

639. Zamiraning onasi 3 yildan keyin qizidan 4 marta katta bo'ladi. Agar onasi hozir 37 yoshda bo'lsa, Zamira necha yoshda?

640. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 123 = 157$$

$$x - 163 = 227$$

$$x - 427 = 573$$

$$354 - x = 138$$

$$563 - x = 324$$

$$925 - x = 867$$

- 641.** Bozorga 360 kg sholg'om va 245 kg turp keltirildi. Bir kunda 457 kg sholg'om va turp sotildi. Jami necha kilogramm sholg'om va turp qoldi?

$$x - 305 = 601 - 98, 917 - x = 328 - 39$$

ko'rinishdagi tenglamalar

- 642.** Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $x - 305 = 601 - 98$

$$x - 305 = 503$$

$$x = 503 + 305 \quad \text{Tekshirish: } 808 - 305 = 601 - 98$$

$$x = 808 \qquad \qquad \qquad 503 = 503$$

2) $917 - x = 328 - 39$

$$917 - x = 289$$

$$x = 917 - 289 \quad \text{Tekshirish: } 917 - 628 = 328 - 39$$

$$x = 628 \qquad \qquad \qquad 289 = 289$$

- 643.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 156 = 223 - 74$$

$$x - 347 = 537 - 269$$

$$436 - x = 324 - 57$$

$$724 - x = 437 - 168$$

- 644.** Avtomobilda bir shahardan ikkinchi shaharga yo'l olindi. Bir soatda 94 km, ikkinchi soatda 85 km masofa bosib o'tildi. Agar bu ikki shahar orasi 268 km bo'lsa, manzilga yetib borish uchun yana qancha yo'l qoldi?

- 645.** Ikkita son o'yladim. Bu ikki sonning yig'indisi 14 ga, ko'paytmasi esa 24 ga teng. O'ylagan sonlarimni toping.

646. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

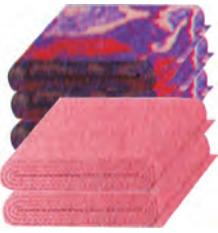

$$x - 268 = 345 - 184$$

$$326 - x = 224 - 86$$

$$x - 574 = 423 - 156$$

$$937 - x = 756 - 368$$

647. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
 126 m	? m	 21 m 18 m

O'tilganlarni mustahkamlash

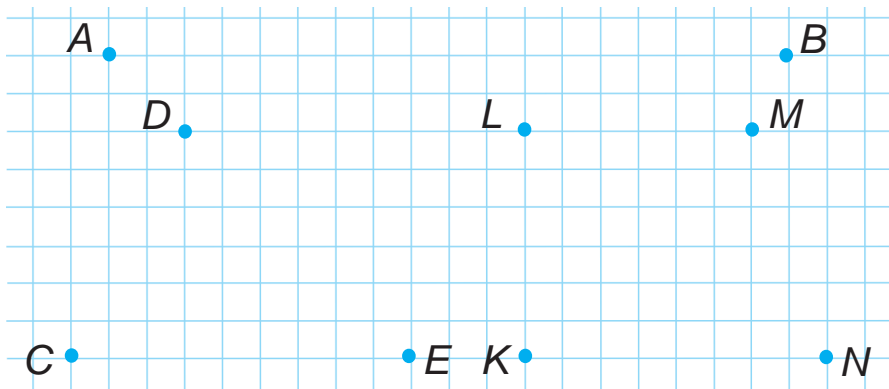
648. $300 - 200$ $360 - 200$ $744 - 232$
 $500 - 300$ $450 - 200$ $875 - 353$

649. $154 - 36$ $134 - 52$ $104 - 63$
 $247 - 139$ $247 - 156$ $206 - 153$
 $355 - 228$ $436 - 254$ $501 - 245$

650. Jadval bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
Jami 125 kg pecheniy va konfet	54 kg pecheniy va 38 kg konfet	? kg pecheniy va konfet

- 651.** Tegishli nuqtalarni birlashtirish orqali AB , CDE va $KLMN$ shakllarni hosil qiling. Soʻngra kesmaning uzunligini, uchburchak va toʻrtburchaklarning perimetrlarini santimetr va millimetrlarda aniqlang:

- 652.** 1) 4 ta 2 raqamidan 6 sonini hosil qiling.

- 2) 4 ta 2 raqamidan 9 sonini hosil qiling.

- 3) 4 ta 2 raqamidan 10 sonini hosil qiling.

- 4) 4 ta 2 raqamidan 12 sonini hosil qiling.

653

$$173 - 78$$

$$265 - 74$$

$$254 - 85$$

$$382 - 254$$

$$547 - 264$$

$$643 - 365$$

654

Bir yil oldin maktabda 878 nafar oʻquvchi oʻqir edi. Ulardan 89 nafari maktabni bitirishdi. Sentabrda 1-sinfga 96 nafar oʻquvchi qabul qilindi. Hozir necha nafar oʻquvchi oʻqimoqda?

- 655.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$154 + x = 283$$

$$x + 213 = 437$$

$$367 + x = 805$$

$$x - 137 = 146$$

$$348 - x = 253$$

$$x - 367 = 633$$

656. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:

Keltirildi — 254 ta katak daftar,
178 ta chiziqli daftar.

Qoldi — 126 ta daftar.

Sotildi — ? ta daftar.

657. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 246 = 536 - 168$$

$$356 + x = 537 + 269$$

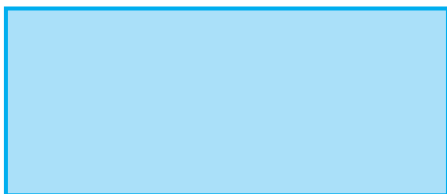
$$627 - x = 234 + 257$$

$$x - 356 = 456 + 168$$

$$x + 153 = 624 - 265$$

$$237 + x = 867 - 269$$

658. Shakllarning perimetrlarini va yuzlarini toping:

659. To'rtta 9 raqamidan 100 sonini qanday hosil qilish mumkin?

660. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x + 164 = 333$$

$$346 + x = 545$$

$$x + 523 = 602$$

$$502 - x = 246$$

$$x - 248 = 356$$

$$643 - x = 364$$

661. Maktab kutubxonasiga 426 ta kitob keltirildi. Bu kitoblardan 134 tasi boshlang'ich sinflar uchun, 176 tasi yuqori sinflar uchun, qolgani o'qituvchilar uchun mo'ljallangan. Kutubxonaga keltirilgan kitoblardan nechtasi o'qituvchilarga mo'ljallangan?

1000 ICHIDA KO'PAYTIRISH VA BO'LISH

OG'ZAKI KO'PAYTIRISH VA BO'LISH

1 va 0 ishtirokida ko'paytirish va bo'lish

662. 1 va 0 sonlari ishtirokida ko'paytirish va bo'lish qoidalarini eslang:

1) $1 \cdot 24$ $56 \cdot 1$ $1 \cdot 267$ $584 \cdot 1$

1 har qanday songa ko'paytirilsa, shu sonning o'zi hosil bo'ladi.

2) $0 \cdot 36$ $83 \cdot 0$ $0 \cdot 328$ $768 \cdot 0$

0 har qanday songa ko'paytirilsa, 0 hosil bo'ladi.

3) $47 : 1$ $79 : 1$ $364 : 1$ $874 : 1$

Har qanday sonni 1 ga bo'lganda bo'linuvchining o'zi chiqadi.

4) $0 : 18$ $0 : 64$ $0 : 243$ $0 : 654$

0 har qanday songa bo'linganda 0 chiqadi.

5) ~~$36 : 0$~~

Sonni 0 ga bo'lish mumkin emas!

663. $1 \cdot 236 \square 326 \cdot 1$ $148 : 1 \square 0 : 467$

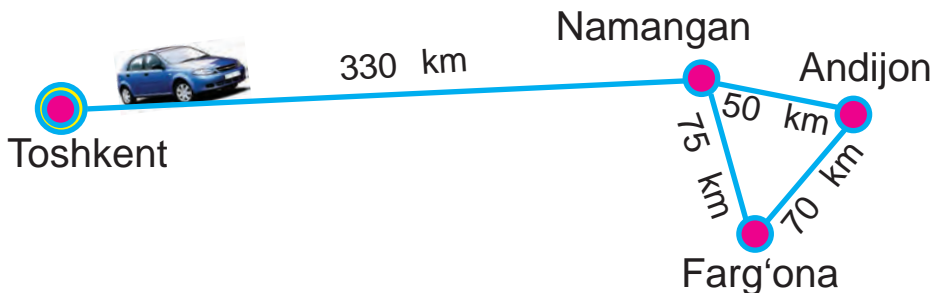

$0 \cdot 564 \square 234 : 1$

$0 : 625 \square 486 \cdot 0$

664. $137 + 62$	$226 + 327$	$666 + 268$
$154 + 135$	$358 + 326$	$543 + 357$
$235 + 124$	$432 + 549$	$486 + 514$

665. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

666. 1) 4 ta 1 raqamidan 12 sonini hosil qiling.

2) 4 ta 2 raqamidan 12 sonini hosil qiling.

3) 4 ta 3 raqamidan 12 sonini hosil qiling.

4) 4 ta 4 raqamidan 12 sonini hosil qiling.

667. $118 + 140$ $346 + 239$ $574 + 146$

$235 + 153$ $463 + 328$ $657 + 343$

$443 + 326$ $534 + 227$ $328 + 485$

668. Do'konda birinchi kuni 158 ta, ikkinchi kuni undan 24 ta ortiq, uchinchi kuni esa ikkinchi kunga nisbatan 18 ta ortiq muzqaymoq sotildi. Uchinchi kuni nechta muzqaymoq sotilgan?

Sonni 10, 100 ga ko'paytirish va bo'lish

669. $3 \cdot 10$	$12 \cdot 10$	$4 \cdot 100$	$100 \cdot 10$
$10 \cdot 8$	$10 \cdot 56$	$100 \cdot 7$	$10 \cdot 100$

Sonni 10 ga ko'paytirganda shu sonning oxiriga bitta 0 raqami, 100 ga ko'paytirganda esa ikkita 0 raqami qo'shiladi.

670. $40:10$ $240:10$ $300:100$ $1000:10$
 $70:10$ $860:10$ $600:100$ $1000:100$

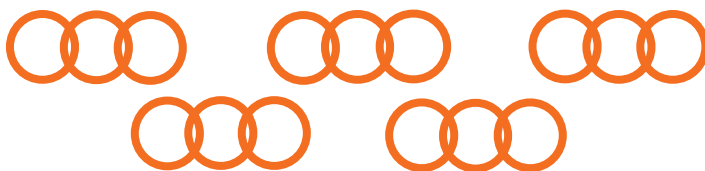

Sonni 10 ga bo'lganda shu sonning oxiridagi bitta 0 raqami, 100 ga bo'lganda esa ikkita 0 raqami tushirib qoldiriladi.

671. $273-152$ $462-245$ $826-467$
 $368-236$ $643-346$ $854-769$
 $875-543$ $737-519$ $923-545$

672. 1 to'p gazlama 28 m bo'lsa, 10 to'p gazlama necha metrni tashkil etadi?

673. Uchta halqani ochib-yopib, beshta zanjir bo'lagidan yaxlit bitta zanjir hosil qila olasizmi?

674. $156-122$ $352-216$ $706-528$
 $474-234$ $474-328$ $850-783$
 $963-542$ $567-283$ $923-674$

675. Do'konga 10 ta yashikda «Fanta» ichimligi keltirildi. Agar har bir yashikda 24 tadan bo'lsa, jami nechta «Fanta» keltirilgan?

30 · 4, 200 · 3 ko‘rinishdagi ifodalar

676. Yechilishini tushuntiring:

1) $30 \cdot 4 = \square$

$$30 \cdot 4 = 3 \cdot 10 \cdot 4 = 3 \cdot 4 \cdot 10 = 12 \cdot 10 = 120$$

2) $200 \cdot 3 = \square$

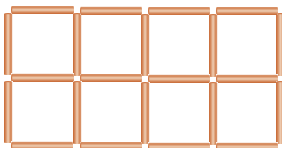
$$200 \cdot 3 = 2 \cdot 100 \cdot 3 = 2 \cdot 3 \cdot 100 = 6 \cdot 100 = 600$$

677. $20 \cdot 8$ $60 \cdot 3$ $80 \cdot 7$ $300 \cdot 2$
 $6 \cdot 20$ $5 \cdot 70$ $8 \cdot 50$ $4 \cdot 200$

678. 1 qop guruch 60 kg ga teng. Birinchi va ikkinchi kuni 5 qopdan guruch sotildi. Ikki kunda necha kilogramm guruch sotilgan?

679. 2 sm 4 mm radiusli aylana chizing. Uning markazini O harfi bilan belgilang. OA radius va BC diametr o‘tkazing. BC diametrni o‘lchang.

680. Shaklda nechta kvadrat va nechta to‘g‘ri to‘rtburchak bor? 4 ta cho‘pni olib tashlab, 6 ta kvadrat qoldiring.

681 $30 \cdot 5$ $40 \cdot 4$ $70 \cdot 8$ $500 \cdot 2$
 $9 \cdot 20$ $6 \cdot 50$ $9 \cdot 80$ $3 \cdot 300$

682 Do‘konda 1 ta qalamning narxi 100 so‘m, 1 ta ruchkaning narxi esa 200 so‘m. Lobar do‘kondan 3 ta qalam va 2 ta ruchka sotib oldi. Lobar jami necha so‘m sarfladi?

320·3 ko‘rinishdagi ifodalar

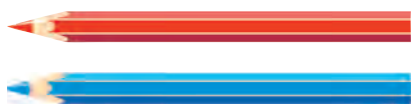
683. Yechilishini tushuntiring: $320 \cdot 3 = \square$

1-usul: $320 \cdot 3 = 32 \cdot 10 \cdot 3 = 32 \cdot 3 \cdot 10 = 96 \cdot 10 = 960$

2-usul: $320 \cdot 3 = (300 + 20) \cdot 3 = 300 \cdot 3 + 20 \cdot 3 = 900 + 60 = 960$

684. $120 \cdot 8$	$240 \cdot 4$	$280 \cdot 3$	$460 \cdot 2$
$6 \cdot 160$	$5 \cdot 180$	$4 \cdot 150$	$2 \cdot 420$

685. Rasm asosida masala tuzing va yeching:

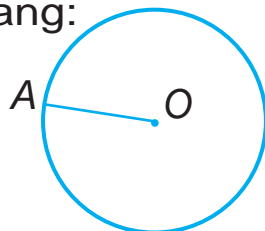
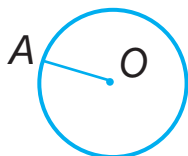
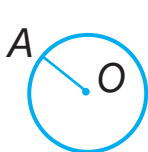

2 tasi — 500 so‘m

3 tasi — ? so‘m

686. Aylanalarning radiusini o‘lchang:

687. Anvarning akasi va singlisi bor. Uchalasining yoshini qo‘shib hisoblaganda 17 yosh. 6 yildan keyin ularning birgalikdagi yoshi qancha bo‘ladi?

688. $160 \cdot 5$	$250 \cdot 4$	$140 \cdot 7$	$450 \cdot 2$
$9 \cdot 110$	$6 \cdot 150$	$3 \cdot 310$	$2 \cdot 490$

689. 1 ta daftar 300 so‘m. 1000 so‘mga nechta daftar olish mumkin? Necha so‘m ortib qoladi?

800 : 4, 490 : 7 ko'rinishdagi ifodalar

690. Yechilishini tushuntiring:

1) $800 : 4 = \square$

$$800 : 4 = (8 \cdot 100) : 4 = (8 : 4) \cdot 100 = 2 \cdot 100 = 200$$

2) $490 : 7 = \square$

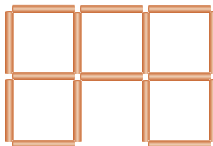
$$490 : 7 = (49 \cdot 10) : 7 = (49 : 7) \cdot 10 = 7 \cdot 10 = 70$$

691. $200 : 2$ $600 : 3$ $800 : 2$ $900 : 3$
 $240 : 4$ $320 : 8$ $480 : 6$ $720 : 9$

692. Salima va Halima do'kondan daftar sotib olishmoqchi bo'lishdi. Salima sotuvchiga 900 so'm berib, 3 ta daftar oldi. Halima 2 ta daftar olishi uchun sotuvchiga necha so'm berishi kerak?

693. 3 sm 7 mm radiusli aylana va doira chizing. Ularning markazlarini belgilang. Radius va diametr o'tkazing. Chizilgan aylana va doiraning radiusi va diametrini o'lchang.

694. 1 ta cho'pning o'rnini shunday o'zgartiringki, kvadratlar soni 6 ta bo'lib qolsin.

695 $400 : 2$ $600 : 2$ $800 : 8$ $300 : 3$
 $160 : 4$ $280 : 7$ $540 : 6$ $810 : 9$

696

«Afrosiyob» poyezdi Toshkentdan Samarqandga 2 soatda yetib bordi. Agar bu shaharlar orasidagi masofa 320 km bo'lsa, «Afrosiyob» bir soatda necha kilometr yurgan?

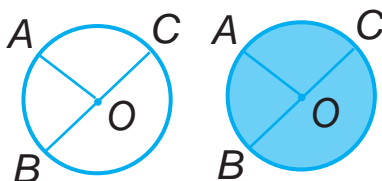

O'tilganlarni mustahkamlash

- 697.** $1 \cdot 58$ $327 \cdot 1$ $0 \cdot 69$ $793 \cdot 0$
 $67 : 1$ $564 : 1$ $0 : 46$ $0 : 278$
- 698.** $5 \cdot 10$ $28 \cdot 10$ $3 \cdot 100$ $100 \cdot 6$
 $10 \cdot 9$ $10 \cdot 74$ $100 \cdot 8$ $9 \cdot 100$
- 699.** $30 : 10$ $270 : 10$ $100 : 100$ $700 : 100$
 $70 : 10$ $780 : 10$ $300 : 100$ $900 : 100$
- 700.** $1 \cdot 43 \square 58 : 1$ $1 \cdot 84 \square 328 \cdot 0$
 $0 \cdot 56 \square 34 : 1$ $0 \cdot 36 \square 743 \cdot 0$
- 701.** $30 \cdot 8$ $80 \cdot 3$ $300 \cdot 3$ $400 \cdot 2$
 $7 \cdot 120$ $5 \cdot 170$ $4 \cdot 250$ $2 \cdot 490$

702. O'quvchilarning har birida 8 tadan katak va 6 tadan chiziqli daftari bor. Agar sinfda 30 nafar o'quvchi bo'lsa, ularda jami nechta katak va nechta chiziqli daftari bor? Ulardagi hamma daftari nechta?

703. Shakllar bir-biridan qanday farq qiladi? Ularning nomini ayting, radiusi va diametrini o'lchang.

704. Qo'lingizga 4 ta tosh oling va sinfxonaning o'rtasida turgan holda bo'r bilan o'zingiz sig'adigan aylana chizing. Aylana ichidan chiqmagan holda xona burchaklariga bittadan tosh qo'yib chiqa olasizmi?

705.

$180 \cdot 4$

$310 \cdot 3$

$140 \cdot 6$

$460 \cdot 2$

$3 \cdot 240$

$5 \cdot 190$

$7 \cdot 120$

$2 \cdot 450$

706.

«Kobalt» avtomobili 1 soatda 90 km masofani bosib o'tdi. «Kobalt» to'xtamasdan yana 2 soat shunday yursa, jami bosib o'tgan masofa qancha bo'ladi?

707. $10 \cdot 60 \square 6 \cdot 100$

$700 : 10 \square 7 \cdot 10$

$40 : 10 \square 400 : 100$

$900 : 100 \square 9 \cdot 10$

708. $200 : 2$

$600 : 3$

$800 : 2$

$900 : 3$

$240 : 4$

$320 : 8$

$480 : 6$

$720 : 9$

709. Do'konga 120 kg konfet va 150 kg pecheniy keltirildi. Ularning hammasi 6 kunda sotib bo'ldi. Har qaysi mahsulot 1 kunda necha kilogrammdan sotilgan?

710. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
 18 ta qovoq	? ta	 Uchdan bir qismi

711. Radiusi $OA = 3 \text{ sm } 4 \text{ mm}$ bo'lgan aylana va doira chizing. Ularga BC diametrlar o'tkazing. Aylana va doiraning diametrlarini o'lchang.

712. 4 ta 5 sonidan foydalanib 3 sonini hosil qila olasizmi?

713.

$70 \cdot 8 \square 7 \cdot 80$

$2 \cdot 40 \square 720 : 9$

$5 \cdot 90 \square 720 : 8$

$240 : 2 \square 3 \cdot 40$

714.

Go'sht do'konida bir kunda 140 kg qo'y go'shti va 180 kg mol go'shti sotildi. Kuniga shunday miqdorda go'sht sotilsa, 3 kunda hammasi bo'lib qancha go'sht sotiladi?

600 : 20, 900 : 300 ko'rinishdagi ifodalar

715. Yechilishini tushuntiring:

1) $600 : 20 = \square$

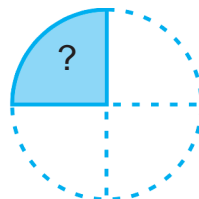
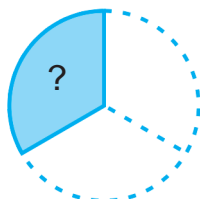
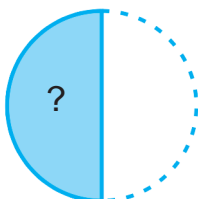
$$600 : 20 = (6 \cdot 100) : (2 \cdot 10) = (6 : 2) \cdot (100 : 10) = 3 \cdot 10 = 30$$

2) $900 : 300 = \square$

$$900 : 300 = (9 \cdot 100) : (3 \cdot 100) = (9 : 3) \cdot (100 : 100) = 3 \cdot 1 = 3$$

716. $40 : 20$ $600 : 30$ $800 : 20$ $400 : 200$
 $80 : 40$ $800 : 40$ $900 : 30$ $600 : 300$

717. Butun doiraning yuzi 24 kv. sm. Boshqa doiralarning bo'yalgan qismi yuzlarini toping.

718. Supermarketga 20 ta yashikda 400 ta «Nestle» suvi keltirildi. Har bir yashikda nechtdan «Nestle» bor?

719. Bo'sh kataklarga 5 yoki 6 sonlarini qo'ying. Har bir qator va ustundagi sonlar yig'indisi 17 chiqsin.

	6	

720

$60:30$

$400:20$

$700:70$

$600:200$

$80:20$

$500:50$

$900:30$

$800:400$

721

8 ta gugurt 800 so'm turadi. 500 so'mga nechta gugurt sotib olish mumkin?

240:30 ko'rinishdagi ifodalar

722. Yechilishini tushuntiring: $240:30 = \square$

$$240:30 = (24 \cdot 10):(3 \cdot 10) = (24:3) \cdot (10:10) = 8 \cdot 1 = 8$$

723. $160:20$ $350:50$ $560:80$ $720:80$

$210:70$ $420:60$ $630:70$ $810:90$

$280:40$ $480:80$ $640:40$ $960:60$

724. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

400 so'm

? so'm

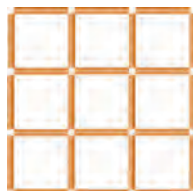

? so'm

725. Kesmaning uzunligini o'lchang. Berilgan kesmaning yarmiga, uchdan bir qismiga va choragiga teng bo'lgan kesmalar chizing:

726. Berilgan shaklda nechta kvadrat va nechta to'g'ri to'rtburchak bor? 4 ta cho'pni olib tashlab, 5 ta kvadrat qoldiring.

727

120 : 20

210 : 30

360 : 60

560 : 70

180 : 30

300 : 50

420 : 70

640 : 80

728

Do'konga keltirilgan 4 qop un 80 ta paketga solib chiqildi. Agar har bir qop 60 kg dan bo'lsa, har bir paketga necha kilogrammdan un solingan?

Vaqt birliklari. Sekund

- 729.** 1) Soatning kichik mili nimani ko'rsatadi? Katta mili-chi?
 2) 1 soat necha minut?
 3) Minut mili 1 soatda qanchaga o'zgaradi? 1 minutda-chi?

Soat va minut milidan tashqari yana bitta mil – sekund milidan ham foydalaniladi.

Sekund mili uchun soatdagi har bir chiqqacha orasi 1 sekundga teng. Sekund mili bir minutda to'liq bir marta aylanib chiqadi. 1 minut 60 sekundga teng:

$$1 \text{ min} = 60 \text{ s.}$$

- 730.** 2 soat = min 1 soat 40 min = min
 4 soat = min 3 soat 30 min = min
 3 min = s 2 min 20 s = s
 5 min = s 5 min 30 s = s
 10 min = s 11 min 20 s = s

731. Tenglamalarni yeching:

$$\begin{array}{lll} x + 127 = 248 & x + 237 = 354 & x + 448 = 634 \\ 154 + x = 376 & 247 + x = 455 & 567 + x = 904 \end{array}$$

732. Shuhrat maktabdan kunduz soat 1 da kelib, tushlik qilishga 20 minut, dam olishga 40 minut, o'rtoqlari bilan o'ynashga 1 soat, dars qilishga 2 soat sarfladi. Shuncha vaqtdan keyin soat nechani ko'rsatayotgan bo'ladi?

733. 3 ta mushuk 3 ta sichqonni tutishga 3 minut sarflasa, 30 ta mushuk 30 ta sichqonni tutish uchun qancha vaqt sarflaydi?

734. $x + 114 = 236$ $x + 226 = 342$ $x + 356 = 543$
 $146 + x = 358$ $268 + x = 473$ $446 + x = 834$

735. Maktabda har bir dars 45 minut davom etadi. 2 ta dars necha minut davom etadi? 4 ta dars necha soat davom etadi?

Raqamli soat

736. Raqamli soatlar nechani ko'rsatmoqda?

Qaysi soatlar tungi vaqtni ko'rsatmoqda?

Raqamli soatda 24 soat davomidagi vaqt raqamlar orqali ko'rsatilgan bo'ladi.

737. Raqamli soat 9:15, 15:30, 21:45 ni ko'rsatmoqda. Shu vaqtlarni oddiy soatning soat va minut millari qanday sonlarni ko'rsatadi?

738. Tenglamalarni yeching:

$$x - 34 = 158$$

$$x - 137 = 258$$

$$x - 378 = 564$$

$$x - 78 = 143$$

$$x - 245 = 364$$

$$x - 137 = 863$$

739. Toshkent va Samarqand orasidagi masofa 320 km ga teng. Agar avtomobilda 1 soatda 80 km dan yo'l bosilsa, Toshkentdan Samarqandga necha soatda yetib boriladi?

740. 1) 3 ta 2 raqamidan 20 sonini hosil qiling.

2) 3 ta 5 raqamidan 11 sonini hosil qiling.

741

$$x - 56 = 98$$

$$x - 123 = 264$$

$$x - 356 = 534$$

$$x - 87 = 124$$

$$x - 278 = 399$$

$$x - 687 = 265$$

742

Raqamli soat 8:10, 17:40, 22:25 ni ko'rsatmoqda. Shu vaqtlarni oddiy soatning soat va minut millari qanday sonlarni ko'rsatadi?

Asr. Vaqt birliklari jadvali

743. 1) 1 yil necha sutka va necha oydan iborat?
2) Qaysi oylar 30 sutkadan, qaysilari 31 sutkadan iborat?
3) Eng qisqa oy necha sutkadan iborat?
4) 1 sutka necha soat?
5) 1 soat necha minut?
6) 1 minut necha sekund?

Eng katta vaqt birligi – asr. 1 asr 100 yildan iborat: 1 asr = 100 yil.

744. $2 \text{ asr} = \square \text{ yil}$ $300 \text{ yil} = \square \text{ asr}$
 $5 \text{ asr} = \square \text{ yil}$ $700 \text{ yil} = \square \text{ asr}$
 $10 \text{ asr} = \square \text{ yil}$ $900 \text{ yil} = \square \text{ asr}$

745. Vaqt birliklari jadvalini ko‘chirib yozing va eslab qoling:

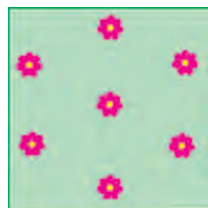
1 asr = 100 yil	1 hafta = 7 sutka
1 yil = 12 oy	1 sutka = 24 soat
1 oy = 30(31) sutka	1 soat = 60 min
Fevral = 28(29) sutka	1 min = 60 s
1 yil = 365(366) sutka	

746. Tenglamalarni yeching:

$24 - x = 17$	$473 - x = 267$	$705 - x = 328$
$47 - x = 38$	$564 - x = 378$	$836 - x = 587$
$93 - x = 65$	$643 - x = 363$	$954 - x = 766$

747. Bog‘bon bog‘ yaratish maqsadida bir soatda 10 tadan gilos ko‘chatini ekmoqda. Agar kuni-ga 8 soatdan shu tarzda ishlasa, 240 ta ko‘-chatni necha kunda ekib bo‘ladi?

748. Gilamda 7 ta gul bor. Uchta to‘g‘ri chiziq yordamida gilamni har bir bo‘lagida bittadan guli bo‘lgan 7 ta bo‘lakka bo‘la olasizmi?

749 $23 - x = 12$ $184 - x = 112$ $678 - x = 287$

 $57 - x = 38$ $263 - x = 137$ $725 - x = 536$

750. Zafar uy tomorqasidagi daraxtlarni ohak bilan oqlash uchun ota-onasiga yordam berdi. U 1 soatda 5 ta daraxtni oqladi. Zafar 1 ta daraxtni oqlashga qancha vaqt sarflagan?

O‘tilganlarni mustahkamlash

751. $30 : 10$ $200 : 10$ $700 : 10$ $300 : 100$
 $70 : 10$ $400 : 10$ $900 : 30$ $800 : 100$

752. $120 : 30$ $360 : 60$ $580 : 20$ $720 : 40$
 $240 : 40$ $480 : 80$ $640 : 80$ $880 : 80$

753. Soat va minutlarda ifodalang: 80 min, 100 min, 120 min, 160 min, 200 min, 250 min, 500 min.

754. Minutlarda ifodalang: 1 soat 20 min, 3 soat 20 min, 6 soat 50 min, 10 soat 30 min.

755. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
 18 ta karam	 9 ta va 6 ta	? ta

756. Berilgan shakl tomonlarining yarmiga va cho-ragiga teng bo'lgan ikkita to'g'ri to'rtburchak chizing. Ularning perimetri va yuzlarini to-ping:

757. Agar Umida do'kondan 4 ta daftar sotib olsa, 100 so'm ortib qoladi. Agar 5 ta sotib olsa, 100 so'm yetmaydi. Daftar necha so'm tura-di? Umidada necha so'm bor?

758. Tenglamalarni yeching:

$$\begin{array}{lll}
 x + 47 = 75 & x + 132 = 258 & x + 464 = 536 \\
 54 + x = 87 & 264 + x = 555 & 524 + x = 821
 \end{array}$$

759. Har biri 50 kg dan bo'lgan 4 ta qopdagi guruch 40 ta paketga solib chiqildi. Har bir paketga necha kilogrammdan guruch solingan?

760. $60 : 20$ $300 : 30$ $1000 : 20$ $1000 : 200$
 $90 : 30$ $800 : 20$ $1000 : 50$ $1000 : 500$

- 761.** Sekundlarda ifodalang: 1 min 40 s, 2 min 30 s, 3 min 20 s, 4 min 10 s, 5 min 50 s, 6 min 40 s, 8 min 20 s, 11 min 40 s.
- 762.** Raqamli soatlar nechani ko'rsatmoqda?

Qaysi soat tonggi, qaysilari kunduzgi, qaysi biri tungi vaqtni ko'rsatmoqda?

- 763.** Ikki shahar orasidagi masofa 240 km bo'lib, avtobus bir soatda 60 km masofani bosib o'tdi. Agar avtobus shu tarzda yursa, manzilga yetib borishi uchun yana necha soat yurishi kerak?
- 764.** 2 sm radiusli 3 ta aylana chizing. Ulardan birini to'liq, ikkinchisining yarmini, uchinchisining choragini bo'yash orqali butun doira, yarim doira va chorak doira hosil qiling.
- 765.** 5 ta 2 soni orasiga to'rt amal ishorasining har biridan bittadan shunday qo'yingki, natijada 5 soni hosil bo'lsin.

- 766.** Tenglamalarni yeching:

$$x - 34 = 25$$

$$x - 134 = 256$$

$$x - 274 = 668$$

$$97 - x = 64$$

$$472 - x = 234$$

$$964 - x = 527$$

- 767.** Yillarda ifodalang: 1 asr 20 yil, 1 asr 50 yil, 2 asr 30 yil, 5 asr 80 yil, 8 asr 40 yil, 10 asr.

772.	$42 \cdot 2$	$342 \cdot 2$	$133 \cdot 3$	$221 \cdot 4$
	$33 \cdot 3$	$424 \cdot 2$	$332 \cdot 3$	$111 \cdot 6$
	$22 \cdot 4$	$231 \cdot 3$	$212 \cdot 4$	$111 \cdot 9$

773. Tezyurar poyezd 1 soatda 122 km masofani bosib o'tdi. Poyezd shu tarzda yursa, 3 soatdan keyin uning bosib o'tgan jami yo'li qancha bo'ladi?

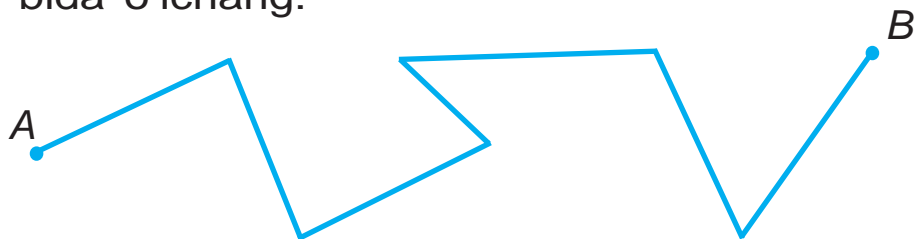

774.	$2 \cdot 2 \cdot 2$	$2 \cdot 3 \cdot 4$	$3 \cdot 4 \cdot 6$	$15 \cdot 3 \cdot 6$
	$3 \cdot 3 \cdot 3$	$3 \cdot 3 \cdot 5$	$4 \cdot 6 \cdot 8$	$48 \cdot 6 \cdot 9$

775.	$34 \cdot 2 + 86$	$124 \cdot 3 + 457$	$243 \cdot 2 + 122 \cdot 3$
	$22 \cdot 4 + 74$	$424 \cdot 2 - 569$	$332 \cdot 3 - 423 \cdot 2$

776. Nargiza bir haftada kitobning 132 sahifasini o'qidi. U shu maromda o'qisa, 3 haftada kitobning yana necha sahifasini o'qiydi?

777. AB siniq chiziqning uzunligini millimetr hisobida o'lchang:

778. 1) 10 ta cho'pdan 3 ta kvadrat yasang.

2) 11 ta cho'pdan 3 ta kvadrat yasang.

779.	$32 \cdot 3 + 57$	$221 \cdot 3 + 257$	$132 \cdot 3 + 222 \cdot 2$
	$24 \cdot 2 + 84$	$313 \cdot 3 - 446$	$222 \cdot 4 - 324 \cdot 2$

- 780.** Kvadrat shaklidagi bog' devor bilan o'ralgan. Devorning bir tomoni 121 m ga teng. Bog'ning boshqa bir tomonida kirish uchun darvoza bo'lib, uning eni 4 m ga teng. Bog'ni o'rab turgan devorning jami uzunligi qancha?
-

Ko'paytirishning o'rin almashtirish xossasi (takrorlash)

- 781.** Yechilishini tushuntiring:

$2 \cdot 7 \cdot 50$

$45 \cdot 9 \cdot 2$

$2 \cdot 80 \cdot 5$

$4 \cdot 25 \cdot 5$

- 782.** Ko'paytirishning o'rin almashtirish xossasini qo'llab, amallarni bajaring:

$157 + 2 \cdot 234$

$4 \cdot 212 + 134$

$3 \cdot 231 + 2 \cdot 124$

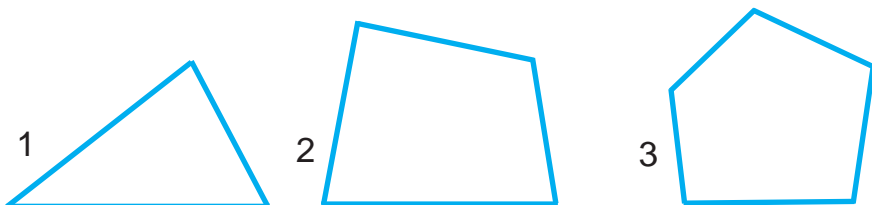
$554 - 3 \cdot 121$

$2 \cdot 321 - 538$

$7 \cdot 111 - 4 \cdot 121$

- 783.** Korxonada 2 kunda 312 ta o'yinchoq tayyorlandi. Har kuni bir xilda tayyorlansa, 5 kunda nechta o'yinchoq tayyorlanadi?

- 784.** Ko'pburchaklarning tomonlarini millimetr hisobida o'lchang va perimetrlarini toping:

- 785.** 5 ta 5 raqamidan foydalanib 49 sonini hosil qila olasizmi? 1 sonini-chi?

791. Uchinchi qavatga chiqish uchun 36 ta zina bosiladi. Oltinchi qavatga chiqish uchun nechta zina bosiladi?

792. $39 \cdot 2$ $248 \cdot 2$ $319 \cdot 3$ $224 \cdot 3$

$3 \cdot 28$ $2 \cdot 345$ $3 \cdot 116$ $8 \cdot 112$

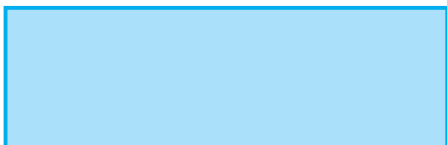
793. Polizdan uzilgan 480 kg bodringning 235 kilogrami tuzlandi. Qolgan bodringni 7 kg dan qilib solish uchun nechta yashik kerak bo'ladi?

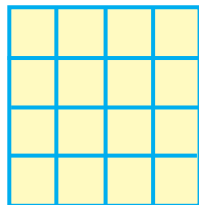
794. $143 + 2 \cdot 248$ $3 \cdot (212 + 113)$
 $527 - 3 \cdot 137$ $(786 - 562) \cdot 4$

795. Noilada 1000 so'm pul bor edi. U do'kondan 3 ta o'chirg'ich va 2 ta chizg'ich sotib oldi. Agar 1 ta o'chirg'ich 100 so'm, 1 ta chizg'ich 300 so'm tursa, Noilada necha so'm qoldi?

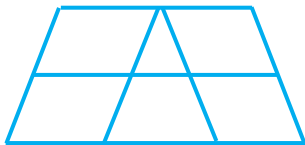
796. To'g'ri to'rtburchaklarning tomonlarini millimetr hisobida o'lchang va perimetrlarini toping:

797. Bo'sh kataklar ichiga 1 dan 4 gacha sonlarni shunday joylashtirib chiqingki, har bir qator va ustun bo'yicha bu sonlar bir martadan ishtirok etsin.

803. Shaklda nechta to'rtburchak bor?

804.

$73 \cdot 2$

$254 \cdot 2$

$293 \cdot 3$

$191 \cdot 5$

$3 \cdot 93$

$2 \cdot 483$

$4 \cdot 242$

$7 \cdot 141$

805.

Korxonada 1 kunda 182 m atlas ishlab chiqarildi. Agar har kuni shunchadan atlas ishlab chiqarilsa, 3 kunda necha metr atlas ishlab chiqariladi? 4 kunda-chi?

806.

$2 \cdot 364 \square 242 \cdot 3$

$472 \cdot 2 \square 3 \cdot 291 - 148$

$162 \cdot 4 \square 5 \cdot 141$

$6 \cdot 161 \square 281 \cdot 3 + 123$

807.

Yozda o'quvchilarni dam olish oromgohiga olib borish uchun 4 ta avtobus keldi. Har bir avtobusga 38 nafardan bola o'tirdi. Dam olishga necha nafar bola borgan?

808.

Tomonlari 2 sm 8 mm va 4 sm 3 mm bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing. Uning perimetrini toping.

809.

6 litrli idishda 4 litr, 7 litrli idishda 6 litr o'simlik yog'i bor. Ikki qo'shni shu 10 litr yog'ni teng ikkiga bo'lib olishmoqchi bo'lishibdi. Qanday qilib shu idishlar va 3 litrli bo'sh idish yordamida yog'ni teng ikkiga bo'lish mumkin?

810.

$3 \cdot 281 \square 473 \cdot 2$

$242 \cdot 3 \square 2 \cdot 473 - 220$

$191 \cdot 5 \square 4 \cdot 241$

$8 \cdot 121 \square 364 \cdot 2 + 223$

814. Oshxonaga 580 kg kartoshka keltirildi. Agar bir kunda 135 kg dan kartoshka ishlatilsa, 3 kundan keyin keltirilgan kartoshkadan necha kilogramm qoladi?

815. To'rtburchakning bir burchagini qirqib tashlasak, nechta burchakli shakl hosil bo'ladi? Javobingizni chizmada asoslab bering.

816.

$97 \cdot 2$	$376 \cdot 2$	$247 \cdot 3$	$182 \cdot 5$
$3 \cdot 48$	$2 \cdot 499$	$4 \cdot 238$	$6 \cdot 153$

817. Supermarketga 400 ta tovuq go'shti keltirildi. Har kuni 125 tadan sotilsa, 3 kundan keyin nechta tovuq go'shti qoladi?

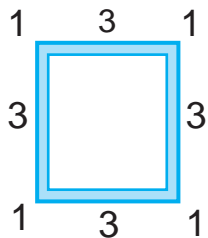
818. $246 \cdot 2 + 3 \cdot 148$ $3 \cdot 287 - 137 \cdot 4 + 5 \cdot 128$
 $3 \cdot 257 - 367 \cdot 2$ $124 \cdot 6 + 2 \cdot 128 - 333 \cdot 3$

819. Dilfuza 10 kunda kitobning 156 sahifasini o'qidi. Shunday o'qishda u 1 oyda (30 kunda) necha sahifa o'qiydi?

820. A. Parijdagi «Eyfel» minorasining balandligi 320 m, Toshkent teleminorasining balandligi esa 375 m ga teng. Toshkent teleminorasi «Eyfel» minorasidan necha metr baland? Masalani noma'lum ayriluvchini topishga doir tenglama tuzish orqali yeching.

B. $x - 320 = 55$ tenglama bilan yechiladigan teskari masala tuzing va uni yeching.

821. Kapitan 16 ta soqchini qal'a devorining har bir tomoniga chizmadagidek 5 tadan joylashtirdi. Mayor kelib, soqchilarni devor tomonlariga 6 tadan joylashtirishni buyurdi. Kapitanga yordam bering.

822. $146 \cdot 3 + 4 \cdot 138$ $2 \cdot 496 - 148 \cdot 6 + 3 \cdot 248$
 $5 \cdot 167 - 386 \cdot 2$ $136 \cdot 3 + 4 \cdot 148 - 111 \cdot 9$

823. Supermarketga 500 ta sazan baliq'i keltirildi. Har kuni 150 tadan baliq sotilsa, 3 kundan keyin nechta baliq qoladi?

O'tilganlarni mustahkamlash

824. $2 \cdot 2 \cdot 3$ $2 \cdot 3 \cdot 5$ $3 \cdot 8 : 4$ $25 : 5 \cdot 8$
 $3 \cdot 3 \cdot 4$ $3 \cdot 3 \cdot 6$ $4 \cdot 5 : 2$ $45 : 9 \cdot 6$

825. $34 \cdot 2$ $143 \cdot 2$ $222 \cdot 3$ $112 \cdot 4$
 $23 \cdot 3$ $224 \cdot 2$ $333 \cdot 3$ $111 \cdot 7$

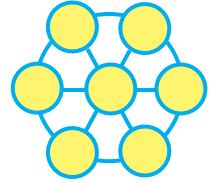
826. Ko'paytirishning o'rin almashtirish xossasini qo'llab, amallarni bajaring:

$248 + 2 \cdot 324$ $3 \cdot 132 + 2 \cdot 223$
 $724 - 3 \cdot 223$ $8 \cdot 111 - 3 \cdot 231$

827. Ikki shahar orasidagi masofa 520 km ga teng. «Epika» avtomobili 1 soatda 90 km yo'l bosdi. «Epika» shu tarzda yana 4 soat yursa, manzilga yetish uchun qancha masofa qoladi?

828. Tomonlari 3 sm 4 mm va 5 sm 8 mm bo'lgan to'g'ri to'rtburchak chizing va perimetrini toping.

829. 1 dan 7 gacha sonlarni doirachalarga shunday joylashtiringki, har gal to'g'ri chiziq bo'yicha uchta son yig'indisi 12 ga teng bo'lsin.

830. $274 + 2 \cdot 339$

$3 \cdot (122 + 209)$

$784 - 3 \cdot 238$

$(876 - 662) \cdot 4$

831. Do'konga 248 ta olmali, 165 ta olchali va 78 ta anorli sharbatlar keltirildi. Birinchi kuni ulardan 187 tasi sotildi. Nechta sharbat qoldi?

832. $94 \cdot 2$

$62 \cdot 2$

$283 \cdot 3$

$181 \cdot 5$

$3 \cdot 72$

$2 \cdot 473$

$4 \cdot 231$

$7 \cdot 131$

833. $2 \cdot 493 \square 242 \cdot 3$

$362 \cdot 2 \square 3 \cdot 322 - 242$

\geq $161 \cdot 4 \square 5 \cdot 131$

$6 \cdot 141 \square 291 \cdot 3 + 113$

834. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:

1 qop un – 64 kg.

1 qop guruch – 52 kg.

5 qop un va 6 qop guruch – ? kg.

835. Tomoni 3 sm 5 mm bo'lgan kvadrat chizing. Uning perimetrini toping.

836. 12 litrli idishdagi 12 litr sutni 7 va 5 litrli idishlardan foydalanib qanday qilib teng ikkiga bo'lish mumkin?

843.	$62:2$	$224:2$	$636:3$	$488:4$
	$84:4$	$642:2$	$963:3$	$884:4$

844. 336 kg guruchni 3 kg dan qilib paketlarga so-
lib chiqish uchun nechta paket kerak bo'ladi?

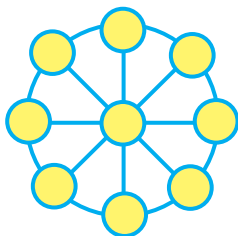
845.	$648:2$	$933:3 + 248$	$848:4 + 246:2$
	$639:3$	$628:2 - 237$	$666:6 - 555:5$

846. Oshxonada 96 kg sabzi va 69 kg piyoz bor edi. Ular 3 kunda ishlatib bo'lindi. Har kuni bir xil miqdorda ishlatilgan bo'lsa, bir kunda jami necha kilogramm sabzi va piyoz ishlatilgan?

847. A. Fermada sigirlardan sog'ib olingan sut 40 litrli 5 ta bidonga to'latib quyildi. Hammasi bo'lib necha litr sut sog'ib olingan? Masalani noma'lum bo'linuvchini topishga doir tenglama tuzish orqali yeching.

B. A bandda berilgan masalaga teskari bo'lgan $200:x = 5$ tenglama bilan yechiladigan masala tuzing va uni yeching.

848. 1 dan 9 gacha bo'lgan sonlarni charxpalak doirachalariga shunday joylashtiringki, har bir to'g'ri chiziq bo'ylab joylashgan 3 ta son yig'indisi 15 ga teng bo'lsin.

849

$439 + 669 : 3$

$268 : 2 + 484 : 4$

$758 - 846 : 2$

$888 : 8 - 999 : 9$

850

Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

750 so'm

? so'm

346 : 2 ko'rinishdagi ifodalar

851. Yechilishini tushuntiring:

$346 : 2 = \square$

3	4	6	2
-	2		
1	4		
-	1	4	
	0	6	
		6	
		0	

3 ni 2 ga bo'lib, natija 1 yoziladi. Qoldiq 1 yoniga 4 tushiriladi. 14 ni 2 ga bo'lib, natija 7 yoziladi. 6 tushiriladi va 2 ga bo'lib, natija 3 yoziladi.

852. 56 : 2	328 : 2	456 : 3	684 : 4
78 : 3	564 : 2	519 : 3	608 : 4
87 : 3	742 : 2	879 : 3	955 : 5

853. Bog'bon bog' qilish uchun 96 tup olma ko'chatini olib keldi. Ko'chatlarni har bir qatarga 8 tadan qilib ekdi. Ko'chatlar necha qatarga yetgan? Ko'chatlarning ekilish chizmasini chizing.

- 854.** Qutichadagi qo'ng'iz va o'rgimchaklarning birgalikdagi jami oyoqlarining soni 34 ta. Qutichada nechta qo'ng'iz va nechta o'rgimchak bor? Bitta qo'ng'izning 6 ta, bitta o'rgimchakning esa 8 ta oyog'i bor.

855. $74:2$ $364:2$ $546:3$ $568:4$
 $51:3$ $726:2$ $783:3$ $724:4$

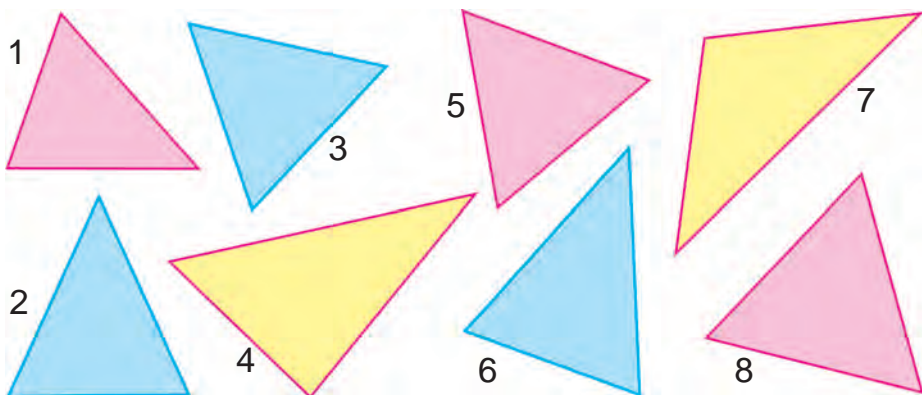
- 856.** Duradgor 6 kunda 72 ta eshik yasadi. U har kuni bir xil miqdorda eshik tayyorlagan bo'lsa, bir kunda nechtadan eshik yasagan?

857. $382:2 \square 546:3$ $542:2 \square 843:3 - 157$
 $\geq =$ $756:3 \square 924:4$ $964:4 \square 855:5 + 70$

- 858.** 3-A sinfdagi o'qiydigan o'quvchilar soni 3-B sinfdagidan 2 nafar ortiq. O'quvchilarning umumiy soni 70 nafar. Har bir sinfdagi nechta nafar o'quvchi o'qiydi?

- 859.** Uchburchaklar turlarini guruhlarga ajrating:

860. 5 ta 2 orasiga « + » va « : » belgilarini qo'yib, 7 sonini hosil qiling.

861. $783 : 3 \square 522 : 2$ $489 : 3 \square 924 : 4 - 157$

$768 : 4 \square 955 : 5$ $955 : 5 \square 846 : 6 + 143$

862. 1 soatda piyoda 5 km, velosiped 20 km, mototsikl 60 km, avtomobil 120 km masofani bosib o'tadi. 240 km masofani piyoda, velosiped, mototsikl, avtomobil necha soatda bosib o'tishi mumkin?

852 : 4 ko'rinishdagi ifodalar

863. Yechilishini tushuntiring:

$$852 : 4 = \square$$

$$\begin{array}{r} 8524 \\ - 8 \\ \hline 05 \\ - 04 \\ \hline 12 \\ - 12 \\ \hline 12 \\ - 12 \\ \hline 0 \end{array}$$

8 ni 4 ga bo'lib, natija 2 yoziladi. 5 tushiriladi va 4 ga bo'lib, natija 1 yoziladi. Qoldiq 1 yoniga 2 tushiriladi. 12 ni 4 ga bo'lib, natija 3 yoziladi.

864. $256 : 2$ $378 : 3$ $456 : 4$ $585 : 5$
 $478 : 2$ $684 : 3$ $892 : 4$ $896 : 8$

865. 3-sinf o'quvchilari uchun avval 78 ta, keyin 66 ta kitob keltirildi. Bu kitoblar har bir o'quvchiga 4 tadan berildi. Sinfda necha nafar o'quvchi bor?

866. 3 ta 3 raqamidan foydalanib 30 sonini hosil qila olasizmi? 3 ta 3 raqamidan 0, 2, 6 va 11 sonlarini ham hosil qilishga harakat qiling.

867. $294 : 2$ $351 : 3$ $472 : 4$ $678 : 6$

$436 : 2$ $975 : 3$ $856 : 4$ $791 : 7$

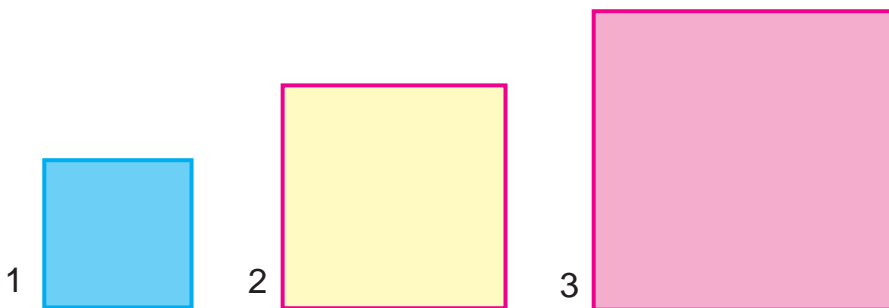
868. Issiqxonadan 96 kg pomidor va 72 kg bodring uzildi. Pomidor 8 kg li, bodring 6 kg li yashiklarga joylandi. Pomidor va bodring jami nechta yashikka joylangan?

869. $(223 + 249) : 2$ $(582 + 274) : 4 - 642 : 3$
 $(634 - 256) : 3$ $(732 - 354) : 3 + 876 : 4$

870. Sinf kutubxonasidan 36 nafar o'quvchidan 12 nafari ikkitadan, qolganlari uchtadan kitob olishdi. Sinf kutubxonasidan nechta kitob olingan?

871. Kvadratlarning perimetri va yuzlarini toping:

872. 3 ta 6 raqamidan foydalanib 30 sonini hosil qila olasizmi? 11 sonini-chi?

873

$(287 + 169) : 2$

$(673 + 278) : 3 - 492 : 4$

$(732 - 375) : 3$

$(827 - 363) : 4 + 684 : 3$

$(324 + 261) : 5$

$(973 - 189) : 7 - 896 : 8$

874

Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

750 so'm

3 marta arzon

? so'm

216 : 3 ko'rinishdagi ifodalar

875. Yechilishini tushuntiring:

$216 : 3 = \square$

2	1	6	3
-	2	1	7
		0	6
			6
			0

2 soni 3 dan kichik. Shuning uchun 21 olinadi. Uni 3 ga bo'lib, natija 7 yoziladi. 6 tushiriladi va 3 ga bo'lib, natija 2 yoziladi.

876. $124 : 2$ $159 : 3$ $248 : 4$ $205 : 5$

$186 : 2$ $279 : 3$ $364 : 4$ $568 : 8$

$126 : 2$ $168 : 4$ $155 : 5$ $459 : 9$

877. Nazira 1000 so'mga do'kondan 2 ta ruchka va 2 ta daftar oldi. Agar 1 ta ruchkaning narxi 200 so'm bo'lsa, 1 ta daftarning narxi necha so'm bo'ladi?

878. 1) Qachon 12 ni ko'rib 24 deymiz?

2) 3 ta 6 raqamidan 5 sonini hosil qila olasizmi?

879 $146:2$ $126:3$ $168:4$ $246:6$

$164:2$ $243:3$ $324:4$ $497:7$

880 Yuk mashinasiga 8 qop kartoshka va 6 qop sabzi ortildi. Mashinadagi hamma kartoshka va sabzi 720 kg ni tashkil etadi. Har bir qop kartoshka 60 kg dan bo'lsa, har bir qop sabzi necha kilogrammdan ekanligini toping.

881. $182:2 \square 324:3$ $128:2 \square 342:3 - 47$

$324:4 \square 405:5$ $364:4 \square 305:5 + 36$

$543:3 \square 623:7$ $576:6 \square 248:2 - 28$

882. Supermarketga jami 550 litr yog' keltirildi. Yog' 5 litrli idishlarga solingan. Ulardan 50 ta idishdagisi paxta yog'i, qolganlari pista yog'i. Keltirilgan idishlardagi yog'lardan nechitasi pista yog'i?

883. Tomoni 4 sm bo'lgan kvadrat chizing. Uning yuzini toping.

884. 24 ta shashka donasini 6 qator qilib shunday qo'yingki, har bir qatorda 5 tadan shashka donasi bo'lsin.

885 $146:2 \square 219:3$ $144:2 \square 279:3 - 24$

$288:4 \square 355:5$ $328:4 \square 497:7 + 18$

- 886.** Tikuvchilik korxonasida ko‘ylak tikish uchun bir kunda 156 m gazlama sarflandi. Agar bitta ko‘ylakka 3 m dan gazlama sarflangan bo‘lsa, bir kunda nechta ko‘ylak tikilgan?

O‘tilganlarni mustahkamlash

887. $68 : 2$ $264 : 2$ $333 : 3$ $444 : 4$
 $96 : 3$ $448 : 2$ $639 : 3$ $448 : 4$
 $88 : 4$ $868 : 2$ $966 : 3$ $888 : 4$

888. $256 + 462 : 2$ $636 : 3 + 345$ $884 : 4 + 426 : 2$
 $524 - 693 : 3$ $426 : 2 - 168$ $777 : 7 - 999 : 9$

- 889.** Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

48 kg bodring

? kg

- 890.** Tomonlari 3 sm va 5 sm bo‘lgan to‘g‘ri to‘rt-burchak chizing. Uning perimetrini va yuzini toping.

- 891.** Ota bilan o‘g‘ilning yoshini qo‘shganda 42 yosh. 4 yildan keyin ularning birgalikdagi yoshi qancha bo‘ladi?

892. $486 : 3 \square 324 : 2$

$579 : 3 \square 968 : 4 - 40$

 $648 : 4 \square 705 : 5$

$955 : 5 \square 906 : 6 + 50$

893. Mebelsozlik korxonasida 8 kunda 168 ta stul va 88 ta stol tayyorlandi. Bir kunda nechtdan stul va stol tayyorlangan?

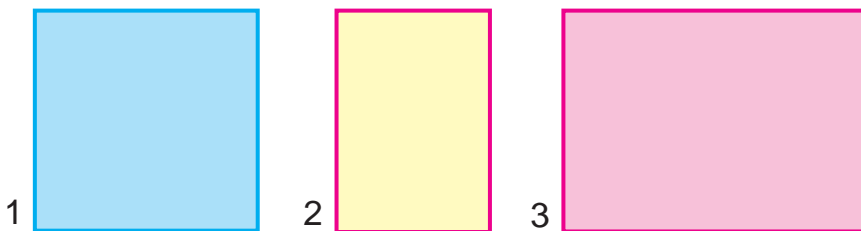
894. $436 : 2$ $684 : 3$ $468 : 4$ $565 : 5$
 $658 : 2$ $972 : 3$ $856 : 4$ $696 : 6$

895. $(185 + 269) : 2$ $(393 + 255) : 3 - 456 : 4$
 $(632 - 275) : 3$ $(948 - 472) : 4 + 975 : 3$

896. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va uni yeching:

Birinchi kuni sotildi — 258 ta
muzqaymoq
Ikkinchi kuni sotildi — 2 marta kam) ? ta

897. To'g'ri to'rtburchaklarning tomonlarini o'lchang, perimetri va yuzlarini toping:

898. Jadvalni shunday ikki bo'lakka ajratingki, har bir bo'lakda 1 dan 8 gacha sonlar bir martadan bo'lib qolsin.

7	6	7	1
1	2	6	8
2	5	3	3
8	4	4	5

905

$112:2$

$168:3$

$184:4$

$282:6$

$196:2$

$267:3$

$352:4$

$584:8$

906

Quruvchi tushgacha 460 ta, tushdan keyin undan 40 ta ortiq g'isht terdi. Quruvchi bir kunda nechta g'isht tergan? Agar quruvchi bir kunda 8 soat ishlagan bo'lsa, 1 soatda nechtadan g'isht tergan?

907.

$143+138:2$

$336:4+234$

$264:6+448:7$

$237-234:3$

$425:5-85$

$768:8-783:9$

908.

Birinchi issiqxonadan 285 ta, ikkinchi issiqxonadan undan 3 marta kam chinnigul uzildi. Hammasi bo'lib nechta chinnigul uzilgan?

909.

Rasmda Sevara sotib olgan shokoladlar ko'rsatilgan. Sevara necha so'm sarflagan?

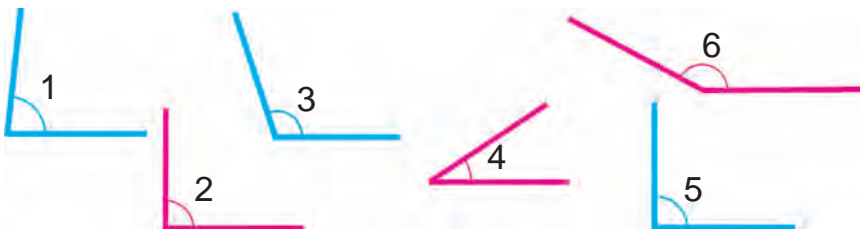
Har biri – 150 so'm

Har biri – 100 so'm

910.

Go'niyadan foydalanib burchaklarni turlari bo'yicha guruhlariga ajrating:

- 911.** Dangasa bola bir sutkaning yarmini uxlashga va ovqatlanishga, choragini maktabda bo'lishga, yana bir choragini o'yinga va televizor ko'rishga sarfladi. Sutkaning qolgan qismida dars tayyorladi. U necha soat dars tayyorlagan?

912. $124 + 156 : 2$ $396 : 4 + 178$ $462 : 6 + 462 : 7$
 $217 - 297 : 3$ $485 : 5 - 97$ $792 : 8 - 792 : 9$

- 913.** Fazilatning uyidan maktabgacha bo'lgan masofa 560 m. U uyidan maktabgacha 20 minutda yetib bordi. Fazilat har bir minutda necha metr masofani bosib o'tgan?

668 : 4 ko'rinishdagi ifodalar

- 914.** Yechilishini tushuntiring:
 $668 : 4 = \square$

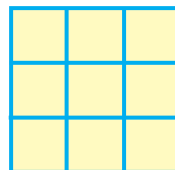
$$\begin{array}{r|l}
 6684 & \\
 -4 & 167 \\
 \hline
 26 & \\
 -24 & \\
 \hline
 28 & \\
 -28 & \\
 \hline
 0 &
 \end{array}$$

 6 soni 4 ga bo'linadi, natija 1 yoziladi. 2 qoldiq yoniga 6 tushiriladi. 26 soni 4 ga bo'linadi, natija 6 yoziladi. 2 qoldiq yoniga 8 tushiriladi. 28 soni 4 ga bo'linadi, natija 7 yoziladi.

- 915.** $356 : 2$ $471 : 3$ $556 : 4$ $875 : 5$
 $798 : 2$ $885 : 3$ $792 : 4$ $994 : 7$

916. Birinchi issiqxonadan 310 ta, ikkinchisidan undan 80 ta ortiq atirgul uzildi. 7 tadan qilib guldasta tayyorlansa, uzilgan atirgullardan nechta guldasta tayyorlash mumkin?

917. Bo'sh kataklarga 4 yoki 5 sonlarini qo'ying. Har bir qator va ustundagi sonlar yig'indisi 14 chiqsin.

918

$536 : 2$

$537 : 3$

$624 : 4$

$774 : 6$

$974 : 2$

$798 : 3$

$996 : 4$

$992 : 8$

919

Keltirilgan plyonka 24 ta issiqxonadan 17 tasini yopishga yetdi. Agar bitta issiqxonaga 64 m plyonka sarflansa, qolgan issiqxonalarni yopish uchun yana necha metr plyonka kerak bo'ladi?

742:7 ko'rinishdagi ifodalar

920. Yechilishini tushuntiring:
 $742 : 7 = \square$

$$\begin{array}{r|l} 742 & 7 \\ \underline{7} & 106 \\ 04 & \\ \underline{0} & \\ 42 & \\ \underline{42} & \\ 0 & \end{array}$$

7 soni 7 ga bo'linadi, natija 1 yoziladi. Nol yoniga 4 tushiriladi, 4 soni ichida 7 talikdan yo'q, bo'linmaga 0 yoziladi. 4 yoniga 2 tushiriladi. 42 soni 7 ga bo'linadi, natija 6 yoziladi.

$$921. \quad 212:2 \quad 408:4 \quad 630:6 \quad 872:8$$

$$324:3 \quad 545:5 \quad 714:7 \quad 909:9$$

922. Sinfda 18 nafar qiz bola bor. Sinfdagi jami o'quvchilar 35 nafar bo'lsa, sinfda necha nafar o'g'il bola bor? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

923. Go'niya yordamida to'g'ri, o'tkir va o'tmas burchakning har biridan uchtdan chizing.

924. 1000 ichida raqamlari yig'indisi 3 ga teng bo'lgan nechta son bor?

$$925. \quad 210:2 \quad 432:4 \quad 624:6 \quad 848:8$$

$$309:3 \quad 525:5 \quad 763:7 \quad 972:9$$

926. Savatga 19 ta olma solingandan keyin undagi olmalar 43 ta bo'lib qoldi. Savatda nechta olma bor edi? Masalani tenglama tuzish orqali yeching.

Ko'paytirishni bo'lish orqali tekshirish

927. Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $178 \cdot 2 = \square$

$$\begin{array}{r} \times 178 \\ 2 \\ \hline 356 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 356 & 2 \\ - 2 & 178 \\ \hline 15 & \\ - 14 & \\ \hline 16 & \\ - 16 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

Tekshirish: $356:2 = 178.$

2) $247 \cdot 3 = \square$

$$\begin{array}{r} \times 247 \\ 3 \\ \hline 741 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 741 & 3 \\ -6 & 247 \\ \hline 14 & \\ -12 & \\ \hline 21 & \\ -21 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

Tekshirish: $741 : 3 = 247$.

928. Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

$67 \cdot 2$	$159 \cdot 2$	$248 \cdot 3$	$139 \cdot 6$
$3 \cdot 94$	$2 \cdot 436$	$4 \cdot 237$	$8 \cdot 113$

929. Tikuvchilik firmasida 3 kunda har kuni 58 tadan, 2 kunda 64 tadan kostum tikildi. Firmada 5 kunda hammasi bo'lib qancha kostum tikilgan?

930. Bo'sh kataklarga mos sonlarni qo'ying. Har bir qator va ustundagi sonlar yig'indisi 12 ga teng bo'lsin:

		2
	4	
3		

931. Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

$78 \cdot 2$	$173 \cdot 2$	$234 \cdot 3$	$127 \cdot 7$
$3 \cdot 87$	$398 \cdot 2$	$189 \cdot 5$	$111 \cdot 9$

932. Maktabning 142 nafar o'quvchisi sayohatga chiqadigan bo'ldi. 2 ta katta avtobusning har biriga 38 nafardan o'tirdilar. Qolgan o'quvchilar 3 ta kichik avtobusga chiqdilar. Kichik avtobuslarning har biriga necha nafardan o'quvchi o'tirgan?

Bo'lishni ko'paytirish orqali tekshirish

933. Yechilishini va tekshirilishini tushuntiring:

1) $138 : 2 = \square$

$$\begin{array}{r|l} 138 & 2 \\ -12 & 69 \\ \hline 18 & \\ -18 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 69 \\ 138 \\ \hline \end{array}$$

Tekshirish: $69 \cdot 2 = 138$.

2) $837 : 3 = \square$

$$\begin{array}{r|l} 837 & 3 \\ -6 & 279 \\ \hline 23 & \\ -21 & \\ \hline 27 & \\ -27 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times 279 \\ 837 \\ \hline \end{array}$$

Tekshirish: $279 \cdot 3 = 837$.

934. Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

$268 : 2$

$534 : 3$

$335 : 5$

$434 : 7$

$576 : 2$

$256 : 4$

$336 : 6$

$912 : 8$

$186 : 3$

$632 : 4$

$954 : 6$

$728 : 8$

935. Gulzordan 3 nafar o'quvchi 5 tadan, 4 nafar o'quvchi 7 tadan atirgul uzishdi. O'quvchilar gulzordan jami nechta gul uzdilar?

936. Sonlar o'rtasiga tegishli amal ishoralari va qavslarni qo'yib, tenglikni hosil qiling:

$2 \ 2 \ 2 \ 2 \ 2 = 7$

937. Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

$$\begin{array}{cccc} 168:2 & 276:3 & 356:4 & 435:5 \\ 754:2 & 864:3 & 732:4 & 924:7 \end{array}$$

938. Mebel tayyorlash korxonasida 3 kunda har kuni 36 tadan, 4 kunda har kuni 38 tadan eshik yasaldi. 7 kunda jami nechta eshik yasalgan?

Qoldiqli bo'lish va natijasini tekshirish

939. Qoldiqli bo'lishni va tekshirilishini tushuntiring:

1) $137:3 = 45$ (2 qold.)

Tekshirish:

$$45 \cdot 3 + 2 = 135 + 2 = 137.$$

2) $539:4 = 134$ (3 qold.)

Tekshirish:

$$134 \cdot 4 + 3 = 536 + 3 = 539.$$

$$\begin{array}{r} 1373 \\ -12 \quad | \quad 45 \\ \hline 17 \\ -15 \\ \hline 2 \text{ qold.} \end{array}$$

Qoldiqli bo'lishni tekshirish uchun bo'linma bo'luvchiga ko'paytiriladi va ko'paytmaga qoldiq son qo'shiladi. Natija bo'lunuvchiga teng chiqsa, qoldiqli bo'lish to'g'ri bajarilgan bo'ladi.

940. Amallarni bajaring va natijalarini tekshiring:
 $125:2$ $154:3$ $246:4$ $429:6$

941. Kulol 8 soatda 24 ta ko'za yasadi. Shogirdi esa 6 soatda 12 ta ko'za yasadi. Kulol 1 soatda nechta ko'za yasagan? Shogirdi-chi?

- 942.** Bo'sh kataklarga mos sonlarni qo'ying. Har bir qator va ustundagi sonlar yig'indisi 15 bo'lsin.

		6
	4	
5		

- 943.** Amallarni bajaring va natijalarini tekshiring:

$$\begin{array}{cccc} 97:2 & 139:3 & 327:4 & 553:5 \\ 155:2 & 245:3 & 458:4 & 779:5 \end{array}$$

- 944.** Naqqosh 1 ta eshikka naqsh solish uchun 3 kun vaqt sarfladi. 24 ta eshikka naqsh solish uchun necha hafta kerak bo'ladi? Usta haftada bir kun dam oladi deb hisoblang.

- 945.** Amallarni bajaring va natijalarini tekshiring:

$$\begin{array}{cccc} 235:2 & 549:4 & 347:6 & 692:8 \\ 434:3 & 838:5 & 485:7 & 924:9 \end{array}$$

- 946.** Gulzordan 37 ta gul uzildi. Ularni 7 tadan qilib solish uchun nechta guldon kerak bo'ladi? Nechta gul qoldiq sifatida ortib qoladi?

- 947.** Har bir uchburchak turi nomini ayting:

- 948.** 0 dan 9 gacha bo'lgan raqamlarning har biridan faqat bir marta foydalanib qo'shishga oid uchta ifoda tuza olasizmi? Ulardan biri quyidagicha: $3 + 5 = 8$

949

Amallarni bajaring va natijalarini tekshiring:

357 : 2

554 : 3

647 : 4

735 : 6

950

100 dona «Ayiqcha» va 50 dona «Quyuncha» shokoladi bor. 6 ta vazaning birinchi qavatiga «Ayiqcha», ikkinchi qavatiga esa «Quyuncha» shokoladidan bir xilda qo'yib chiqildi. Har bir vazaga «Ayiqcha» va «Quyuncha» shokoladlari necha donadan qo'yilgan? Qoldiq sifatida qaysi shokoladdan qancha ortib qolgan?

O'tilganlarni mustahkamlash

951. Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

84 · 2

147 · 2

237 · 3

128 · 6

952. Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

194 : 2

258 : 3

296 : 4

485 : 5

953. Amallarni bajaring va natijalarini tekshiring:

125 : 2

154 : 3

246 : 4

429 : 6

954. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

3 ta banan —
600 g

5 tasi — ? kg

10 tasi — ? kg

- 955.** a, b, d, e va f harflarini bo‘sh kataklarga shunday joylashtiringki, har bir qator va ustunda ular faqat bir martadan ishtirok etsin.

a	b	d	e	f

- 956.** Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:
 $3 \cdot 78$ $2 \cdot 386$ $4 \cdot 218$ $8 \cdot 109$

- 957.** Amallarni bajaring va javoblarini tekshiring:

$658 : 2$ $873 : 3$ $932 : 4$ $868 : 7$

- 958.** Amallarni bajaring va natijalarini tekshiring:

$367 : 2$ $374 : 3$ $567 : 4$ $959 : 6$

$x \cdot 4 = 140$, $3 \cdot x = 126$ ko‘rinishdagi tenglamalar

- 959.** Tenglamalarni yeching:

$x \cdot 2 = 12$ $x \cdot 8 = 56$ $x \cdot 4 = 40$
 $5 \cdot x = 20$ $6 \cdot x = 42$ $7 \cdot x = 70$

- 960.** Yechilishini tushuntiring:

1) $x \cdot 4 = 140$ 2) $3 \cdot x = 126$ 3) $x \cdot 6 = 816$
 $x = 140 : 4$ $x = 126 : 3$ $x = 816 : 6$
 $x = 35$ $x = 42$ $x = 136$

- 961.** 1 litr benzin bilan «Neksiya» 14 km, «Kobalt» 16 km yo‘l bosadi. 448 km masofani bosib o‘tishi uchun «Kobalt» avtomobili «Neksiya»ga nisbatan qancha kam benzin sarflaydi?

962. Tenglamalarni yeching:

$x \cdot 2 = 130$

$x \cdot 4 = 248$

$x \cdot 6 = 726$

$3 \cdot x = 186$

$5 \cdot x = 435$

$8 \cdot x = 968$

963. Soat bir kunda 5 minutga kech qoladigan bo'lsa, necha kundan keyin 1 soatga kech qoladi?

964. Tenglamalarni yeching:

$x \cdot 2 = 150$

$x \cdot 4 = 324$

$x \cdot 7 = 854$

$3 \cdot x = 159$

$5 \cdot x = 645$

$8 \cdot x = 976$

965. Issiqxonadan 280 kg bodring uzildi. Ular 6 kg li yashiklarga joylandi. Bodringlar nechta yashikka joylangan? Qoldiq sifatida necha kilogramm bodring ortib qolgan?

$x : 3 = 258$ ko'rinishdagi tenglamalar

966. Tenglamalarni yeching:

$x : 2 = 1$

$x : 3 = 10$

$x : 6 = 14$

$x : 2 = 5$

$x : 4 = 20$

$x : 8 = 12$

967. Yechilishi va tekshirilishini tushuntiring:

$x : 3 = 258$

Tekshirish:

$x = 258 \cdot 3$

$774 : 3 = 258$

$x = 774$

$258 = 258$

968. Tenglamalarni yeching:

$x : 2 = 367$

$x : 4 = 242$

$x : 7 = 137$

$x : 3 = 283$

$x : 5 = 168$

$x : 8 = 125$

$x : 4 = 138$

$x : 6 = 112$

$x : 9 = 108$

969. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

2 ta yashik – 12 kg

7 ta yashik – ? kg qulupnay

970. 3 ta 5 orasiga amallar belgisi va qavslarni shunday qo'yingki, natija 0 ga teng bo'lsin.

971. Tenglamalarni yeching:

$$x : 2 = 436$$

$$x : 4 = 228$$

$$x : 7 = 134$$

$$x : 3 = 324$$

$$x : 5 = 184$$

$$x : 8 = 119$$

972. Supermarketga 2 kg li paketlarda 360 kg un keltirildi. Birinchi kuni 124 kg un sotildi. Sotish uchun necha paket un qoldi?

581 : x = 7 ko'rinishdagi tenglamalar

973. Tenglamalarni yeching:

$$2 : x = 1$$

$$6 : x = 2$$

$$8 : x = 2$$

$$10 : x = 2$$

$$4 : x = 2$$

$$6 : x = 3$$

$$8 : x = 4$$

$$10 : x = 5$$

974. Yechilishi va tekshirilishini tushuntiring:

$$581 : x = 7$$

$$x = 581 : 7$$

$$x = 83$$

Tekshirish:

$$581 : 83 = 7$$

$$7 = 7$$

975. Tenglamalarni yeching:

$146 : x = 2$

$576 : x = 4$

$637 : x = 7$

$429 : x = 3$

$625 : x = 5$

$968 : x = 8$

$621 : x = 3$

$738 : x = 6$

$819 : x = 9$

976. Bir shahardan ikkinchi shahargacha masofa 345 km ga teng. Bu masofani «Kaptiva» avtomobili 3 soatda bosib o'tdi. «Kaptiva» 1 soatda necha kilometr masofani bosib o'tgan?

977. Ota 45 yoshda. O'g'illari 7, 11 va 15 yoshda. Necha yildan keyin o'g'illari yoshining yig'indisi otaning yoshiga teng bo'ladi?

978. Tenglamalarni yeching:

$132 : x = 2$

$484 : x = 4$

$854 : x = 7$

$369 : x = 3$

$690 : x = 5$

$963 : x = 9$

979. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

300 so'm

? so'm

$a + b$ ifodaning qiymatini topish

980. Agar $a = 200$, $b = 300$ bo'lsa, $a + b$ ifodaning qiymatini toping.

- 981.** Jadvaldagi a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a + b$ ifodaning qiymatlarini toping:

a	123	236	258	354	347	473	468
b	234	312	425	473	468	487	532
$a + b$	357						

Namuna: $a + b = 123 + 234 = 357$.

- 982.** Maktab kutubxonasiga 4 ta bog'lamda ertak kitoblar, 9 ta bog'lamda badiiy kitoblar keltirildi. Har bir bog'lamdagi ertak kitoblar 18 tadan, badiiy kitoblar esa 12 tadan bo'lsa, kutubxonaga hammasi bo'lib nechta kitob keltirilgan?
- 983.** Ikki tomoni 4 sm dan bo'lgan uchta teng yonli uchburchak chizing.

- 984.** Kvadratni 4 ta uchburchakka va 1 ta kvadratga ajratib qirqib oling. Bu bo'laklardan uchta kvadrat yasang.

- 985.** a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a + b$ ifodaning qiymatini toping:

a	136	143	237	263	294	384	549
b	142	254	346	465	527	428	451
$a + b$							

- 986.** Nigora birinchi haftada kitobning 68 sahifasini, ikkinchi haftada undan 2 marta ortiq sahifasini o'qidi. Nigora ikki haftada necha sahifa kitob o'qigan?

$a - b$ ifodaning qiymatini topish

- 987.** Agar $a = 300$, $b = 200$ bo'lsa, $a - b$ ifodaning qiymatini toping.
- 988.** a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a - b$ ifodaning qiymatlarini toping:

a	257	386	474	546	654	765	824
b	123	154	235	274	267	389	536
$a - b$	134						

Namuna: $a - b = 257 - 123 = 134$.

- 989.** Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

Bor edi	Sotildi	Qoldi
 56 kg sabzi	? kg	 Choragi

- 990.** Radiuslari 2 sm 8 mm, 3 sm 4 mm va 4 sm 8 mm bo'lgan aylanalar chizing. Ularning markazlarini belgilang va diametrlarini toping.
- 991.** Rustam Alisherga: «Menga yong'oqlaringdan 2 tasini bersang, yong'oqlarim senikidan 2 marta ortiq bo'ladi», – dedi. Alisher: «Yo'q, sen menga 2 ta yong'oq bersang, ik-kalamizdagi yong'oqlar teng bo'ladi», – dedi. Ularning har birida nechtadan yong'oq bor edi?

992. a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a - b$ ifodaning qiymatlarini toping:

a	376	457	564	643	736	821	953
b	145	136	246	247	248	349	567
$a - b$							

993. Bir issiqxonadan 326 ta, ikkinchi issiqxonadan undan 2 marta ortiq atirgul uzildi. Ikkala issiqxonadan jami nechta atirgul uzilgan?

$a \cdot b$ ifodaning qiymatini topish

994. Agar $a = 300$, $b = 2$ bo'lsa, $a \cdot b$ ifodaning qiymatini toping.

995. a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a \cdot b$ ifodaning qiymatlarini toping:

a	234	2	267	4	184	6	123
b	2	473	3	243	5	145	8
$a \cdot b$	468						

Namuna: $a \cdot b = 234 \cdot 2 = 468$.

996. Fermer xo'jaligida 4 kishi 50 kg dan qulupnay terib, 8 kg dan qilib yashiklarga joylandi. Hamma qulupnay nechta yashikka joylangan?

997. Diametrlari 3 sm 4 mm, 4 sm 2 mm va 5 sm 6 mm bo'lgan doiralar chizing. Ularning markazlarini belgilang va radiuslarini o'tkazing.

998. Soat millari 8 dan 35 minut o'tganini ko'rsatmoqda. Soat mili bilan minut milining o'rinlari almashtirib qo'yilsa, soat nechani ko'rsatadi?

999

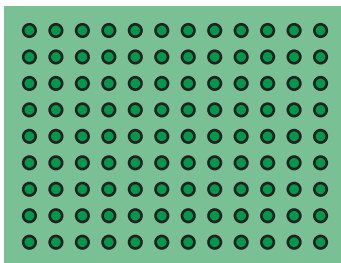
a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a \cdot b$ ifodaning qiymatlarini toping:

a	432	3	235	5	142	7	125
b	2	324	4	196	6	135	8
$a \cdot b$							

1000

Bog' to'g'ri to'rtburchak shaklida bo'lib, undagi o'rik daraxtlari chizmada ko'rsatilganidek ekilgan. Bog'ning bo'yi 9 qator, eni esa 12 qator. Bog'da nechta o'rik daraxti bor?

$a : b$ ifodaning qiymatini topish

1001. Agar $a = 400$, $b = 2$ bo'lsa, $a : b$ ifodaning qiymatini toping.

1002. a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a : b$ ifodaning qiymatlarini toping:

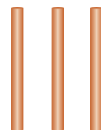
a	246	482	378	648	730	906	848
b	2	2	3	4	5	6	8
$a : b$	123						

Namuna: $a : b = 246 : 2 = 123$.

1003. Sarvarning uyidan maktabgacha 16 ta elektr tarmog'i ustuni bor. Agar ustunlar orasi 50 m dan bo'lsa, Sarvarning uyidan maktabgacha bo'lgan masofa necha metrga teng?

1004. 3 sm 8 mm va 5 sm 4 mm tomonli to'g'ri to'rtburchak chizing va perimetrini toping.

1005. Stol ustida 3 ta cho'p bor. O'rtadagi cho'pga tegmasdan uni chetga o'tkazish mumkinmi?

1006. a va b ning berilgan qiymatlari bo'yicha $a:b$ ifodaning qiymatlarini toping:

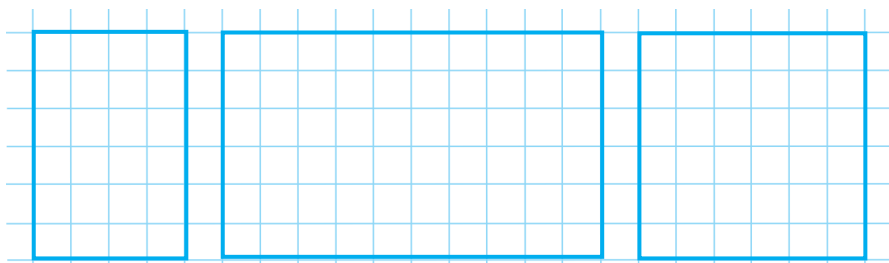
a	126	369	324	605	852	784	837
b	2	3	4	5	6	7	9
$a:b$							

1007. Ko'cha bo'ylab daraxt ko'chatlari ekildi. Ekilgan qator uzunligi 564 m ga, ko'chatlar orasi 6 m ga teng. Jami nechta ko'chat ekilgan?

Kvadrat detsimetr

1008. Shakllarning yuzlarini toping:

1009. Daftar kataklaridan foydalanib tomonlarining uzunligi 1 dm dan bo'lgan kvadrat chizing.

Tomonlarining uzunligi 1 dm dan bo'lgan kvadratning yuzi 1 kvadrat detsimetr deb ataladi. «Kvadrat detsimetr» qisqacha «kv. dm» deb yoziladi.

1010. Yuzi 1 kv. dm bo'lgan kvadratning bo'yi va enini 1 sm dan qilib 10 ta bo'lakka bo'ling. Bo'linish nuqtalaridan to'g'ri chiziqlar o'tkazib, yuzi 1 kv. sm dan bo'lgan kvadratlar hosil qiling. Yuzi 1 kv. dm bo'lgan kvadrat ichida yuzi 1 kv. sm dan bo'lgan kvadratlarni sanang.

1 kv. dm = 100 kv. sm.

1011. $264 + 158 \cdot 2$ $532 : 4 + 258$ $763 : 7 + 136$
 $337 - 435 : 3$ $124 \cdot 5 - 537$ $124 - 738 : 9$

1012. 1) Stolning bo'yi 1 m 40 sm, eni 80 sm. Stolning yuzi necha kvadrat detsimetrga teng?

2) O'zingiz o'tirgan stolning bo'yi va enini detsimetr hisobida o'lchab, yuzini toping.

1013. To'rtta 5 sonidan foydalanib 100 sonini hosil qila olasizmi?

1014. $324 + 237 \cdot 2$ $736 : 4 + 357$ $846 : 6 + 122$
 $567 - 834 : 3$ $196 \cdot 5 - 826$ $135 - 936 : 9$

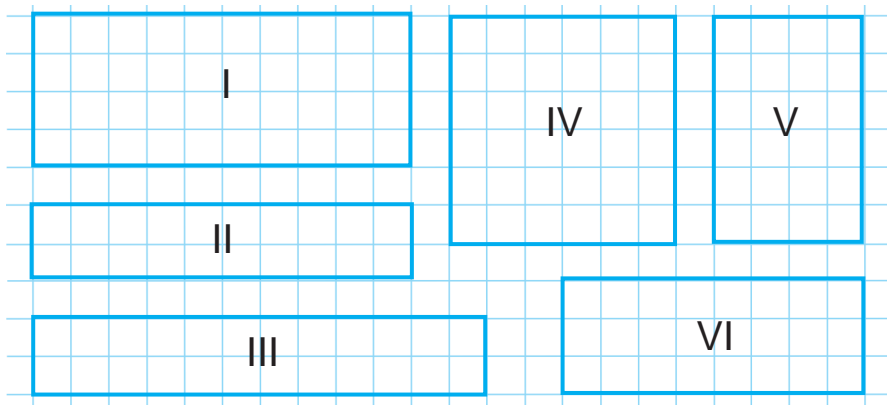

1015. Uyingizdagi stol yoki xontaxtaning bo'yi va enini detsimetr hisobida o'lchab, yuzini toping.

Yuzlarni taqqoslash

1016. Katakalar sonini sanash orqali shakllarning yuzlarini taqqoslang:

- 1) Qaysi shaklning yuzi eng katta?
- 2) Qaysi shaklning yuzi eng kichik?
- 3) Qaysi shakllarning yuzi bir-biriga teng?

1017. 8 kv. dm 40 kv. sm

5 kv. dm 500 kv. sm

1 kv. dm 5 kv. sm + 150 kv. sm

10 kv. dm 1000 kv. sm

1018. $(124 + 256) \cdot 2$ $(724 - 572) \cdot 4 + 392$
 $(835 - 556) : 3$ $(424 + 338) : 6 - 127$

- 1019.** 1) Uy eshiklaridan birining bo'yi 2 m 40 sm, eni 80 sm, ikkinchi eshikning bo'yi 2 m 60 sm, eni 70 sm ga teng. Eshiklarning yuzlarini kvadrat detsimetr hisobida aniqlang. Qaysi eshikning yuzi katta?
- 2) Sinfxona eshigining yuzini aniqlang.

- 1020.** Akasidagi yong'ochlar soni ukasinikidan ikki marta ko'p. Agar hamma yong'ochlar 9 dona bo'lsa, aka va ukaning har birida necha donadan yong'och bor?

1021: $(121 + 129) \cdot 4$ $(734 - 386) \cdot 2 + 278$
 $(948 - 453) : 5$ $(639 + 276) : 3 - 247$

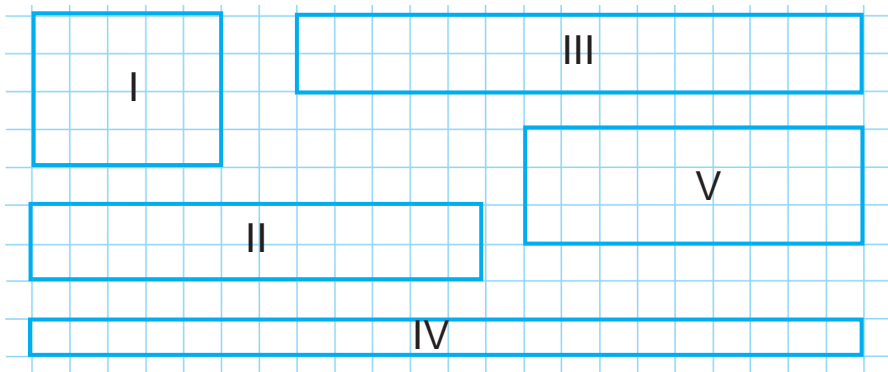
- 1022:** Bozorga 12 ta yashikda qulupnay keltirildi. Yashiklarda 6 kg dan qulupnay bor. Peshingacha 7 yashik qulupnay sotildi. Sotish uchun necha kilogramm qulupnay qoldi?

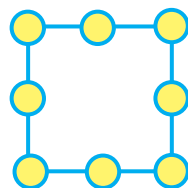
O'tilganlarni mustahkamlash

- 1023.** Agar $a = 600$, $b = 400$ bo'lsa, $a + b$ va $a - b$ ifodalarning qiymatlarini toping.
- 1024.** Agar $a = 200$, $b = 5$ bo'lsa, $a \cdot b$ va $a : b$ ifodalarning qiymatlarini toping.
- 1025.** Tenglamalarni yeching:
$x \cdot 2 = 110$	$4 \cdot x = 324$	$x \cdot 6 = 756$
$3 \cdot x = 276$	$x \cdot 5 = 685$	$8 \cdot x = 928$
$x : 2 = 354$	$784 : x = 4$	$x : 6 = 127$
- 1026.** Sinfxona derazasining bo'yi 1 m 80 sm, eni 1 m. Eshikning bo'yi esa 2 m 10 sm, eni 80 sm. Deraza va eshikning yuzini kvadrat detsimetr hisobida aniqlang. Ulardan qaysi birining yuzi katta?

1027. Katakalar sonini sanash orqali shakllarning yuzlarini taqqoslang:

1028. Doirachalarga 1 dan 8 gacha sonlarni bittadan shunday joylashtiringki, kvadratning har bir tomonidagi sonlar yig'indisi 12 ga teng bo'lsin.

1029. Tenglamalarni yeching:

$$3 \cdot x = 123$$

$$x \cdot 5 = 625$$

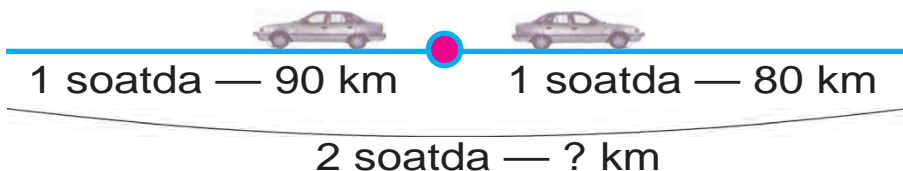
$$8 \cdot x = 928$$

$$x : 3 = 262$$

$$875 : x = 5$$

$$x : 9 = 111$$

1030. Ikkita «Neksiya» avtomobili bir qishloqdan bir vaqtda qarama-qarshi yo'nalishda yo'lga chiqdi. Birinchisi 1 soatda 90 km, ikkinchisi esa 1 soatda 80 km yo'l bosdi. Avtomobillar shu tarzda yursa, 2 soatdan keyin ular orasidagi masofa necha kilometr bo'ladi?

3-SINFDA O‘TILGANLARNI TAKRORLASH VA UMUMLASHTIRISH

1031. $20 \cdot 4$ $30 \cdot 2$ $30 : 3$ $60 : 3$
 $30 \cdot 1$ $40 \cdot 2$ $40 : 2$ $80 : 4$

1032. $20 \cdot 3 - 7 \cdot 8$ $3 \cdot 20 - 60 : 3$ $2 \cdot 30 + 80 : 4$
 $30 \cdot 2 + 72 : 9$ $30 \cdot 2 - 40 : 4$ $20 \cdot 4 - 6 \cdot 7$

- 1033.** 1) Agar $a = 573$, $b = 348$ bo‘lsa, $a + b$ va $a - b$ ifodalarning qiymatlarini toping.
2) Agar $a = 4$, $b = 234$ bo‘lsa, $a \cdot b$ ifodaning qiymatini toping.
3) Agar $a = 564$, $b = 6$ bo‘lsa, $a : b$ ifodaning qiymatini toping.

- 1034.** Qisqa yozuv bo‘yicha masala tuzing va yeching:
Hammasi – 48 ta nok.
Bitta vazaga – 8 tadan nok.
Vazalar soni – 4 ta.
Yetishmaydi – ? ta vaza.

- 1035.** Uchta kesma chizing. Birinchi kesmaning uzunligi 16 sm, ikkinchisining uzunligi undan 4 marta qisqa, uchinchisining uzunligi ikkinchisidan 8 sm uzun bo‘lsin.

- 1036.** Uch dugona — Aziza, Laziza va Hafiza bir yilda — bahor, yoz va kuzda tug‘ilishgan. Aziza Lazizadan katta emas, Hafiza Azizadan katta emas. Qaysi qiz qaysi faslda tug‘ilgan?

1037. Ko'paytirishning guruhlash qonunidan foydalanib amallarni bajaring:

$2 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 4$

$3 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 4$

$6 \cdot 2 \cdot 4$

$2 \cdot 4 \cdot 2 \cdot 5$

$3 \cdot 2 \cdot 3 \cdot 4$

$2 \cdot 6 \cdot 5$

1038. Katak va chiziqli daftar sotib olinishiga doir quyidagicha yechiladigan masala tuzing:

1) $36 : 2 = 18$ (ta)

2) $36 + 18 = \square$ (ta)

1039. Xona birliklarida ifodalang: 126, 247, 340, 389, 408, 573, 652, 713, 800, 909.

Namuna: $126 = 1$ ta yuzlik + 2 ta o'nlik + 6 ta birlik.

1040. Qoldiqli bo'lishlarni bajaring va natijalarini tekshiring:

$13 : 2$

$53 : 3$

$64 : 6$

$57 : 8$

$25 : 4$

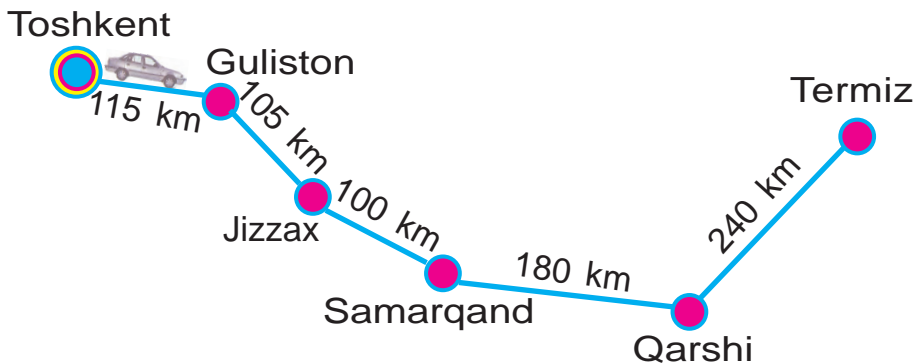
$53 : 5$

$95 : 6$

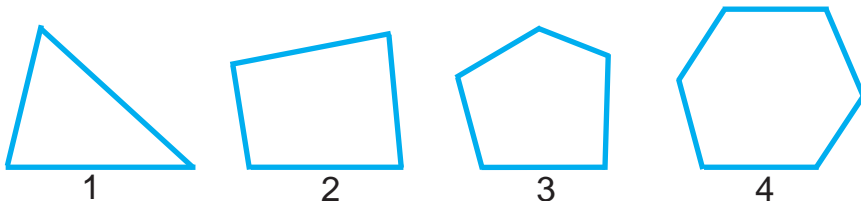
$93 : 8$

1041. 90 kg olma 6 kg li, 84 kg anor esa 7 kg li yashiklarga joylandi. Olma solingan yashiklar anor solingan yashiklardan nechta ortiq?

1042. Chizma asosida masala tuzing va yeching:

1043. Ko'pburchaklarning tomonlarini millimetrlar hisobida o'lchang va perimetrlarini toping:

1044. Soat buzilib, bir kunda 6 minutga kech qo-
 ladigan bo'lib qolsa, necha kundandan keyin
1 soatga kech qoladi?

1045. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshi-
ring:

$$3 \cdot x = 54$$

$$58 : x = 29$$

$$x : 4 = 18$$

$$x \cdot 7 = 98$$

$$84 : x = 14$$

$$x : 9 = 11$$

1046. Birinchi jo'yakdan 42 kg, ikkinchisidan unga qaraganda 2 marta kam, uchinchi jo'yakdan esa ikkinchisiga qaraganda 3 marta ko'p qulupnay terildi. Uchala jo'yakdan jami necha kilogramm qulupnay terilgan?

1047. 1) 10 marta orttiring: 7, 16, 24, 30, 48, 57, 99.

Namuna: $7 \cdot 10 = 70$.

2) 100 marta orttiring: 1, 2, 5, 6, 9, 10.

3) 10 marta kamaytiring: 40, 70, 120, 500, 780.

4) 100 marta kamaytiring: 200, 500, 600, 1000.

1048. $227 + 134$

$447 + 435$

$653 + 37$

$375 - 143$

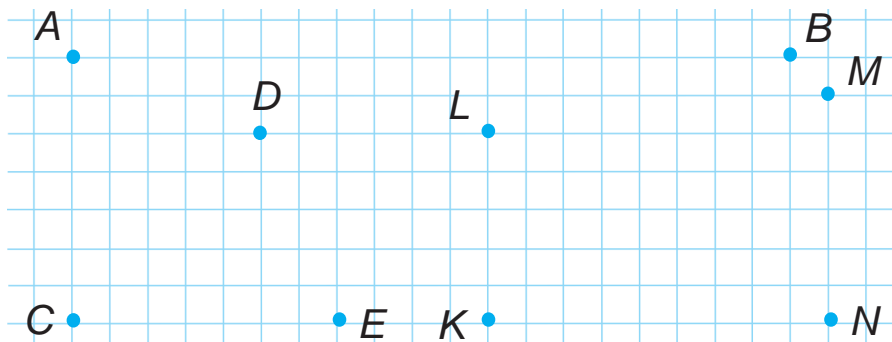
$663 - 350$

$842 - 342$

- 1049.** Bir vaqtda Urganchdan «Kaptiva» avtomobili, Nukusdan esa «Lasetti» avtomobili yoʻlga chiqdi. Yarim soatda «Kaptiva» 53 km, «Lasetti» 57 km masofani bosib oʻtdi. Urganch bilan Nukus orasi 220 km boʻlsa, yarim soatdan keyin «Kaptiva» va «Lasetti» orasidagi masofa qancha boʻladi?

- 1050.** AB , CDE va $KLMN$ shakllarni hosil qiling. Kesmaning uzunligini, uchburchak va toʻrtburchaklarning perimetrlarini aniqlang:

- 1051.** Yulduzchalar oʻrniga qanday raqamlar qoʻyilsa, amallar toʻgʻri bajarilgan boʻladi?

$\begin{array}{r} + 3 * 8 \\ 5 4 * \\ \hline * 2 1 \end{array}$	$\begin{array}{r} + * 2 7 \\ 6 8 * \\ \hline 9 * 5 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 5 * 2 \\ 2 8 * \\ \hline * 1 3 \end{array}$	$\begin{array}{r} - 9 5 * \\ * 8 2 \\ \hline 3 * 8 \end{array}$
---	---	---	---

1052.

$344 + 183$

$662 + 270$

$756 + 83$

$357 - 125$

$748 - 308$

$967 - 443$

1053:

Do'konga keltirilgan 12 qop un 3 kg li paketlarga solib chiqildi. Agar 1 qop un 60 kg bo'lsa, hamma un nechta paketga solingan?

- 1054.** 1) Rim raqamlarini o'qing: IV, V, VI, IX, II, VIII, XI, III, VII, X, XII.
2) Soat millari nechani ko'rsatmoqda:

- 1055.** $3 \text{ kg} + 2 \text{ kg } 400 \text{ g}$ $3 \text{ kg } 800 \text{ g} + 4 \text{ kg } 300 \text{ g}$
 $5 \text{ kg} - 3 \text{ kg } 600 \text{ g}$ $8 \text{ kg } 300 \text{ g} - 5 \text{ kg } 600 \text{ g}$

- 1056.** Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x - 146 = 436 - 268 \qquad 756 - x = 237 + 169$$

$$x + 253 = 724 - 265 \qquad 137 + x = 767 - 169$$

- 1057.** 20 nafar yo'lovchi «Matiz»larga, 18 nafari «Damas»larga o'tirishdi. «Matiz»larga 4 nafardan, «Damas»larga 6 nafardan yo'lovchi o'tirgan bo'lsa, «Matiz» avtomobillari «Damas»lardan nechta ortiq?

- 1058.** Bilimlar sinovida qatnashgan Dono, Ra'no va Barnoning olgan ballari yig'indisi 100 ga teng chiqdi. Dono va Ra'noning olgan ballari yig'indisi 64 ga, Ra'no va Barnoniki esa 70 ga teng bo'ldi. Ularning har biri bilimlar sinovida necha ball to'plagan?

1059. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$327 + x = 234 + 157$$

$$x + 256 = 323 + 168$$

$$824 - x = 718 - 372$$

$$x - 364 = 237 + 158$$

1060. Qisqa yozuv bo'yicha masala tuzing va yeching:

Keltirildi — 358 ta «Nestle» suvi, 245 ta «Fanta» ichimligi.

Sotildi — 394 ta «Nestle» va «Fanta».

Qoldi — ? ta «Nestle» va «Fanta».

1061. $1 \cdot 38$ $238 \cdot 1$ $0 \cdot 59$ $837 \cdot 0$
 $89 : 1$ $464 : 1$ $0 : 36$ $0 : 379$

1062. Ustun shaklida ko'paytiring:

$73 \cdot 2$ $462 \cdot 2$ $243 \cdot 3$ $191 \cdot 5$
 $3 \cdot 63$ $2 \cdot 391$ $4 \cdot 232$ $7 \cdot 141$

1063. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

3 ta savatda —
18 kg pomidor

4 tasida — ? kg

1064. 3 sm 5 mm radiusli aylana va doira chizing. Ularning markazlarini *O* harfi bilan belgilang. *AO* radius va *BC* diametrlar o'tkazing. Aylana va doiraning diametrlarini o'lchang.

- 1065.** Yulduzchalar o'rniga qanday raqamlar qo'yilsa, amallar to'g'ri bajarilgan bo'ladi?

$\times \begin{array}{r} 3 * 8 \\ * \\ \hline 7 3 * \end{array}$	$\times \begin{array}{r} * 2 7 \\ * \\ \hline 9 * 1 \end{array}$	$\times \begin{array}{r} * 2 2 \\ * \\ \hline 9 7 * \end{array}$	$\times \begin{array}{r} * 5 * \\ * \\ \hline 6 0 8 \end{array}$
--	--	--	--

- 1066.** Ustun shaklida ko'paytiring:

$76 \cdot 2$	$367 \cdot 2$	$279 \cdot 3$	$158 \cdot 5$
$3 \cdot 57$	$2 \cdot 458$	$4 \cdot 234$	$6 \cdot 136$

- 1067.** Do'konga keltirilgan 16 qop makaron 2 kg li xaltachalarga solib chiqildi. Agar 1 qop makaron 25 kg dan bo'lsa, hamma makaron nechta xaltachaga solingan?

1068.

$4 \cdot 10$	$38 \cdot 10$	$2 \cdot 100$	$100 \cdot 5$
$10 \cdot 7$	$10 \cdot 84$	$100 \cdot 4$	$8 \cdot 100$

1069.

$167 \cdot 2 + 3 \cdot 146$	$3 \cdot 287 - 157 \cdot 4 + 5 \cdot 134$
$3 \cdot 279 - 287 \cdot 2$	$113 \cdot 4 + 2 \cdot 256 - 246 \cdot 3$

- 1070.** Birinchi shahar bilan ikkinchi shahar orasidagi masofa 136 km, ikkinchi shahar bilan uchinchi shahar orasidagi masofa esa undan 26 km ortiq. Birinchi shahar bilan uchinchi shahar orasidagi masofa qancha?

- 1071.** Kesmaning uzunligini o'lchang. Berilgan kesmaning yarmiga, uchdan bir qismiga va choragiga teng bo'lgan kesmalar chizing:

A

B

1072. Olmaxon birinchi kuni 3 ta yong'och topib, iniga olib keldi. Ertasi kuni esa 4 ta yong'och topdi. Shu tarzda keyingi har bir kuni oldingi kundagidan 1 ta ortiq yong'och topib, iniga olib keldi. Olmaxon 7 kunda iniga nechta yong'och tashib kelgan?

1073: $243 \cdot 3 + 2 \cdot 126$ $4 \cdot 238 - 146 \cdot 6 + 2 \cdot 324$
 $4 \cdot 234 - 264 \cdot 3$ $167 \cdot 3 + 2 \cdot 126 - 235 \cdot 3$

1074: Duradgorlik ustaxonasida 4 kunda 256 ta stul va 64 ta stol yasaldi. Agar har kuni bir xil miqdorda stul va stol yasalgan bo'lsa, bir kunda nechtadan stul va stol tayyorlangan?

1075. $40:10$ $370:10$ $200:100$ $600:100$
 $80:10$ $880:10$ $400:100$ $800:100$

1076. Ustun shaklida bo'ling:
 $356:2$ $438:3$ $532:4$ $876:6$
 $952:2$ $891:3$ $956:4$ $976:8$

1077. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

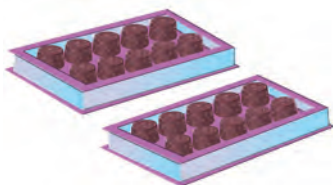
60 kg guruch

Ikkidan bir qismi — ? kg

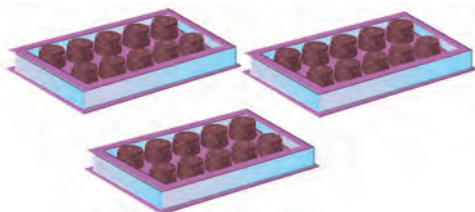
Uchdan bir qismi — ? kg

To'rttdan bir qismi — ? kg

1085. Rasm asosida masala tuzing va uni yeching:

2 ta qutida –
20 dona

3 ta qutida –
? dona

1086. 1) Go'niya yordamida to'g'ri burchak, o'tkir burchak va o'tmas burchaklar chizing.

2) Turli tomonli, teng yonli va teng tomonli uchburchaklar chizing.

1087. Ota 3 ta o'g'li va 2 ta qiziga yong'oqlarni teng sonda bo'lib berdi. Birozdan keyin ota qarasa, har bir o'g'il 5 tadan yong'og'ini yeb qo'yibdi. Ota sanab ko'rsa, o'g'illaridagi qolgan yong'oqlarning jami soni qizlariga bergan jami yong'oqlar soniga teng chiqibdi. Ota bolalariga nechtadan yong'oq bergan?

1088. Tenglamalarni yeching:

$$x:3 = 283$$

$$x:5 = 195$$

$$x:8 = 124$$

$$248:x = 2$$

$$784:x = 4$$

$$658:x = 7$$

1089. Nilufar bir haftada 120 sahifali kitobning choragini, ikkinchi haftada esa uchdan bir qismini o'qidi. Nilufar kitobni tugatishi uchun yana necha sahifa o'qishi kerak?

QO'SHIMCHA MASHQLAR

1. Ustun shaklida qo'shing:
 $124 + 164$ $429 + 560$ $630 + 340$
 $235 + 153$ $472 + 307$ $723 + 254$
2. Ustun shaklida ayiring:
 $375 - 143$ $493 - 192$ $842 - 342$
 $357 - 125$ $568 - 246$ $967 - 442$
3. Bir issiqxonadan terilgan pomidor 46 ta yashikka, ikkinchi issiqxonadan terilgani esa 54 ta yashikka joylandi. Har bir yashikdagi pomidor 10 kg dan bo'lsa, jami pomidor necha sentner? Shuncha pomidor necha tonna bo'ladi?
4. $1 \text{ kg} - 100 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 250 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 560 \text{ g}$
 $1 \text{ kg} - 300 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 450 \text{ g}$ $1 \text{ kg} - 750 \text{ g}$
5. $1 \text{ kg } 200 \text{ g} + 2 \text{ kg } 400 \text{ g}$ $3 \text{ kg } 400 \text{ g} + 4 \text{ kg } 300 \text{ g}$
 $2 \text{ kg } 300 \text{ g} + 3 \text{ kg } 600 \text{ g}$ $5 \text{ kg } 300 \text{ g} + 7 \text{ kg } 600 \text{ g}$
6. Do'kondan 1 kg 500 g pishloq va undan 300 g kam sariyog' xarid qilindi. Do'kondan hammasi bo'lib qancha mahsulot xarid qilingan?
7. 1) Minutlarda ifodalang: 1 soat 25 minut, 1 soat 55 minut, 2 soat 30 minut, 2 soat 40 minut, 2 soat 50 minut, 3 soat 55 minut, 4 soat.
2) Soat va minutlarda ifodalang: 70 minut, 110 minut, 130 minut, 150 minut, 175 minut, 200 minut, 220 minut, 250 minut, 400 minut.

8. Maktab o'quvchilari sayohatga chiqib, birinchi kuni 15 km yurishdi. Ikkinchi kuni birinchi kundagidan 2 marta ortiq, uchinchi kuni esa ikkinchi kundagidan 3 marta kam yo'l yurishdi. O'quvchilar 3 kunda necha kilometr yo'l yurishgan?
9. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:
$25 + x = 83$	$x + 31 = 53$	$46 + x = 70$
$x - 23 = 46$	$54 - x = 35$	$x - 67 = 33$
10. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:
$x + 264 = 433$	$246 + x = 445$	$x + 323 = 503$
$702 - x = 346$	$x - 348 = 456$	$743 - x = 464$
11. O'quvchilarning har birida 8 tadan katak va 5 tadan chiziqli daftar bor. Agar sinfda 35 nafar o'quvchi bo'lsa, ularda nechta katak va nechta chiziqli daftar bor? Jami daftarlar nechta?
12. Bir shahardan ikkinchi shahar tomon «Lasetti» avtomobili yo'lga chiqdi. «Lasetti» dastlabki 3 soatning har bir soatida 110 km dan, keyingi 2 soatning har bir soatida 90 km dan yo'l bosdi. «Lasetti» 5 soatda jami qancha yo'l bosgan?
13. Supermarketda bir kunda 140 kg «Quyuncha» konfeti, 170 kg «Ayiqla» konfeti sotildi. Agar har kuni shunchadan sotilsa, 3 kunda shu konfetlardan jami necha kilogramm sotiladi?

14. Uchta javonda 376 ta kitob bor. Birinchi va ikkinchi javonda 186 ta, ikkinchi va uchinchi javonda esa 277 ta kitob bor. Har bir javonda nechtadan kitob bor?

15. To'g'ri to'rtburchakning bo'yi 6 sm, eni 4 sm. Uning bo'yini 3 marta oshirsa, perimetri va yuzi qanday o'zgaradi? Bo'yini 2 marta kamaytirib, enini 2 marta oshirganda-chi?

16. Radiusi 2 sm ga teng bo'lgan 4 ta aylana chizing. Ulardan birini to'liq, ikkinchisining yarmini, uchinchisining uchdan bir qismini, to'rtinchisining choragini bo'yash orqali butun doira, yarim doira, uchdan bir qismga teng bo'lgan doira va chorak doira hosil qiling.

17. Ikki shahar orasidagi masofa 250 km. Avtobus bir soatda 60 km yo'l bosib o'tdi. Agar avtobus shu tarzda yana 3 soat yursa, manzilga necha kilometr qoladi?

18. $73 \cdot 2$ $462 \cdot 2$ $243 \cdot 3$ $191 \cdot 5$
 $3 \cdot 63$ $2 \cdot 391$ $4 \cdot 232$ $7 \cdot 141$

19. $44 \cdot 2 + 95$ $132 \cdot 3 + 547$ $342 \cdot 2 - 223 \cdot 3$
 $33 \cdot 3 + 87$ $324 \cdot 2 - 484$ $323 \cdot 3 - 422 \cdot 2$

20. $164 + 2 \cdot 349$ $(132 + 176) \cdot 2$ $3 \cdot (104 + 229)$
 $884 - 3 \cdot 235$ $(976 - 762) \cdot 4$ $5 \cdot (442 - 258)$

21. $2 \cdot 423 \square 282 \cdot 3$ $374 \cdot 2 \square 3 \cdot 241 - 168$
 $181 \cdot 4 \square 5 \cdot 151$ $6 \cdot 154 \square 267 \cdot 3 + 123$
 $242 \cdot 4 \square 3 \cdot 293$ $7 \cdot 131 \square 213 \cdot 4 + 68$

22. Ikki shahar orasidagi masofa 720 km. Poyezd yoʻlining birinchi yarmini 6 soatda, ikkinchi yarmini 4 soatda bosib oʻtdi. Poyezd yoʻlining birinchi yarmida har bir soatda necha kilometrardan yoʻl bosgan? Ikkinchi yarmida-chi?

23. $48:2$ $246:2$ $363:3$ $484:4$
 $476:2$ $951:3$ $876:4$ $654:6$

24. $238+462:2$ $936:3+445$ $848:4+426:2$
 $824-963:3$ $684:2-278$ $888:8-666:6$

25. $(275+369):2$ $(493+356):3-256:4$
 $(532-175):3$ $(848-372):4+675:3$

26. Qoldiqli boʻlishlarni bajaring va natijalarini tekshiring:

$125:2$ $154:3$ $246:4$ $429:6$
 $367:2$ $374:3$ $567:4$ $959:6$

27. Bozorga 14 ta yashikda gilos olib kelindi. Peshingacha 8 ta yashikdagisi sotildi. Agar har bir yashikdagi gilos 6 kg dan boʻlsa, necha kilogramm gilos sotilgan? Peshindan keyin sotish uchun necha kilogramm gilos qolgan?

28. Har biri 5 kg dan boʻlgan 6 ta savatda necha kilogramm oʻrik boʻlsa, 3 ta yashikda shuncha kilogramm shaftoli bor. Har bir yashikda necha kilogrammdan shaftoli bor?

29. Tomonlari 15 m va 20 m boʻlgan toʻgʻri toʻrtburchak shaklidagi yerga qulupnay ekilgan.

Yerning har bir kvadrat metridan 3 kg dan qulupnay terib olindi. Bu yerdan hammasi bo'lib necha kilogramm qulupnay terib olingan?

30. Uzunligi 864 mm bo'lgan sim buklanib, kvadrat shakliga keltirildi. Hosil bo'lgan shaklning tomoni necha millimetrga teng?

31. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$x \cdot 4 = 164$$

$$3 \cdot x = 417$$

$$7 \cdot x = 945$$

$$x \cdot 5 = 865$$

$$x \cdot 9 = 774$$

$$8 \cdot x = 536$$

32. Tenglamalarni yeching va javoblarini tekshiring:

$$248 : x = 2$$

$$x : 3 = 279$$

$$x : 8 = 118$$

$$882 : x = 7$$

$$x : 4 = 249$$

$$738 : x = 6$$

33. Qopdagi 40 kg shakar 2 kg va 3 kg qilib paketlarga solindi. Agar 2 kg li va 3 kg li paketlar soni teng bo'lsa, shakar solingan hamma paketlar nechta?

34. Savatdagi shaftolilarning yarmini Shuhrat, qolgan shaftolining yarmini Umida oldi. Shundan keyin savatda 4 dona shaftoli qoldi. Dastlab savatda necha dona shaftoli bor edi?

35. Yozgi ta'til 26-maydan 31-avgustgacha davom etadi. Yozgi ta'til necha sutkadan iborat?

M U N D A R I J A

Y U Z L I K

2-sinfda o‘tilganlarni takrorlash

Ikki xonali sonlarni xonadan o‘tib qo‘shish	3
Ikki xonali sonlarni xonadan o‘tib ayirish	5
Qavsli ifodalar.....	6
Qo‘shishning guruhlash qonuni.....	8
Sondan yig‘indini ayirish.....	9
Sondan ayirmani ayirish.....	10
Ko‘paytirish va bo‘lish orasidagi bog‘lanish.....	12
0 va 1 sonlari ishtirokida ko‘paytirish.....	13
0 ni songa, sonni 1 ga va o‘zini o‘ziga bo‘lish.....	15
Ko‘paytuvchilarning o‘rinlarini almashtirish xossasi.....	16
Ko‘paytirish va bo‘lish jadvallari.....	17
Sonning qismini, qismi bo‘yicha sonning o‘zini topish..	19

Jadvaldan tashqari ko‘paytirish va bo‘lish

20:3, 3-20 ko‘rinishdagi ifodalar.....	21
60:3, 100:2 ko‘rinishdagi ifodalar.....	22
90:30 ko‘rinishdagi ifodalar	24
Yig‘indini songa, sonni yig‘indiga ko‘paytirish.....	25
23-4, 4-23 ko‘rinishdagi ifodalar	26
O‘tilganlarni mustahkamlash	27
Harfli ifodalarning qiymatini topish.....	30
Yig‘indini songa bo‘lish	32
39:3 ko‘rinishdagi ifodalar	34
42:3, 72:4 ko‘rinishdagi ifodalar.....	35
O‘tilganlarni mustahkamlash	36
Bo‘lishni tekshirish.....	38
Ikki xonali sonni ikki xonali songa bo‘lish	39
Ko‘paytirishni tekshirish.....	43
O‘tilganlarni mustahkamlash	44
Qoldiqli bo‘lish (jadval ichida).....	46

Qoldiqli bo'lish (jadvaldan tashqari).....	48
Qoldiqli bo'lishni tekshirish	50
Uch va undan ortiq ko'paytuvchilarni ko'paytirish	51
O'tilganlarni mustahkamlash	52

M I N G L I K

Uch xonali sonlarni raqamlash

Yuzliklar	54
Yuzlik, o'nlik va birliklardan sonlarni hosil qilish.....	56
Uch xonali sonlar	58
Minglik, yuzlik, o'nlik va birliklar orasidagi munosabatlar.....	59
Uch xonali sonni xona birliklari yig'indisi ko'rinishida tasvirlash	61
Uch xonali sonlarni taqqoslash.....	62
Uzunlik o'lchov birliklari. Kilometr	64
O'tilganlarni mustahkamlash	67
Sonni 10, 100 marta orttirish	69
Sonni 10, 100 marta kamaytirish.....	71
Noma'lum qo'shiluvchi qatnashgan tenglamalar	73
$x - 27 = 54$, $63 - x = 26$ ko'rinishdagi tenglamalar	75
Noma'lum ko'paytuvchi qatnashgan tenglamalar.....	77
$x : 3 = 12$, $56 : x = 14$ ko'rinishdagi tenglamalar.....	79
Burchaklarning turlari.....	80
Uchburchaklarning turlari.....	82
O'tilganlarni mustahkamlash	84

1000 ichida qo'shish va ayirish

Og'zaki qo'shish va ayirish

Hisoblashning birinchi usuli	86
Hisoblashning ikkinchi usuli.....	87
$240 + 80$, $240 - 80$ ko'rinishdagi ifodalar.....	89
$320 + 250$ ko'rinishdagi ifodalar	90
$580 - 350$ ko'rinishdagi ifodalar	91
Rim raqamlari	92
Massa o'lchov birliklari. Kilogramm. Gramm	93

Tonna. Sentner	95
O'tilganlarni mustahkamlash	97

Yozma qo'shish va ayirish

Xonadan o'tmasdan qo'shish	100
Xonadan o'tmasdan ayirish	101
O'nlikdan o'tib qo'shish.....	102
Yuzlikdan o'tib qo'shish	104
O'nlikdan va yuzlikdan o'tib qo'shish.....	105
Vaqt o'lchov birliklari. Soat, minut, sutka	107
Yil, oy, hafta	109
O'tilganlarni mustahkamlash	110
O'nlikdan o'tib ayirish.....	113
Yuzlikdan o'tib ayirish	115
O'nlikdan va yuzlikdan o'tib ayirish.....	117
504 – 265 ko'rinishdagi ifodalar	119
$x + 125 = 142$, $156 + x = 342$ ko'rinishdagi tenglamalar	120
$x - 125 = 142$, $236 - x = 158$ ko'rinishdagi tenglamalar	122
$x - 305 = 601 - 98$, $917 - x = 328 - 39$ ko'rinishdagi tenglamalar.....	123
O'tilganlarni mustahkamlash	124

1000 ichida ko'paytirish va bo'lish

Og'zaki ko'paytirish va bo'lish

1 va 0 ishtirokida ko'paytirish va bo'lish.....	127
Sonni 10, 100 ga ko'paytirish va bo'lish	128
$30 \cdot 4$, $200 \cdot 3$ ko'rinishdagi ifodalar.....	130
$320 \cdot 3$ ko'rinishdagi ifodalar	131
$800 : 4$, $490 : 7$ ko'rinishdagi ifodalar.....	132
O'tilganlarni mustahkamlash	133
$600 : 20$, $900 : 300$ ko'rinishdagi ifodalar.....	135
$240 : 30$ ko'rinishdagi ifodalar	136
Vaqt birliklari. Sekund	137
Raqamli soat.....	139
Asr. Vaqt birliklari jadvali.....	140
O'tilganlarni mustahkamlash	141

Yozma ko'paytirish va bo'lish

Xonadan o'tmasdan ko'paytirish.....	144
Ko'paytirishning o'rin almashtirish xossasi (takrorlash)	146
O'nlikdan o'tib ko'paytirish.....	147
Yuzlikdan o'tib ko'paytirish.....	149
O'nlikdan va yuzlikdan o'tib ko'paytirish	151
O'tilganlarni mustahkamlash	153
396:3 ko'rinishdagi ifodalar.....	155
346:2 ko'rinishdagi ifodalar.....	157
852:4 ko'rinishdagi ifodalar.....	159
216:3 ko'rinishdagi ifodalar.....	161
O'tilganlarni mustahkamlash	163
276:4 ko'rinishdagi ifodalar.....	165
668:4 ko'rinishdagi ifodalar.....	167
742:7 ko'rinishdagi ifodalar.....	168
Ko'paytirishni bo'lish orqali tekshirish.....	169
Bo'lishni ko'paytirish orqali tekshirish.....	171
Qoldiqli bo'lish va natijasini tekshirish	172
O'tilganlarni mustahkamlash	174
$x \cdot 4 = 140$, $3 \cdot x = 126$ ko'rinishdagi tenglamalar	175
$x:3 = 258$ ko'rinishdagi tenglamalar.....	176
$581:x = 7$ ko'rinishdagi tenglamalar.....	177
$a + b$ ifodaning qiymatini topish.....	178
$a - b$ ifodaning qiymatini topish.....	180
$a \cdot b$ ifodaning qiymatini topish	181
$a:b$ ifodaning qiymatini topish.....	182
Kvadrat detsimetr	183
Yuzlarni taqqoslash	185
O'tilganlarni mustahkamlash	186
3-sinfda o'tilganlarni takrorlash va umum- lashtirish.....	188
Qo'shimcha mashqlar.....	198

Matematika: 3-sinf uchun darslik / S.Burxonov, O'.Xudoyorov, Q.Norqulova; mas'ul muharrir A.Bahromov. – Toshkent: «SHARQ», 2016. – 208 b.

ISBN 978-9943-26-471-7

UO'K: 51.(075)

KBK 22.1

O'quv nashri

BURXONOV SATTOR OSIMOVICH, XUDOYOROV
O'KTAM BOLTABOYEVICH, NORQULOVA QARSHIGUL

MATEMATIKA

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
3-sinfi uchun darslik

Uchinchi nashr

«SHARQ» nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati
Toshkent – 2016

Muharrir *R. Boyto'ra*
Badiiy muharrir *F. Basharova*
Texnik muharrir va sahifalovchi *D. Gabdraxmanova*
Musahhihlar: *M. Ziyamuhamedova, Sh. Xurramova*

Nashr litsenziyasi AI № 201, 28.08.2011

Bosishga ruxsat etildi 17.03.2016. Bichimi 70x90 $\frac{1}{16}$.
«Arial» garniturasida. Kegl 14 shponli. Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog'i 15,21. Nashriyot-hisob tabog'i 15,61.
Adadi 469921 nusxa. Buyurtma raqami № 4202.

**«SHARQ» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi,
100000, Toshkent shahri, Buyuk Turon ko'chasi, 41.**

Ijaraga berilgan darslik holatini ko'rsatuvchi jadval

T/r	O'quvchining ismi, familiyasi	O'quv yili	Darslikning olingandagi holati	Sinf rahbarining imzosi	Darslikning topshirilgan-dagi holati	Sinf rahbarining imzosi
1						
2						
3						
4						
5						
6						

Darslik ijaraga berilganda va o'quv yili yakunida qaytarib olinganda yuqoridagi jadval sinf rahbari tomonidan quyidagi baholash mezonlariga asosan to'ldiriladi:

Yangi	Darslikning foydalanishga birinchi marotaba berilgandagi holati.
Yaxshi	Muqova butun, darslikning asosiy qismidan ajralmagan. Barcha varaqlari mavjud, yirtilmagan, ko'chmagan, betlarida yozuv va chiziqlar yo'q.
Qoniqarli	Muqova ezilgan, birmuncha chizilib, chetlari yedirilgan, darslikning asosiy qismidan ajralish holati bor, foydalanuvchi tomonidan qoniqarli ta'mirlangan. Ko'chgan varaqlari qayta ta'mirlangan, ayrim betlariga chizilgan.
Qoniqarsiz	Muqova chizilgan, u yirtilgan, asosiy qismidan ajralgan yoki butunlay yo'q, qoniqarsiz ta'mirlangan. Betlari yirtilgan, varaqlari yetishmaydi, chizib, bo'yab tashlangan, darslikni tiklab bo'lmaydi.

Matematika: 3-sinf uchun darslik / S.Burxonov, O'.Xudoyorov, Q.Norqulova; mas'ul muharrir A.Bahromov. – Toshkent: «SHARQ», 2016. – 208 b.

ISBN 978-9943-26-471-7

UO'K: 51.(075)

KBK 22.1

O'quv nashri

BURXONOV SATTOR OSIMOVICH, XUDOYOROV
O'KTAM BOLTABOYEVICH, NORQULOVA QARSHIGUL

MATEMATIKA

Umumiy o'rta ta'lim maktablarining
3-sinfi uchun darslik

Uchinchi nashr

«SHARQ» nashriyot-matbaa
aksiyadorlik kompaniyasi
Bosh tahririyati
Toshkent – 2016

Muharrir *R. Boyto'ra*
Badiiy muharrir *F. Basharova*
Texnik muharrir va sahifalovchi *D. Gabdraxmanova*
Musahhihlar: *M. Ziyamuhamedova, Sh. Xurramova*

Nashr litsenziyasi AI № 201, 28.08.2011

Bosishga ruxsat etildi 17.03.2016. Bichimi 70x90 $\frac{1}{16}$.
«Arial» garniturasida. Kegl 14,0 shponli. Ofset bosma usulida bosildi.
Shartli bosma tabog'i 15,21. Nashriyot-hisob tabog'i 15,61.
Adadi 62707 nusxa. Buyurtma raqami № A4202.

**«SHARQ» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi,
100000, Toshkent shahri, Buyuk Turon ko'chasi, 41.**

Mas'ul muharrir **Akbar Bahromov** – fizika-matematika fanlari nomzodi.

Taqrizchilar:

Barno Abdullayeva – Nizomiy nomidagi TDPU kafedra mudiri, pedagogika fanlari doktori, professor;

Nazira Ahmedova – Respublika ta'lim markazi Boshlang'ich ta'lim bo'limi boshlig'i;

Dilnoza Yakubova – Namangan viloyati Uchqo'rg'on shahridagi 34-DIUM boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Shartli belgilar

1, 2, 3 ... – og'zaki bajariladigan mashqlar

1, 2, 3 ... – yozma bajariladigan mashqlar

– bo'sh kataklar o'rniga $>$, $<$, $=$ belgilaridan mosini qo'ying

– daftaringizga ko'chirib yozing va yodingizda tuting

– boshqotirmalar, qo'shimcha mashqlar

– uyda bajariladigan mashqlar

– dars tugadi

**Respublika maqsadli kitob jamg'armasi hisobidan
ijara uchun chop etildi.**